Aanvulling OER Omgevingsvisie Amsterdam

In het kader van actualisatie OVA 2050

Antea Group

Understanding today.
Improving tomorrow.

projectnummer 0502331.100

24 april 2025

www.anteagroup.nl

Aanvulling OER Omgevingsvisie Amsterdam

In het kader van actualisatie OVA 2050

projectnummer 0502331.100

24 april 2025

Auteur(s)

P.J. Verhoeven
T. Artz

Opdrachtgever

Gemeente Amsterdam
Postbus 2602
1000 CP AMSTERDAM

datum	beschrijving	vrijgave
24 april 2025	concept	drs. T. Artz

Inhoudsopgave

1.	**Inleiding**	**4**
1.1	De Omgevingsvisie 2050	4
1.2	Een actualisatie van de Omgevingsvisie	4
1.2.1	Welke rol heeft mer (het OER) gespeeld bij de totstandkoming van de Omgevingsvisie?	4
1.2.2	Hoe is met mer omgegaan voor deze actualisatie?	7
2.	**Actualisatie van de huidige situatie en referentiesituatie**	**8**
2.1	Beeld van de referentiesituatie voor deze Aanvulling op het OER	8
2.2	Belangrijkste wijzigingen die van invloed zijn op de kwaliteit van de fysieke leefomgeving	9
2.3	Nadere actualisatie en uitbreiding van de huidige situatie van de relevante kernwaarden	9
3.	**Impact van de wijzigingen door de actualisatie**	**10**
3.1	Methodologie bij het bepalen van de impact op de fysieke leefomgeving van de wijzigingen	10
3.2	Overzicht van wijzigingen met bijbehorende impact	10
3.3	Actiepunten Agenda Samen stadmaken	57
3.4	Nader beeld van de impact op hoofdlijnen	58
4.	**Overzicht van de impact van de actualisatie op de thema's van de fysieke leefomgeving**	**61**
4.1	Inclusief en betaalbaar	61
4.2	Leefbaar	62
4.3	Bereikbaar	62
4.4	Milieukwaliteit sociaal fundament: geluid	63
4.5	Milieukwaliteit sociaal fundament: Geur en stof	64
4.6	Milieukwaliteit sociaal fundament: Luchtkwaliteit	65
4.7	Gezond	65
4.8	Veilig	66
4.9	Klimaatbestendig	68
4.10	Ruimtelijke kwaliteit	69
4.11	Economisch vitaal	70
4.12	Klimaatneutraal	71
4.13	Natuurlijk	72
4.14	Milieukwaliteit ecologisch plafond: lucht, bodem en water	72
4.15	Circulair	73
5.	**Conclusie**	**76**
5.1	Samenvattend overzicht	76

1. Inleiding

1.1 De Omgevingsvisie 2050

De Omgevingsvisie Amsterdam 2050 vormt het strategisch beleid dat de lange termijnontwikkelingen van de gemeente schetst. Het richt zich op een duurzame en inclusieve groei van de stad, waarbij de nadruk ligt op het behoud van leefbaarheid, bereikbaarheid en een gezonde leefomgeving. De visie is opgebouwd rond diverse thema's zoals woningbouw, mobiliteit, groenvoorziening en economische ontwikkeling, met als doel de stad toekomstbestendig te maken.

Een belangrijk aspect van de omgevingsvisie is de focus op duurzame woningbouw. Amsterdam staat voor de uitdaging om voldoende betaalbare woningen te realiseren zonder in te boeten op kwaliteit en duurzaamheid. Dit betekent dat er nieuwe woonwijken zullen worden ontwikkeld met aandacht voor energiezuinige bouwmethoden en het gebruik van circulaire materialen. Daarnaast wordt er ingezet op het verdichten van bestaande wijken, waarbij gemengde woon- en werkgebieden worden gecreëerd die bijdragen aan een levendige stedelijke dynamiek.

Mobiliteit speelt eveneens een cruciale rol in de omgevingsvisie. De stad streeft naar een autoluwe binnenstad en investeert in een uitgebreid netwerk van fiets- en wandelpaden. Openbaar vervoer wordt verder geoptimaliseerd om de toegankelijkheid van de stad te waarborgen, waarbij nieuwe technologieën en duurzame oplossingen, zoals elektrisch vervoer, worden gestimuleerd. Door deze maatregelen hoopt Amsterdam de luchtkwaliteit te verbeteren en de stad aantrekkelijker te maken voor bewoners en bezoekers.

Tot slot benadrukt de omgevingsvisie het belang van groen en water in de stad. Groene daken, parken en waterpleinen worden geïntegreerd in nieuwe stedelijke ontwikkelingen om de biodiversiteit te bevorderen en de stad klimaatbestendiger te maken. Watermanagement is een essentieel onderdeel van deze strategie, waarbij innovatieve oplossingen worden ingezet om wateroverlast te voorkomen en de stad te beschermen tegen de gevolgen van klimaatverandering.

De Omgevingsvisie, inclusief het OER is op 8 juli 2021 vastgesteld door de gemeenteraad van Amsterdam.

1.2 Een actualisatie van de Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie Amsterdam 2050 wordt in 2025 geactualiseerd om Weesp volwaardig onderdeel te maken van de gemeentelijke omgevingsvisie en om de omgevingsvisie geschikt te maken voor het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Hierbij wordt ook de tekst geactualiseerd om aan te sluiten bij de actuele beleidscontext. Dit is de eerste actualisatie sinds de vaststelling in 2021. De omgevingsvisie wordt periodiek herzien om actueel en goed raadpleegbaar te blijven voor bewoners, ondernemers en andere belanghebbenden.

Dit stond beschreven in de Omgevingsvisie uit 2021. Inmiddels zijn vijf jaren verstreken en heeft de gemeente onder andere een ontwikkelstrategie als uitvoeringstrategie van de visie uitgewerkt en vastgesteld. Hierbij is ook een aanvulling op het OER uitgevoerd. Rol van mer bij de Omgevingsvisie en bij de actualisatie

1.2.1 Welke rol heeft mer (het OER) gespeeld bij de totstandkoming van de Omgevingsvisie?

In Nederland is het verplicht voor ontwikkelingen met een mogelijk grote impact op de ‘fysieke leefomgeving’ een milieueffectrapportage (MER) op te stellen. Dit gold ook voor de Omgevingsvisie Amsterdam. Waar een MER vroeger alleen milieueffecten behandelde, gaat het tegenwoordig ook over thema’s als mobiliteit, gezondheid, ruimtelijke kwaliteit, energie en circulair bouwen. Daarom is in 2020/2021 gekozen voor een naam die recht doet aan de brede scope: een OmgevingsEffectRapportage (OER).

De rol van mer, oftewel het OER, heeft een belangrijke rol gespeeld bij de totstandkoming van de Omgevingsvisie Amsterdam 2050. De volgende elementen stonden centraal:

figuur 1-1 Doelen van het OER bij de OVA 2050

Om de effecten van de Omgevingsvisie goed in beeld te brengen, is gebruikt gemaakt van de begrippen ‘ecologisch plafond’ en ‘sociaal fundament’. Deze komen voort uit de theorie van de ‘Donuteconomie (2017) van Kate Raworth. Raworth gebruikt hiervoor de termen sociaal fundament en ecologisch plafond. Het sociaal fundament zijn de basisbehoeften waar iedereen in voldoende mate over zou moeten kunnen beschikken. Het ecologisch plafond geeft de druk aan die de mensheid uitoefent op de levenschenkende systemen van de aarde.

Voor de OER van de omgevingsvisie Amsterdam 2050 is een specifiek beoordelingskader ontwikkeld. Daarvoor zijn de onderdelen van het donutmodel als inspiratiebron gebruikt. Daarbij is door de gemeente en Antea Group gekeken welke waarden, die belangrijk zijn in het kader van de omgevingsvisie Amsterdam, gerelateeerd kunnen worden aan het sociale fundament van Amsterdammers en welke aan het ecologisch plafond. Deze waarden zijn in het OER kernwaarden genoemd. De volgende thema’s zijn beschouwd:

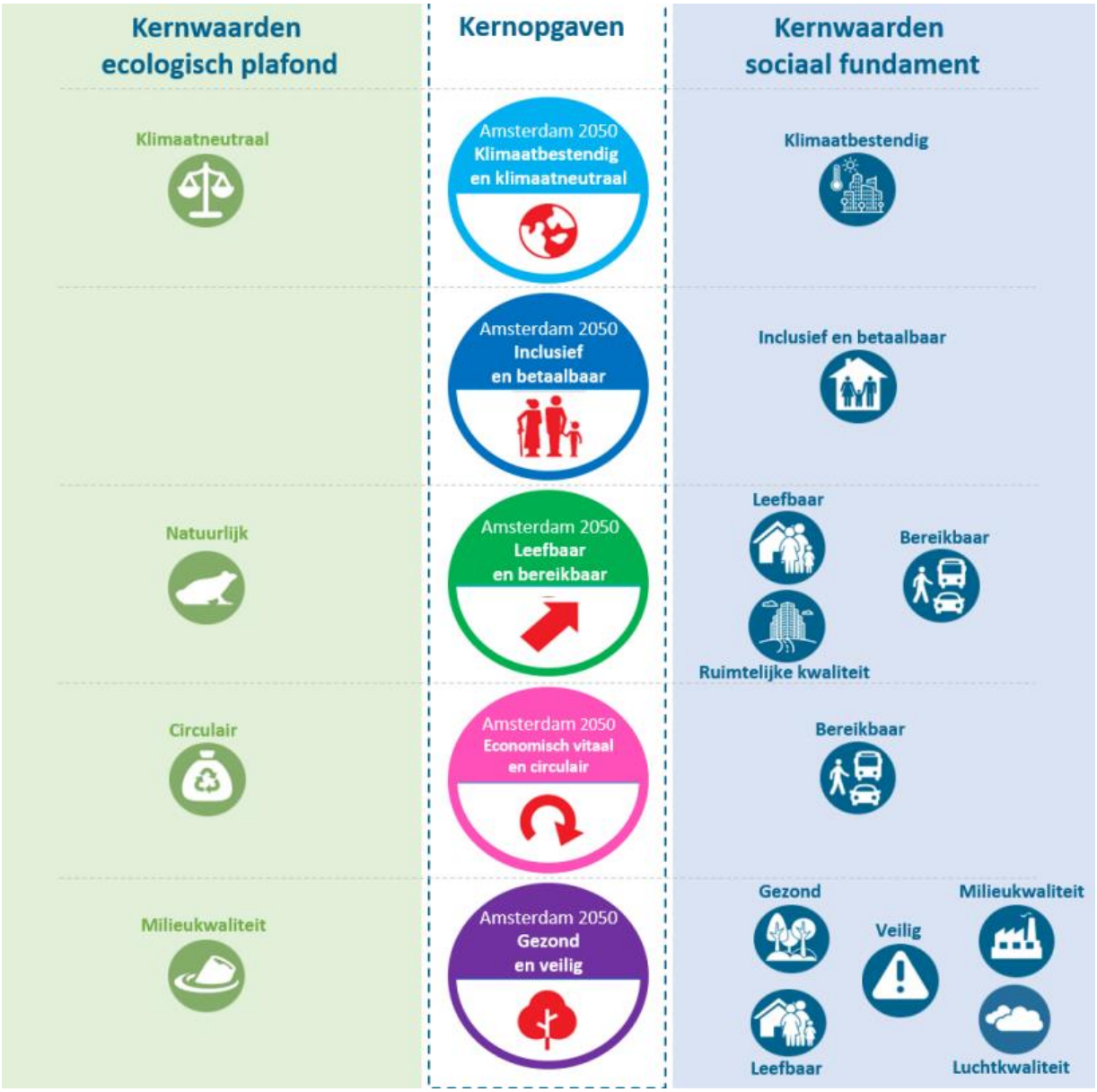

figuur 1-2 Beschouwde thema's in het OER

Per kernwaarde is voor de huidige situatie, referentiesituatie en uiteindelijk (na ook beoordeling van diverse alternatieven) het Voorkeursalternatief (hetgeen in de Omgevingsvisie is opgenomen) een score toegekend, conform onderstaande waardering. Hieruit blijkt in hoeverre de beleidsdoelstellingen voor de kernwaarde gehaald worden.

Score	Waardering	Toelichting
5		De staat is overal goed, er zijn geen knelpunten (streefwaarden/ambities worden overal gehaald)
4		De staat is overwegend goed, lokaal zijn er wat knelpunten (streefwaarden/ambities worden grotendeels gehaald)
3		De staat is redelijk, verspreid zijn er knelpunten (streefwaarden/ambities worden vaak wel, soms niet gehaald)
2		De staat is matig, er zijn redelijk wat knelpunten (streefwaarden/ambities worden soms gehaald)
1		De staat is overal slecht, er zijn overal knelpunten (streefwaarden/ambities worden nergens gehaald).

figuur 1-3 Beoordeling van de huidige situatie, referentiesituatie en Voorkeursalternatief

De huidige situatie was het OER 2020/2021. De referentiesituatie was 2050 en gaat over het vastgestelde beleid, inclusief plannen voor woningbouw die al juridisch-planologisch zijn vastgelegd. Dit leverde de volgende analyse op.

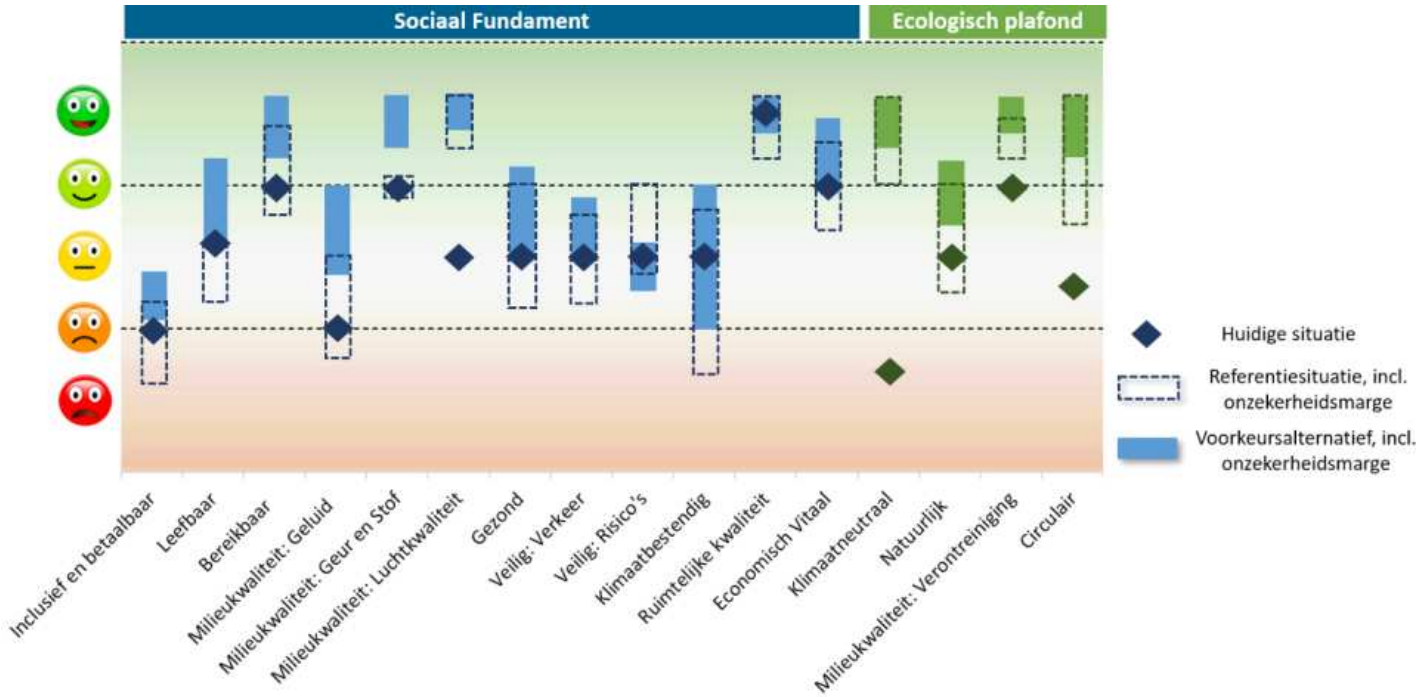

figuur 1-4 Beoordeling huidige situatie, referentiesituatie en Omgevingsvisie 2050, inclusief onzekerheidsmarge

Uit de figuur blijkt dat voor vrijwel alle kernwaarden sprake is van een verbetering van de kwaliteit ten opzichte van de huidige situatie en de referentiesituatie. Wel is voor diverse thema's geconstateerd dat de beoogde ambitie (lang) niet gehaald worden.

1.2.2 Hoe is met mer omgegaan voor deze actualisatie?

De mer-procedure voor de OVA 2050 is in 2021 afgerond. Hierin is ook aangegeven dat het OER een levende 'beleidsanalyse' is voor de impact op de fysieke leefomgeving. Een nieuw mer is dan ook niet aan de orde. Dit komt ook, omdat de wijzigingen als gevolg van de actualisatie niet significant zijn én de scope van de Omgevingsvisie en daarmee het OER niet fundamenteel gewijzigd zijn.

Daarom is gewerkt met een 'Aanvulling' op het bestaande OER. Hiertoe is alleen gekeken naar de wijzigingen en is verder de tekst en analyses van het OER nog van kracht. Ook vormt deze Aanvulling niet de eerste monitoring van de Omgevingsvisie, maar biedt het hiertoe wel waardevolle inzichten. In de volgende figuur is het adaptieve proces en bijbehorende inhoud van de OVA en OER schematisch weergegeven.

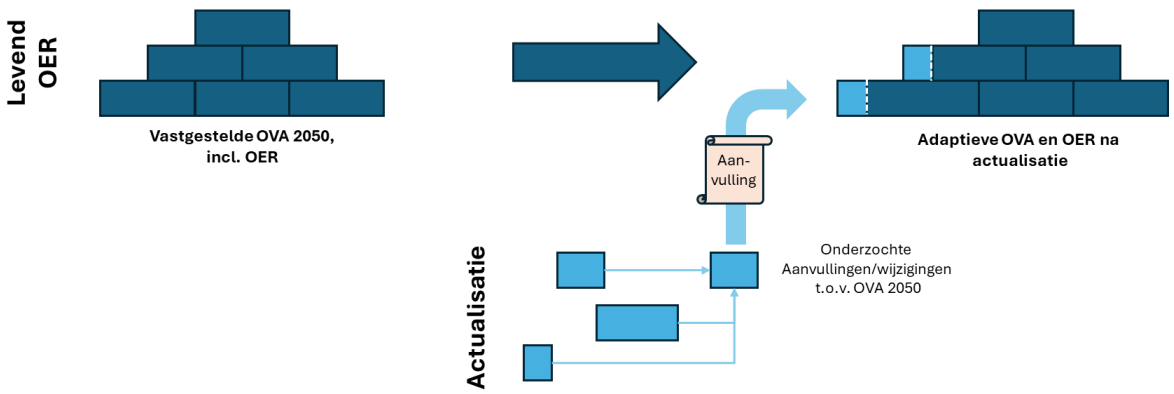

figuur 1-5 Schematische weergave adaptief proces van actualisatie en aanvulling van de OVA en OER

2. Actualisatie van de huidige situatie en referentiesituatie

2.1 Beeld van de referentiesituatie voor deze Aanvulling op het OER

In het OER bij de omgevingsvisie bleek dat de beoordeling van de referentiesituatie voor een drietal kernwaarden mogelijk lager zou kunnen uitpakken dan de huidige situatie. Dit betrof 'inclusief en betaalbaar', 'leefbaar' en 'klimaatbestendig'. Voor de meeste kernwaarden is de verwachting dat sprake is van het dichter in de buurt komen van de ambitie (en daarmee een verbetering). Met name voor de thema's 'luchtkwaliteit', 'klimaatneutraal', 'natuurlijk' en 'circulair' is deze verbetering groot (op basis van voorgenomen beleid).

Met de ontwikkelstrategie is de omgevingsvisie nader geconcretiseerd en in de bijbehorende Aanvulling OER is ook de beoordeling van het doelbereik (de effecten van de omgevingsvisie, na vaststelling van de ontwikkelstrategie) aangepast. De referentiesituatie en huidige situatie zijn niet beschouwd en dus gelijk gebleven. In de volgende figuur is deze aangepaste beoordeling van de omgevingsvisie te zien.

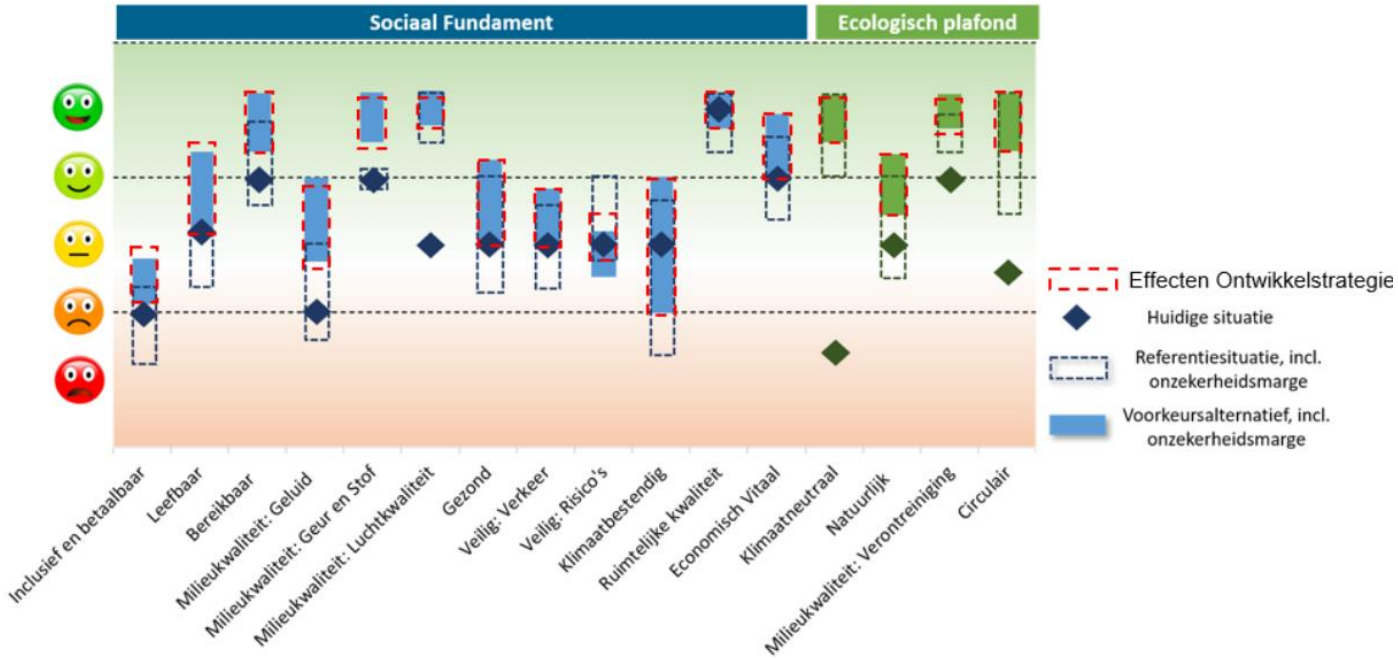

figuur 2-1 Aangepaste beoordeling Omgevingsvisie 2050, inclusief onzekerheidsmarge na vaststelling ontwikkelstrategie

Uit de figuur blijkt dat door de ontwikkelstrategie op drie kernwaarden positievere effecten te verwachten dan bij de beoordeling van de omgevingsvisie. Dit zijn:

- Sociaal en inclusief
- Leefbaar
- Veilig – risico's

Deze positievere waardering komt voort uit de nadere concretisering en fasering die in de ontwikkelstrategie wordt voorgesteld. Voor de kernwaarde 'veilig' komt dit ook voort uit nadere informatie omtrent vervoersaantallen gevaarlijke stoffen. Voor de overige kernwaarden verandert de uiteindelijke score niet. Er zijn wel lokale verschillen door de fasering, maar overall blijft uiteindelijk de scores gelijk. Hierbij geldt uiteraard de kanttekening dat de beoordeling voor heel Amsterdam voor een kernwaarde is en dat lokale verschillen groot kunnen zijn.

Voor deze Aanvulling op het OER is de beoordeling, zoals in figuur 2-1 te zien de basis voor de beoordeling van de impact van de actualisatie van de omgevingsvisie. Feitelijk vormt dit nu de referentiesituatie, aangezien dit het

vastgestelde beleid is van de gemeente. Deze Aanvulling op het OER gaat in op de mogelijk andere beoordeling ten opzichte van de gegeven beoordeling per kernwaarde bij de ontwikkelstrategie.

Daarnaast geeft deze Aanvulling op het OER ook een actualisatie van de beoordeling van de huidige situatie. Dit wordt middels een quickscan naar nieuwe monitoringgegevens en beleid van de gemeente aangepast. Ook wordt Weert hierin meegenomen. Deze informatie wordt na ter inzage legging, maar voor vaststelling van de actualisatie toegevoegd aan deze Aanvulling.

2.2 Belangrijkste wijzigingen die van invloed zijn op de kwaliteit van de fysieke leefomgeving

In deze Aanvulling op het OER is ingegaan op de belangrijkste wijzigingen die van invloed kunnen zijn op de fysieke leefomgeving. Er zijn drie hoofdpunten waarop de actualisatie van de omgevingsvisie leidt tot een relevant effect op de fysieke leefomgeving:

1. Plannen uit de omgevingsvisie zijn concreter geworden, waardoor de impact concreter te duiden is, of effecten meer afgebakend optreden.
2. Nieuwe trends en ontwikkelingen vragen om nieuwe ruimte die niet voorzien was in de omgevingsvisie.
3. Aangepaste effecten als gevolg van de fusie met Weesp.

De overige aanpassingen hebben weinig tot geen impact op de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, of in elk geval niet zodanig significant dat deze aanpassingen leiden tot een wezenlijk ander verloop van de trendfiguren het uit OER bij de Omgevingsvisie 2021 en Ontwikkelstrategie.

In hoofdstuk drie zijn de relevante wijzigingen en bijbehorende impact nader geduid. In hoofdstuk vier is per kernwaarde het effect op de beoordeling besproken.

2.3 Nadere actualisatie en uitbreiding van de huidige situatie van de relevante kernwaarden

De informatie van de huidige situatie om de kwaliteit/beoordeling van de kernwaarden uit te voeren was grotendeels afkomstig uit de periode 2019-2020. Dit betekent dat inmiddels circa vijf jaar verstreken zijn en mogelijk nieuwe data beschikbaar is die leidt tot een andere beoordeling van de huidige situatie. Op basis van ervaring kan gesteld worden, dat dergelijke veranderingen in de mate van doelbereik beperkt zijn en grote verschuivingen worden niet verwacht. Daarom wordt middels een quickscan eerst in beeld gebracht voor welke kernwaarden nieuwe informatie beschikbaar is en vervolgens of deze tot significante wijzigingen van de beoordeling van de huidige situatie leidt.

Naast actualisatie op basis van recente data en monitoringgegevens van de diverse kernwaarden is ook Weesp nader in beeld gebracht, zodat ook hier volwaardig de kwaliteit van de fysieke leefomgeving in beeld is.

De informatie omtrent de huidige situatie wordt na ter inzage legging, maar voor vaststelling van de actualisatie toegevoegd aan deze Aanvulling.

3. Impact van de wijzigingen door de actualisatie

3.1 Methodologie bij het bepalen van de impact op de fysieke leefomgeving van de wijzigingen

De hoofdvraag van het milieuonderzoek bij de actualisatie is als volgt:
"In hoeverre is sprake van aanvullende of significant andere effecten door de actualisatie van de OVA (2021) en de gemeentelijke fusie met Weesp ten opzichte van het OER bij de OVA (2021)? "

Om deze hoofdvraag te beantwoorden wordt onderstaande methodiek gevolgd:
De gehanteerde methode volgt op hoofdlijnen de werkwijze van inductief redeneren. Dit wil zeggen dat aan de hand van de data (de wijzigingen in de omgevingsvisie) een patroon ontdekt wordt aan wijzigingen in de fysieke leefomgeving. Dit volgt de trits van 'data verzamelen'-> 'patroon herleiden' -> 'hypothese formuleren (generaliseren)'. De methode volgt dan ook deze drietrap.

1. Data verzamelen.

Het onderdeel data verzamelen bestaat uit het bij elkaar plaatsen van alle wijzigingen ten opzichte van de omgevingsvisie uit 2021. Dit omvat de 'was-wordt-lijst' die de gemeente opgesteld heeft[1]. Deze gaat over zowel de OVA (2021) als de Omgevingsvisie Weesp 2050 (ook uit 2021). Voor alle wijzigingen is een eerste inschatting van het effect opgesteld door met een vierpuntschaal de omvang van het effect te duiden. Hierbij is onderstaande waarderingsschaal gebruikt:

Impact van de wijzigingen (links weinig milieueffecten – rechts (zeer) significante milieueffecten)

2. Patroon herleiden

Op basis van het aantal donkerblauwe venster wordt bepaald welke thema's relevante wijzigingen bevatten ten opzichte van OVA (2021) of Omgevingsvisie Weesp 2021. Deze thema's worden vervolgens in paragraaf 3.4 aangestipt.

3. Generaliseren

Vervolgens wordt voor alle thema's die impact hebben opnieuw naar de kernwaarden uit het beoordelingskader van het OER bij de OVA (2021) gekeken. Voor alle kernwaarden wordt bepaald of er, op basis van de wijzigingen, relevante wijzigingen op zijn getreden. Deze beschouwing is opgenomen in hoofdstuk 4.

3.2 Overzicht van wijzigingen met bijbehorende impact

In onderstaande tabel is aan de hand van alle concrete wijzigingen in de Omgevingsvisietekst beoordeeld of en zo ja, in hoeverre er sprake is van een relevant effect. In de linkerkolom staat de tekst zoals die opgenomen was in de omgevingsvisie (2021). In de middelste kolom is de herziene tekst opgenomen, en in de derde kolom de inschatting van de mogelijke impact op de fysieke leefomgeving.

Was	Wordt	**Mogelijke impact op fysieke leefomgeving**
De grootste uitdaging is de overstap naar meer duurzaamheid, met andere energiebronnen en een minder verspillende manier van leven. De inrichting van stad en regio gaat wezenlijk veranderen. Deze plannen staan deels al op de rol, een ander deel is nieuw. In de omgevingsvisie staat vooral de samenhang centraal en het kiezen van een koers naar 2050.	De grootste veranderingen worden de overstap naar meer duurzaamheid, met andere energiebronnen, bestendigheid tegen een veranderend klimaat, en een minder verspillende manier van leven. Deze plannen staan deels al op de rol, een ander deel is nieuw. In de omgevingsvisie staat vooral de samenhang centraal en het kiezen van een koers naar 2050.	

[1] Hierbij is gewerkt met de was-wordt-lijst die nog in ontwikkeling was tijdens het beoordelen. Deze lijst is, parallel aan het opstellen van de actualisatie van het OER, door de gemeente nader uitgewerkt. Het exact zwaluwstaarten vindt plaats vóór vaststelling van de definitieve geactualiseerde omgevingsvisie.

In het landschap rond de stad maken we ruimte voor windmolens.	In het landschap rond de stad en in de haven maken we ruimte voor windmolens.	Nadere detaillering Programma windenergie
We hebben een drieledig doel: ruimte, schonere lucht en gezonder bewegen.	We hebben vier doelen: ruimte, schonere lucht, gezonder bewegen, en een toegankelijker stad voor iedereen.	
• Groeien binnen grenzen *Verdichting door complete en duurzame wijkontwikkeling* - Ruimte voor 150.000 woningen erbij in complete buurten. - Verduurzamen bestaande buurten en woningen. - Behoud van productieve bedrijvigheid in Amsterdam. - Ruimte voor schone energie en duurzame initiatieven. - Verduurzaming van de haven.	• Groeien binnen grenzen *Verdichting door complete en duurzame wijkontwikkeling* - Ruimte voor 150.000 woningen erbij in complete buurten. - Verduurzamen bestaande buurten en woningen. - Behoud van productieve bedrijvigheid in Amsterdam. - Ruimte voor schone energie en duurzame initiatieven. - Verduurzaming van de haven. - Rekening houden met klimaatverandering, het water- en het bodemsysteem	Impact van klimaatverandering en -adaptatie op de fysieke leefomgeving
In de circulaire stad is meer ruimte nodig voor energievoorziening en afvalverwerking. Dit betekent een extra ruimtevrager waar we in de verdichtende stad rekening mee moeten houden. Het opwaarderen van grondstoffen, lokale productie, het opslaan van energie vraagt om milieuruimte. Dat betekent dat mengen van deze activiteiten met wonen en werken niet vanzelfsprekend is	In een circulaire gemeente hebben bedrijven voldoende hoge milieuruimte nodig voor circulaire activiteiten en een aansluiting op infrastructuurnetwerken voor aanvoer, retourstromen en afvoer. Een circulaire economie heeft baat bij beschikbaarheid van aan water gelegen bedrijventerreinen die transport over water faciliteren. Diverse circulaire activiteiten gaan gepaard met transport van grote en zware materialen en goederen. Denk aan afvalverwerkende bedrijven, reparatie en revisie van grote apparaten, recycling en circulaire bouwactiviteiten. Dat betekent dat mengen van deze activiteiten met wonen en werken niet vanzelfsprekend is en dat we zuinig dienen om te springen met de hoge milieuruimte (aan het water) die er nog is.	Grotere impact circulariteit (specifiek aan het water)
Voor de totstandkoming van de omgevingsvisie hebben we gesprekken gevoerd met verschillende groepen in de stad: bewoners, ondernemers, jong en oud, geboren Amsterdammers en nieuwe Amsterdammers. In de zeven stadsdelen van Amsterdam hebben zeven verhalenvangers korte verhalen verzameld over wat mensen in de toekomst nodig hebben. In alle gesprekken kwamen gedeelde waarden over de inclusieve, duurzame en verbonden stad naar voren. Een stad met ruimte voor verschillende gemeenschappen, waar mensen zich thuis kunnen voelen, een toekomst kunnen opbouwen en waar ze zeggenschap hebben over hun eigen leefomgeving. De ideeën en visies vanuit de stad hebben een grote bijdrage geleverd aan de inhoud van deze omgevingsvisie. Een aantal uitspraken zijn letterlijk in de vorm van quotes in deze visie opgenomen. Stuk voor stuk laten de quotes zien wat nodig is en waarom. Een groot aantal van de ideeën vindt zijn weerslag in de delen WAAR, WAT en HOE. Soms zijn ze concreet te herkennen en soms zijn ze abstracter verwoord, vanwege de schaal van de omgevingsvisie. Dit zijn de belangrijkste thema's van de stad, voor de stad:	Voor de totstandkoming van de omgevingsvisie hebben we gesprekken gevoerd met verschillende groepen in de stad: bewoners, ondernemers, jong en oud, geboren Amsterdammers en nieuwe Amsterdammers. In de zeven stadsdelen van Amsterdam hebben zeven verhalenvangers korte verhalen verzameld over wat mensen in de toekomst nodig hebben. Na de fusie van Weesp met Amsterdam is Weesp in 2025 onderdeel gemaakt van de Omgevingsvisie Amsterdam 2050. Weesp had tot 2025 haar eigen omgevingsvisie. Het verhaal van Weesp is zorgvuldig onderdeel gemaakt van het verhaal voor de gemeente Amsterdam. De opbrengst van de gesprekken in de stadsdelen en het harmoniseren van de Omgevingsvisie Weesp 2050 met die van Amsterdam vinden hun weerslag in de delen WAAR, WAT en HOE. Soms zijn ze concreet te herkennen en soms zijn ze abstracter verwoord, vanwege de schaal van de omgevingsvisie. Dit zijn de belangrijkste thema's van de stad, voor de stad:	Toevoeging Weesp
Voor de deels nog onbekende ruimtevraag voor energie en circulariteit reserveren we voldoende milieuruimte in het havengebied buiten de A10. Het zijn twee nieuwe sectoren waar Amsterdam zich mee kan onderscheiden.	Voor de deels nog onbekende ruimtevraag voor energie en circulariteit reserveren we voldoende hoge milieuruimte in het havengebied buiten de A10. Amsterdam kan zich onderscheiden op het gebied van energie en circulariteit, bijvoorbeeld in	

	sectoren zoals hoogwaardige recycling, waterstof, biochemie en (retour)- logistiek.	
Amsterdam in het antropoceen De invloed van de mensheid op de planeet neemt steeds verder toe. De in Amsterdam geboren Nobelprijswinnaar Paul Crutzen opperde als eerste de term 'antropoceen'. De invloed van de mens is vergelijkbaar met een geologische kracht en de effecten van onze soort op de planeet zullen over honderdduizenden jaren nog voelbaar zijn. De aantasting van het milieu heeft een steeds directer en doordringender effect op onze leefomgeving. De coronacrisis maakt dat duidelijk. Een besmettelijk virus springt op een markt over van dier op mens en in enkele maanden tijd wordt de hele wereld er door geraakt. De klimaatcrisis verloopt langzamer, maar is bedreigender en fundamenteler. Amsterdam ligt op een kwetsbare plek. Zeespiegelstijging, droogte en extreme neerslag en een dalende bodem bedreigen op langere termijn de bewoonbaarheid van heel laag Nederland.	**Amsterdam in het Antropoceen** De invloed van de mens op de planeet is vergelijkbaar met een geologische kracht. Volgens de Nederlandse Nobelprijswinnaar Paul Crutzen leven we daarom niet langer in het Holoceen, maar in het tijdperk gekenmerkt door de mens: het Antropoceen. De mens veroorzaakt meetbare overschrijdingen van wetenschappelijk vastgestelde *planetaire grenzen*, de voorwaarden die de planeet stelt aan veilig kunnen leven door mens en dier. De Omgevingsvisie Amsterdam 2050 streeft naar een groei binnen deze grenzen.	
Lokaal zijn de effecten van klimaatverandering al voelbaar: Nederland maakte in 2020 alweer een ongebruikelijk lange hittegolf mee, grote delen van ons land kampen met structurele droogte en extreem weer trekt een zware wissel op de leefbaarheid van dichtbebouwde steden. Er is terecht reden tot grote zorg en somberheid. De doelstelling de opwarming van de aarde tot 1,5 graad te beperken raakt steeds verder buiten beeld. Wellicht bereiken we het moment van 1,5 graad opwarming al vlak na 2030 en van 2 graden nog voor 2050. Dat is nog binnen de horizon van deze omgevingsvisie. Het overschrijden van de tweegradengrens zal leiden tot onbeheersbare wereldwijde klimaatproblemen, zoals hitte, droogte, overstromingen, misoogsten, en klimaatvluchtelingen.	Met name klimaatverandering heeft fundamentele en kostbare gevolgen. gemeente Amsterdam ligt op een kwetsbare plek. Zeespiegelstijging, droogte, extreme neerslag en een dalende bodem bedreigen op langere termijn de bewoonbaarheid van heel laag Nederland. Sinds 2020 heeft Nederland te maken gehad met stijgende temperaturen en vaker voorkomende en intensere hittegolven, een toename van droogte en verzilting die ecosystemen en landbouw bedreigt, en zware regenval die tot risicovolle situaties leidde. Het KNMI verwacht tot 2100 nattere winters, vaker extreme regenval, en zomers die droger en (tropisch) heter worden en/of veel natter. Deze ervaring en verwachting zetten de gemeente ertoe aan te investeren in een klimaatbestendige zero-emissiestad. Er is terecht reden tot grote zorg. De doelstelling om de opwarming van de aarde tot 1,5 graden Celsius te beperken is nagenoeg buiten beeld. Het Intergouvernementeel Panel voor Klimaatverandering (IPCC) verwacht met de huidige koers een jaargemiddelde van 2 graden warmer tegen 2040, wat nog ruim binnen de horizon van deze omgevingsvisie ligt.	Grotere impact klimaatverandering
Ruimte voor duurzaamheid Amsterdam zet vol in op de transitie naar schone energie en een circulaire economie. Dit zal binnen en buiten de stad ruimtelijke impact hebben. Energieopwekking krijgt deels een plek in het landschap rond de stad en op de daken in bestaande buurten. Schone energie vraagt om nieuwe infrastructuur. Die moet in bestaande en nieuwe buurten en in de ondergrond ingepast worden. Omdat de techniek nog sterk in ontwikkeling is, weten we niet met zekerheid met welke ruimtevraag we tot 2050 rekening moeten houden. Dat betekent niet dat we helemaal in het duister tasten. Voor bijvoorbeeld warmtenetten en uitbreiding van het elektriciteitsnetwerk hebben we de ruimtevraag goed in beeld. We kunnen die ook inpassen, al vraagt dat wel om het maken van keuzes. Verder is het vooral een zaak van het reserveren van voldoende ruimte. Dat geldt meer bepaald voor de circulaire economie. De	**Ruimte voor duurzaamheid** Amsterdam zet vol in op de transitie naar schone energie, klimaatbestendigheid en een circulaire economie. Dit zal binnen en buiten de gemeente ruimtelijke impact hebben. Klimaatadaptatie vraagt om plek voor waterberging en afvloei, en verkoeling. Energieopwekking krijgt deels een plek in het landschap rond de gemeente en op de daken in bestaande buurten. Schone energie vraagt om nieuwe infrastructuur. Die moet in bestaande en nieuwe buurten en in de ondergrond ingepast worden. Voor warmtenetten en uitbreiding van het elektriciteitsnetwerk hebben we de ruimtevraag goed in beeld. Verder is het vooral een zaak van het reserveren van voldoende ruimte. Dat geldt vooral voor de circulaire economie, waarin de haven draaischijf wordt.	Impact warmtenetten

haven is al gestart met de transitie tot draaischijf in de circulaire economie.		
Duurzaam zijn betekent ook dat we ons voorbereiden op de gevolgen van klimaatverandering. De zeespiegel stijgt en het weer wordt onvoorspelbaarder en extremer. Amsterdam ligt op een kwetsbare plek, met een slappe bodem en hoge kosten voor het in stand houden van de stad. Denk alleen al aan de kades en bruggen. Dit brengt voor onze stad extra grote uitdagingen met zich mee bij het tegengaan van wateroverlast, overstromingen, hitte en droogte. Deze opgave heeft ook gevolgen voor hoe we met het landschap omgaan. We willen bodemdaling tegengaan en zullen en ons waterbeheer en de landbouw hierop aan moeten passen.	Duurzaam zijn betekent ook dat we ons voorbereiden op de gevolgen van klimaatverandering. Amsterdam ligt op een kwetsbare plek, met een slappe bodem en hoge kosten voor het in stand houden van de stad. Denk alleen al aan de kades en bruggen. Dit brengt extra grote uitdagingen met zich mee bij het tegengaan van wateroverlast, overstromingen, hitte en droogte. Dat heeft ook gevolgen voor hoe we met het landschap omgaan. We willen bodemdaling en verzilting tegengaan en zullen ons waterbeheer en de landbouw hierop moeten aanpassen.	
Groeien binnen grenzen betekent dat Amsterdam de ecologische voetafdruk wil beperken. Compacte verstedelijking is daar een belangrijk middel voor. Compact betekent immers dat landschappen buiten de stad open kunnen blijven, dat reisafstanden kort zijn en we efficiënt omgaan met infrastructuur en voorzieningen. Amsterdam maakt tot 2050 binnen de huidige stadsgrenzen ruimte voor minimaal 150.000 woningen voor 250.000 Amsterdammers, in met werken en voorzieningen gemengde buurten. Deze groei zetten we in om de sociale kwaliteit van de bestaande stad te vergroten en onze duurzaamheidsdoelstellingen te halen. Groeien binnen grenzen geeft daarmee mede invulling aan de donut-stad, met een stevig sociaal fundament en het minimaliseren van het fysieke ruimtebeslag van de stad, van gebruik van grondstoffen en van de bijdrage aan klimaatverandering.	Groeien binnen grenzen betekent dat Amsterdam de ecologische voetafdruk wil beperken. Compacte verstedelijking is daar een belangrijk middel voor. Compact betekent immers dat landschappen buiten de stad open kunnen blijven, dat reisafstanden kort zijn en we efficiënt omgaan met infrastructuur, energie en voorzieningen. Amsterdam maakt tot 2050 binnen de huidige stadsgrenzen ruimte voor minimaal 150.000 woningen voor 250.000 Amsterdammers, in met werken en voorzieningen gemengde buurten. Met deze groei vergroten we tevens de kwaliteit van de bestaande stad. Groeien binnen grenzen geeft daarmee mede invulling aan de donut-stad, met een stevig sociaal en klimaatbestendig fundament en het minimaliseren van het fysieke ruimtebeslag van de stad, van gebruik van grondstoffen en van de bijdrage aan klimaatverandering.	
Nabijheid is daarvoor van groot belang.	Nabijheid en toegankelijkheid zijn daarvoor van groot belang.	
tweede stadsbos	5e Amsterdamse Stadsbos	
Keuzes in de openbare ruimte blijven nodig. Beter groen betekent soms minder groen oppervlak. Sociale veiligheid speelt hierbij een rol.	Keuzes in de openbare ruimte blijven nodig.	
Zowel boven- als ondergronds zal er vaak onvoldoende ruimte zijn om alles een plek te geven.	Zowel boven- als ondergronds zal er vaak onvoldoende ruimte zijn om alles eenvoudig een plek te geven.	
Met kleinere milieucontouren en minder hinder.	Met minder vluchten en dus minder hinder.	Kleinere impact Schiphol
Voldoende groen in de buurt, in de openbare ruimte en goede verbindingen met het landschap en het water zorgen voor een leefbare en klimaatbestendige stad	Voldoende groen in de buurt, in de openbare ruimte en goede verbindingen met het landschap en het water dragen bij aan een leefbare en klimaatbestendige stad.	
De netwerken voor verkeer en vervoer, water en het netwerk van stadsstraten en stadslanen zullen in de vorm van ruimtelijke reserveringen, samen met de hoofdgroenstructuur, onderdeel worden van ruimtelijke planvorming in projecten en het stadsbrede omgevingsplan.	Tekst geschrapt.	
Robuust energie- en warmtesysteem De ruimtevraag van het klimaatneutraal maken van de stad is deels nog een grote onbekende. Binnen de gemeentegrenzen geven we de voorkeursgebieden voor windenergie aan. Daarnaast kunnen datacenters bronnen van warmte zijn. De haven krijgt een belangrijke	**Robuust elektriciteits- en warmtesysteem** Binnen de gemeentegrenzen geven we de aangewezen gebieden voor windenergie uit het programma windenergie Amsterdam aan. Ook warmtebronnen gaan op diverse plekken in de stad ruimte innemen, zoals bij geothermie, het gebruiken van datacenter restwarmte of installaties voor piekcapaciteit. De haven krijgt een	Impact warmtenetten en Programma Windenergie

rol in de opwek en opslag van duurzame energie.	belangrijke rol in de opwek en opslag van duurzame energie.	
De ontwikkeling van het toekomstig openbaarvervoernetwerk is onderdeel van een regionale schaalsprong en draagt ook in hoge mate bij aan het verbeteren van de nationale bereikbaarheid. De ambities van Amsterdam tot 2050 bouwen voort op bestaande afspraken binnen de MRA en met het Rijk. Daar waar ze verder gaan dan de bestaande afspraken, zijn het denkrichtingen en voorzetten voor een gesprek.	In de stad en regio van 2050 speelt het OV een duale rol. Enerzijds is een schaalsprong nodig om een groei in OV-gebruik van circa 40%-50% te faciliteren, met regionale toegangs- en overstappoorten, nieuwe verbindingen en - waar dat in de omgeving past - frequentieverhogingen op bestaande hoofdverbindingen. Tegelijk vereist een leefbare, autoluwe stad fijnmazigheid en directheid in het lijnennet. Amsterdammers en bezoekers zullen in 2050 afhankelijker zijn van het openbaar vervoer, ouderen en mensen met een beperking des te meer. Het gaat dan om bezoek aan ziekenhuizen en gezondheidscentra, mantelzorg en sociaal-recreatieve bestemmingen. Dit vraagt om OV dat diep doordringt tot in de Amsterdamse wijken. De ambities van Amsterdam tot 2050 bouwen voort op bestaande afspraken binnen de MRA en met het Rijk. Daar waar ze verder gaan, zijn het denkrichtingen en voorzetten voor een gesprek.	Grotere focus OV, inclusief fiets- en loopbereikbaarheid
3. Dragend openbaar vervoer: Het tram- en busnet voor de verbinding en ontsluiting van wijken en buurten. **4. Onderliggend openbaar vervoer:** a. Aanvullend net van tram- en buslijnen voor ontsluiting van buurten. b. Aanvullend net van vraagafhankelijke (MaaS-)diensten voor ontsluiting van dunbevolkte buurten en vervoer op maat.	**3. Verbindend openbaar vervoer:** Het tram- en busnet voor de verbinding en ontsluiting van wijken en buurten. **4. Ontsluitend OV:** a. Aanvullend net van tram- en buslijnen voor ontsluiting van buurten. b. Aanvullend net van vraagafhankelijke (MaaS-)diensten voor ontsluiting van dunbevolkte buurten en vervoer op maat.	
Veel van het openbaarvervoernetwerk is al aanwezig. In de periode tot 2050 stellen we voor het bestaande netwerk te versterken of om te bouwen in aansluiting op de bovenstaande hiërarchie. Verder stellen we voor het systeem (afhankelijk van het ontwikkeltempo) geleidelijk uit te bouwen, veelal met dragend openbaar vervoer om gebiedsontwikkelingen mogelijk te maken. Bij de systeemkeuzes bus-tram-metro is de omvang van de (verwachte) vervoervraag en stedelijke structuur leidend. De vervoervraag wordt uiteraard sterk bepaald door keuzes als dichtheden, functiemix en parkeerregimes.	In de periode tot 2050 stellen we voor het bestaande OV-netwerk te versterken of om te bouwen in aansluiting op de bovenstaande hiërarchie. Verder stellen we voor het systeem geleidelijk uit te bouwen, waarbij zowel hoogwaardig als fijnmazig OV nodig is om autoluwe, inclusieve gebiedsontwikkelingen mogelijk te maken. Bij de systeemkeuzes bus-tram-metro is de omvang van de (verwachte) vervoervraag en stedelijke structuur leidend. De combinatie van hoge dichtheden en een autoluwe stad zorgt voor een hoge vervoersvraag en maakt het vaak mogelijk om zowel hoogwaardig als ontsluitend OV aan te bieden. De (IC-)stations en grotere metrostations in de stad krijgen een belangrijke knooppuntfunctie en moeten daarop worden ingericht.	
Vergroten van het aantal knooppunten, waardoor de stad op meerdere plekken goed bereikbaar is (o.a. via Zuid, Sloterdijk, CS, Bijlmer/ArenA, Muiderpoort, Lelylaan) en op termijn toevoegen regionale treinstations.	Het meer gelijkmatig verknopen van onderliggend OV op alle knooppunten in de stad in plaats van primair op Amsterdam Centraal, waardoor de stad op meerdere plekken goed bereikbaar is (o.a. via Zuid, Sloterdijk, CS, Bijlmer/ArenA, Muiderpoort, Lelylaan) en op termijn toevoegen regionale treinstations.	
3. IJburg, Uithoorn, Noordelijke IJ-oevers/Zaanstad. • Uitbreiding hov-busnet/R-net: ○ Hov-verbinding Zaanstad; ○ Snelle busverbindingen met omliggende kernen, waarmee we met relatief lage kosten aanvullende betrouwbare, snelle en hoogfrequente verbindingen tussen stad en de rest van de regio creëren.	3. IJburg, Uithoorn, Noordelijke IJ-oevers/Zaanstad. • Uitbreiding hov-busnet/R-net: ○ Hov-verbinding Zaanstad; ○ Snelle busverbindingen met omliggende kernen, waarmee we met relatief lage kosten aanvullende betrouwbare, snelle en hoogfrequente verbindingen tussen stad en de rest van de regio creëren.	Grotere focus OV, inclusief fiets- en loopbereikbaarheid

4. Dragend openbaar vervoer • Verbeteren stedelijke verbindingen door ov over IJ-bruggen. • Nieuwe tram-/busverbindingen in Nieuw-West, Zuidoost/Oost en Noord om gebiedsontwikkeling mogelijk te maken. • Optimaliseren langzaamvervoernetwerk naar bus- en tramhaltes. 5. Onderliggend openbaar vervoer • Aanvullende openbaarvervoerdiensten, eventueel op maat, waar bovenstaande transformaties (nog) niet te realiseren zijn.	○ Verbeteren loop- en fietsroutes naar HOV-netwerk, creëren extra opgangen bij metrostations. 4. Dragend openbaar vervoer • Verbeteren stedelijke verbindingen door ov over de Westbrug. • Nieuwe tram-/busverbindingen in Nieuw-West, Zuidoost/Oost en Noord om gebiedsontwikkeling mogelijk te maken. Door de combinatie van verdichting, meerkernigheid en het toevoegen van OV en voorzieningen kan het aantal te bereiken voorzieningen binnen 15 minuten sterk toenemen. • Optimaliseren langzaamvervoernetwerk naar bus- en tramhaltes. 5. Onderliggend openbaar vervoer • Aanvullende openbaarvervoerdiensten, eventueel op maat, waar bovenstaande transformaties (nog) niet te realiseren zijn. • Onderzoeken of fijnmazig, vraaggestuurd OV mogelijk is, overdag en/of in de nacht, waarbij slimme combinaties met andere vormen van vervoer worden gezocht (WMO, leerlingenververvoer).	
Kenniskwartieren Economische toegevoegde waarde komt in deze tijd steeds meer voort uit innovatie. Innovatie komt voort uit kennis- en ideeënontwikkeling die zeer goed gedijt in grote steden. De afgelopen jaren is een nieuw type werkmilieu ontstaan: innovatiedistricten of kenniskwartieren. Kenniskwartieren zijn werkgebieden in de stad waar kennisontwikkeling, onderzoek en innovatie centraal staan. Een aantal kenniskwartieren in Amsterdam is ontstaan rond wetenschappelijke kennisinstellingen zoals de Knowledge Mile – rond UVA Roeterseiland en HVA Wibautstraat, Sciencepark bij de Bètafaculteit van de UVA, kenniskwartier Zuidas rond de VU, en het health & medical cluster in de Bijlmer rond het AUMC. In het verleden waren dit voornamelijk campuslocaties, maar ze ontwikkelen zich steeds meer als stedelijke gebieden waar interactie wordt bevorderd en ruimte is voor innovatieve bedrijven die academische kennisontwikkeling benutten voor nieuwe businessmodellen. Amsterdam heeft de ambitie de economische kracht van kenniskwartieren ruimtelijk te versterken, en werkt via de gebiedsontwikkeling aan twee nieuwe kenniskwartieren in Riekerpolder en op het Marineterrein, met o.a. veel ruimte voor interactie en talentontwikkeling. In kenniskwartieren is er ruimte voor werken, wonen en voorzieningen, en de ambitie is om de interactie te bevorderen. Wel bieden ze, anders dan gemengde stadsbuurten, plek aan grote werkgebouwen, onderzoeks- en onderwijsinstellingen. Maar altijd in combinatie met kleinschaliger werkplekken en vrije ruimte voor experimenten. Veelal hebben de gebieden een ‘anchor’ (een groot kennisintensief bedrijf	Innovatiedistricten Onze samenleving staat voor grote uitdagingen die creatieve en innovatieve oplossingen vereisen. Innovatie biedt niet alleen economische waarde, maar ook brede maatschappelijke voordelen. Het ontstaat uit kennis- en ideeënontwikkeling, die floreert in grote steden. In dit kader zijn de afgelopen jaren innovatiedistricten ontstaan: stedelijke werkgebieden gericht op kennisontwikkeling, onderzoek en innovatie. Amsterdam heeft negen innovatiedistricten aangewezen, elk in een ander ontwikkelstadium. Veel van deze districten zijn ontstaan rondom kennisinstellingen of clusters van innovatieve bedrijven. Waar ze voorheen vaak campussen waren, ontwikkelen ze zich tot stedelijke gebieden die interactie bevorderen en ruimte bieden aan innovatieve bedrijven die academische kennis vertalen naar nieuwe businessmodellen. Met de Strategie Innovatiedistricten Amsterdam stimuleert Amsterdam deze transformatie van campus naar innovatiedistrict. Deze districten zijn beter geïntegreerd in het stedelijk weefsel, met ruimte voor werken, wonen en voorzieningen. Anders dan reguliere stadsbuurten bieden ze plaats aan grote werkgebouwen en onderzoeks- of onderwijsinstellingen, gecombineerd met kleinschalige werkplekken en experimenteerruimte. Ze hebben vaak een 'anchor' (een groot kennisintensief bedrijf of instelling) en een netwerk van start-ups en spin-offs, wat concentratie en samenwerking bevordert. Daarnaast vraagt een innovatiedistrict om voldoende schaalgrootte voor uitwisseling, gedeelde voorzieningen en zichtbaarheid. De strategie richt zich op de ontwikkeling van negen gebieden tot volwaardige innovatiedistricten.	

of instelling) en een netwerk van kleinschalige bedrijven eromheen. Vaak zijn dit start-ups en spin-offs. Dit stimuleert de concentratie en netwerkvorming. Ook hebben kenniskwartieren een bepaalde schaal nodig ten behoeve van uitwisseling, gedeelde voorzieningen en zichtbaarheid.		
In de RES 1.0 zijn de zoekgebieden verkleind en worden binnen die zoek- gebieden voorkeursgebieden aangewezen.	In de RES 1.0 zijn de zoekgebieden verkleind en in het Programma Windenergie Amsterdam (PWA) zijn de definitieve zoekgebieden aangewezen.	Nadere detaillering Programma windenergie
Zon, wind, datacenters en elektriciteit Voorkeursgebied windenergie op Amsterdams grondgebied: Op deze locaties zal de gemeente onder voorwaarden medewerking verlenen aan initiatiefnemers van windprojecten. Hier zal een integrale afweging gemaakt worden ten opzichte van andere functies en iedere plaatsing vraagt een zorgvuldige inpassing. De veiligheid en gezondheid van mens en natuur mogen hierdoor niet in het gedrang komen.	**Zon, wind, datacenters en elektriciteit** Aangewezen gebieden windenergie op Amsterdams grondgebied: In deze gebieden (vastgelegd in het Programma Windenergie Amsterdam – PWA) zal de gemeente onder voorwaarden medewerking verlenen aan initiatiefnemers van windprojecten. Hier zal een integrale afweging gemaakt worden ten opzichte van andere functies en iedere plaatsing vraagt een zorgvuldige inpassing. De veiligheid en gezondheid van mens en natuur mogen hierdoor niet in het gedrang komen.	Nadere detaillering Programma windenergie
Warmtebronnen De gemeente Amsterdam wil in 2040 helemaal aardgasvrij zijn. Daarbij vindt de gemeente het belangrijk dat het alternatief duurzaam is, de overstap betaalbaar en dat verschillende bronnen de benodigde warmte kunnen leveren. De stad wordt aardgasvrij met de duurzame warmte die er al is. Bovendien verkent de gemeente nieuwe warmtebronnen. Om te voorzien in de toekomstige warmtevraag en om de opwek hiervan te verduurzamen, moeten alternatieve bronnen ontwikkeld worden, zoals aardwarmte (geothermie), lagetemperatuurwarmte uit aquathermie en restwarmte uit datacenters. Er is niet één type warmtebron/techniek die kan voorzien in de toekomstige warmtevraag: er is een slimme combinatie van technieken nodig om te komen tot een optimale mix van betaalbaar, duurzaam en leveringszekerheid. Amsterdam heeft de grootste concentratie van datacenters in Europa. Dat betekent veel locaties, veel vermogen aan servers en dus veel restwarmte. Deze restwarmte kan in de toekomst een belangrijke rol spelen voor de Amsterdamse warmtevoorziening. Veel van de Amsterdamse datacenters zijn geclusterd in en rond Science Park Amsterdam, Haven-Stad, Schinkelkwartier en Amstel III (bedrijvenstrook). Rond die locaties is vaak ook grootschalige gebiedsontwikkeling mogelijk.	**Warmtebronnen** De gemeente Amsterdam wil in 2040 helemaal aardgasvrij zijn. Het is belangrijk dat het alternatief duurzaam is, dat de overstap betaalbaar is en dat verschillende bronnen de benodigde warmte kunnen leveren. Op dit moment worden de twee grote stadswarmtenetten (in eigendom van Westpoort Warmte en Vattenfall) voorzien van warmte van AEB (afvalverbranding) en Diemercentrale (aftapwarmte van gasgestookte elektriciteitscentrales). Deze twee bronnen zullen stap voor stap vervangen worden door andere bronnen. Ook voor de gebiedsontwikkeling is behoefte aan duurzame warmte. Om te voorzien in de toekomstige warmtevraag en om de opwek hiervan te verduurzamen, moeten alternatieve bronnen ontwikkeld worden, zoals aardwarmte (geothermie), aquathermie en restwarmte uit datacenters. Ook zijn er hulpwarmtecentrales nodig die kunnen bijspringen bij pieken in de warmtevraag. Er is niet één type warmtebron/-techniek die kan voorzien in de toekomstige warmtevraag: er is een slimme combinatie van technieken nodig om te komen tot een optimale mix van betaalbaar, duurzaam en leveringszekerheid.	
In Deel I VISIE is uiteengezet hoe Amsterdam de groei van de stad en de metropoolregio wil aanwenden om een betere stad te worden en richting te geven aan transities en deze waar mogelijk te versnellen. De keuzes voor Meerkernige ontwikkeling, Groeien binnen grenzen, Duurzaam en gezond bewegen, Rigoureus vergroenen en Samen stadmaken vragen deels om nieuwe richtingen in het Amsterdamse beleid voor de fysieke leefomgeving. Dit deel biedt een overzicht van al het Amsterdamse beleid voor de fysieke leefomgeving en bevat voorstellen voor uitwerking en aanpassing daarvan. Daarmee vormt dit deel van de omgevingsvisie een samenhangende agenda voor vernieuwing en	In Deel I VISIE is uiteengezet hoe Amsterdam de groei van de stad en de metropoolregio wil aanwenden om een betere stad te worden en richting te geven aan transities en deze waar mogelijk te versnellen. De vijf strategische keuzes vragen deels om nieuwe richtingen in het Amsterdamse beleid voor de fysieke leefomgeving. Dit deel biedt een samenvattend overzicht van al het geldende Amsterdamse beleid voor de fysieke leefomgeving en bevat voorstellen voor uitwerking en ontwikkeling daarvan. Het Amsterdamse beleid voor de fysieke leefomgeving is de afgelopen jaren grotendeels in overeenstemming gebracht met de ambitie van een intensief bebouwde en gemengde, compacte	

uitwerking. Het is geen vervanging van het bestaande beleid. Het Amsterdamse beleid voor de fysieke leefomgeving is grotendeels op orde en actueel. Sinds het vaststellen van de Structuurvisie Amsterdam 2040 is veel beleid in overeenstemming gebracht met het bouwen aan een intensief bebouwde en gemengde, compacte stad. Toch ontstaan er steeds weer spanningen en kansen tussen de verschillende beleidsthema's. Een reden daarvoor is de doorgaande groei van de stad en de oplopende druk op de ruimte. Daarnaast vragen relatief nieuwe opgaven, zoals de energietransitie en circulaire economie, om een meer integrale benadering, die vaak lastig past bij de bestaande sectorale indeling in beleidsthema's. Wat ook meespeelt, is dat er nieuwe inzichten zijn, bijvoorbeeld over kansengelijkheid en ruimtelijke segregatie, die doorwerken in verschillende beleidsthema's. Deze ontwikkelingen vragen om uitwerking en aanpassing van beleid vanuit een integraal perspectief, maar ook om ruimtelijke keuzes op stedelijk niveau. In het Deel II WAAR wordt al een aantal keuzes op stedelijk niveau toegelicht en uitgewerkt in een ruimtelijk-programmatisch kader.	stad. Toch ontstaan er steeds weer spanningen en kansen tussen de verschillende beleidsthema's. Een reden daarvoor is de oplopende druk op de ruimte. Daarnaast vragen relatief nieuwe opgaven, zoals de energietransitie en circulaire economie, om een meer integrale benadering, die vaak lastig past bij de bestaande sectorale indeling in beleidsthema's. Ook zijn er nieuwe inzichten, bijvoorbeeld over kansengelijkheid en ruimtelijke segregatie, die doorwerken in verschillende beleidsthema's. Deze ontwikkelingen vragen om uitwerking en aanpassing van beleid vanuit een integraal perspectief, maar ook om ruimtelijke keuzes op stedelijk niveau. In het Deel II WAAR wordt al een aantal keuzes op stedelijk niveau toegelicht en uitgewerkt in een ruimtelijk-programmatisch kader.	
Amsterdam wil een inclusieve stad zijn. Een stad waar Amsterdammers en nieuwkomers zich kunnen thuis voelen en die kansen biedt om je te ontwikkelen.	Amsterdam wil een inclusieve stad zijn. Een stad waar Amsterdammers en nieuwkomers zich kunnen thuis voelen en die gelijke kansen biedt om je te ontwikkelen naar behoefte en talent.	
Gemeentelijk ruimtelijk beleid kan inclusiviteit en kansengelijkheid niet rechtstreeks waarborgen. Daarvoor is het ook een te breed begrip. Die waarborging verloopt via tientallen vormen van sectoraal beleid, zoals onderwijsbeleid, woonbeleid dat sociale huur in alle stadsdelen beschermt, beleid voor de openbare ruimte, economisch beleid dat ruimte reserveert voor maakbedrijven en werk voor alle opleidingsniveaus, of sportbeleid dat regelt dat in de hele stad kan worden gesport. Deze en andere vormen van inclusief beleid zijn in deze omgevingsvisie terug te vinden in de betreffende hoofdstukken. Inclusieve doelstellingen worden vrijwel allemaal overgenomen in deze omgevingsvisie en hier en daar zelfs van een extra accent voorzien.	De invloed van gemeentelijk ruimtelijk beleid en ontwerp op inclusie en kansengelijkheid is begrensd, maar moet niet worden onderschat. Er zijn tientallen vormen van beleid die het verschil kunnen maken voor een gelijkwaardige en toegankelijke samenleving, zoals onderwijsbeleid, woonbeleid dat sociale huur in alle stadsdelen beschermt, beleid voor de openbare ruimte, mobiliteitsbeleid, economisch beleid dat ruimte reserveert voor maakbedrijven en werk voor alle opleidingsniveaus, of sportbeleid dat regelt dat in de hele stad kan worden gesport. Deze en andere vormen van inclusief beleid zijn in deze omgevingsvisie terug te vinden in de betreffende hoofdstukken.	
Onder de naam Expeditie Vrije Ruimte introduceren we ook een breder programma voor broedplaatsen. Verspreid door de stad zijn talloze bijzondere culturele, sociale en groene plekken te vinden die zijn vormgegeven en worden beheerd door burgers en maatschappelijke organisaties:	Onder de naam Expeditie Vrije Ruimte is een breder programma voor broedplaatsen geïntroduceerd. Verspreid door de stad zijn talloze bijzondere culturele, sociale, groene en circulaire plekken te vinden die zijn vormgegeven en worden beheerd door burgers en maatschappelijke organisaties.	
We willen bestaande vrije ruimte beschermen en nieuwe vrije ruimte beschikbaar stellen voor Amsterdammers, zowel in gebouwvorm als in de openbare ruimte.	We beschermen bestaande vrije ruimte en stellen nieuwe vrije ruimte beschikbaar voor Amsterdammers, zowel in gebouwen als in de openbare ruimte.	
Er komt nog een pakket aan maatregelen en initiatieven voor vrije ruimte. Onderdeel hiervan is het voornemen om in Amsterdam ruimte te maken voor een grote experimentele woon-werkgemeenschap.	Er komt nog een pakket aan maatregelen en initiatieven voor vrije ruimte. Onderdeel hiervan is het voornemen om in Amsterdam ruimte te maken voor een permanente experimentele woon-werkgemeenschap.	
Het zijn plekken waar mensen elkaar ontmoeten, waar ze reflecteren en waar ze kunnen experimenteren. De kracht van deze	Het zijn plekken waar mensen elkaar ontmoeten, waar ze reflecteren en waar ze kunnen experimenteren.	

vorm van ruimtegebruik is dat het initiatief bij burgers ligt, in de luwte van marktwerking en overheidsbeleid.		
Als ordeningsprincipe helpt het streven naar “homogene straten in heterogene buurten”. Dat zijn dus diverse buurten met daarbinnen straten waarin mensen wonen met ongeveer dezelfde sociaal-economische status. Met dit niveau van menging wordt het negatieve buurteffect geminimaliseerd.	Als ordeningsprincipe helpt het streven naar “homogene blokken in heterogene buurten”. Dat zijn dus diverse buurten met daarbinnen woongebouwen waarin mensen wonen met ongeveer dezelfde sociaal-economische status. Met dit niveau van menging wordt het negatieve buurteffect geminimaliseerd.	
De meeste ruimtelijke consequenties voor de groei van de stad zijn vastgelegd in de in 2018 vastgestelde Referentienormen voor maatschappelijke voorzieningen, groen en spelen.	De meeste ruimtelijke consequenties voor de groei van de stad zijn vastgelegd in de in 2024 geactualiseerde Referentienormen voor maatschappelijke voorzieningen, groen en spelen.	Mogelijk positief effect op natuur door referentienormen
Daarnaast biedt een scala aan beleid kaders voor maatschappelijke voorzieningen van de 21e eeuw. Van de Sportvisie 2025, het Actieplan Age Friendly City tot de Amsterdamse Impuls Schoolpleinen.	Daarnaast biedt een scala aan beleid kaders voor maatschappelijke voorzieningen van de 21e eeuw. Van de Visie Amsterdamse sportparken - Gastvrij en verbonden, het Bouwstenenboek Groei van de Stad, tot richtlijnen en programma's van eisen voor de bouw van voorzieningen als scholen, buurtkamers en opvanglocaties.	
Wij constateren dat huisartsenposten zich vanwege stijgende huren moeilijker in verschillende Amsterdamse buurten kunnen vestigen of handhaven.	Wij constateren dat steeds meer semi-commerciële maatschappelijke partijen zoals huisartsen zich vanwege stijgende huren moeilijker in verschillende Amsterdamse buurten kunnen vestigen of handhaven.	
De referentienormen zullen worden gespecificeerd naar deze beoogde stadsmilieus.	De referentienormen zijn in 2024 gespecificeerd naar deze stadsmilieus. Voor buitensport, spelen en groen moet dat nog gebeuren.	
Geen oude tekst	Extra kopje op blz 161: Maatschappelijke opvang Amsterdam is door de eeuwen heen een barmhartige stad geweest en wil mensen die gevlucht zijn uit hun eigen land en mensen die niet zelfstandig thuis kunnen wonen een plek bieden. Maatschappelijke opvang, vluchtelingenopvang en opvang van ongedocumenteerden horen bij een inclusieve stad. Amsterdam maakt de komende jaren ruimte voor permanente opvangvoorzieningen voor deze groepen, zowel in bestaande wijken als in nieuwe gebiedsontwikkeling. Er zal een zorgvuldige afweging plaatsvinden over spreiding over de stad. Maatschappelijke opvang is dynamisch en onderhevig aan politieke keuzes, landelijk en in de stad. Ook financiële kaders zijn bepalend in hoe voortvarend met deze opgave zal worden omgegaan.	
Deze aspecten komen samen in het concept van woon-zorgzones. Naast voldoende aangepaste of levensloopbestendige woningen met mogelijkheid tot domotica, kenmerkt een woonzorgzone zich door een verhoogd voorzieningenniveau van ondersteunings-, welzijns- en zorgdiensten.	Dat doen we in woon-zorgzones, wooncirkels of lang leven thuis flats. Naast voldoende aangepaste of levensloopbestendige woningen met mogelijkheid tot domotica, kenmerkt een woonzorgcirkel zich door een verhoogd voorzieningenniveau van ondersteunings-, welzijns- en zorgdiensten.	
Voor een deel kan dat in broedplaatsen en vrije ruimtes, maar ook in het voorzieningenbeleid zelf moet meer ruimte komen voor nadere invulling door cocreatie en lokale initiatieven.	Voor een deel kan dat in broedplaatsen en vrije ruimtes, daarnaast bieden de in 2024 geactualiseerde referentienormen voor maatschappelijke voorzieningen expliciet ruimte voor maatschappelijk initiatief.	
Steden als Amsterdam zijn populair. De druk op de ruimte vertaalt zich bij woningen in lange wachttijden voor sociale huur, een groot gebrek aan middeldure woningen en sterk gestegen prijzen in de vrije sector. Woningzoekenden	Steden als Amsterdam zijn populair. De druk op de ruimte vertaalt zich bij woningen in lange wachttijden voor sociale huur, een groot gebrek aan middeldure woningen en sterk gestegen prijzen in de vrije sector. Ook op regionaal niveau is	

vinden tegenwoordig alleen met lang wachten en veel geld of geluk nog een woning in Amsterdam. Ook op regionaal niveau is er schaarste, maar niet overal evenveel. Het is niet aannemelijk dat op lange termijn de druk op de stad minder groot wordt. Daarmee blijft er ook grote vraag naar woningen.	er schaarste, maar niet overal evenveel. Het is niet aannemelijk dat op lange termijn de druk op de stad minder groot wordt. Daarmee blijft er ook grote vraag naar woningen.	
Toegang tot de stad, betaalbaarheid, omgaan met schaarste, tegengaan van negatieve effecten van segregatie woningkwaliteit: woonbeleid is en blijft een belangrijk instrument voor het behalen van veel doelen in deze omgevingsvisie. Het Amsterdamse woonbeleid omvat onder andere de in 2017 vastgestelde Woonagenda 2025, de Huisvestingsverordening Amsterdam 2020, de Doelgroepenverordening Woningbouw Amsterdam, de Actualisatie Bestuursopdracht Ontwikkelbuurten 2019-2022 en Samenwerkingsafspraken 2020-2023 met de Amsterdamse Federatie van Woningcorporaties en de Amsterdamse Huurderskoepels.	Toegang tot de stad, betaalbaarheid, omgaan met schaarste, tegengaan van negatieve effecten van segregatie woningkwaliteit: woonbeleid is en blijft een belangrijk instrument voor het behalen van veel doelen in deze omgevingsvisie. Het Amsterdamse woonbeleid omvat onder andere de Amsterdamse Aanpak Volkshuisvesting, de Huisvestingsverordening Amsterdam 2024, Masterplan Zuidoost, Nationaal Programma Samen Nieuw West, Aanpak Noord, het Beleidskader woonwagens en standplaatsen 2023, en Samenwerkingsafspraken 2024-2027 met de Amsterdamse Federatie van Woningcorporaties en de Amsterdamse huurderskoepels. Dit beleid wordt periodiek geactualiseerd.	Aanpassing beleid woonwagens heeft klein positief effect
Iedere twee jaar wordt onderzoek gedaan naar de leefbaarheid in Amsterdamse buurten (WiA). De indicatoren zijn buurttevredenheid, ervaren overlast, schoon en heel, veiligheid en prettig samenleven. Sociale cohesie in een buurt speelt een belangrijke rol bij het prettig samenleven, maar voor de leefbaarheid is veiligheid en het onderhoud van de openbare ruimte ook belangrijk. De jaarlijkse rapportcijfers voor de woonomgeving spreken duidelijke taal: waarderingen van een 7 of een 8 in een ruim centrumgebied en lagere waarderingen in de naoorlogse wijken. De opgave voor de toekomst is om die verschillen te verkleinen.	Iedere twee jaar wordt onderzoek gedaan naar de leefbaarheid in Amsterdamse buurten (WiA). De indicatoren zijn buurttevredenheid, ervaren overlast, schoon en heel, veiligheid en prettig samenleven. Sociale cohesie in een buurt speelt een belangrijke rol bij het prettig samenleven, maar voor de leefbaarheid is veiligheid en het onderhoud van de openbare ruimte ook belangrijk. De jaarlijkse rapportcijfers voor de woonomgeving zijn duidelijk: de waarderingen in een ruim centrumgebied liggen aanzienlijk hoger dan in de voorrangsbuurten. De opgave voor de toekomst is om die verschillen te verkleinen.	
De Woondeal tussen Rijk en Metropoolregio Amsterdam uit 2019	De Woondeal tussen Rijk en Metropoolregio Amsterdam uit 2023	
Prettige woningen	(Paragraafkop) Duurzame woningen van goede kwaliteit	
Het uitgangspunt dat een woning is om in te wonen…..beleidsmatige aanpak aandacht voor dit punt in de toekomst.	Het uitgangspunt dat een huis is om in te wonen en niet om veel geld mee te verdienen, blijft de komende jaren van kracht. Regulering en handhaving moeten de uitwassen van onder meer leegstand, speculatie, illegale toeristische verhuur en crimineel gebruik van woningen tegengaan. Verder is er extra aandacht voor de duurzaamheid en kwaliteit van Amsterdamse woningen. Iedere Amsterdammer heeft recht op een veilige en gezonde woning. Dit willen we realiseren door het wegwerken van achterstallig onderhoud, aanpak van vocht en schimmel en loden leidingen. Daarnaast heeft het isoleren van woningen de grootste prioriteit en stimuleren en begeleiden we bewoners en woningeigenaren om structureel energie te besparen, door het isoleren en verbeteren van woningen, zoals toegelicht in het Isolatieoffensief 2024-2026. De redenen hiervoor zijn dat het klimaat verandert, kansen op extreme hitte, wateroverlast en droogte nemen toe. Dat vereist steeds meer aanpassingen aan bijvoorbeeld daken, afwatering, zonweringen, en funderingen. Zie ook de paragraaf Klimaatbestendig in het hoofdstuk Duurzame Stad. Een andere reden is dat door de grote vraag naar woningen in Amsterdam, deze ook in slechte staat goed verhuurd kunnen worden. Goed onderhoud, het wegwerken van achterstallig onderhoud, het verbeteren van de	

	woning en goed verhuurderschap moeten dan vaker afgedwongen worden. De Wet goed verhuurderschap en de Wet betaalbare huur geeft gemeenten instrumenten om hier adequater tegen op te treden. Amsterdamse woningcorporaties en particuliere verhuurders zijn belangrijke partners bij de opgave voor het verduurzamen en verbeteren van woningen.	
Moderne combinaties van wonen en zorg worden de komende tijd uitgewerkt in een specifieke woon-zorgvisie.	Moderne combinaties van wonen en zorg zijn uitgewerkt in een woon-zorgvisie, als onderdeel van de Amsterdamse Aanpak Volkshuisvesting.	Kleine positieve impact op leefbaarheid vitaal en sociaal
Geclusterd wonen past ook goed in het concept wooncirkel waar ook zorginfrastructuur aanwezig is. Een wooncirkel is een cirkel getrokken om een kern in een gewone buurt. Kern van de wooncirkel is een intramurale 24-uurszorgvoorziening voor verpleeg- en verzorging. In de cirkel wonen mensen zelfstandig, op maximaal 10 minuten afstand van de kern. Als zij zorg of ondersteuning nodig hebben, kunnen zij een beroep doen op de zorg en ondersteuning in de kern. Marktpartijen kunnen zich ook inzetten om de doorstroming in de stad te bevorderen door het nieuwe aanbod van woningen primair te richten op Amsterdammers die een woning achterlaten in de bestaande voorraad.	Een vorm van geclusterd wonen zijn de zorggeschikte woningen. Dit zijn woningen die bedoeld zijn voor mensen met een Wet langdurige zorg indicatie voor verpleeg- en verzorging, die niet meer naar het intramurale verpleeghuis kunnen of willen gaan. Zorggeschikte woningen moeten in de komende jaren worden bijgebouwd, door corporaties en marktpartijen. Behoud van de intramurale verpleeghuisplekken blijft echter voor de stad ook belangrijk. Een goede spreiding van dergelijke complexen over de stad is daarbij van belang. Om het langer zelfstandig thuis wonen van ouderen te bevorderen zijn ook nieuwe woonzorgconcepten nodig. Ingezet wordt op het realiseren van bijvoorbeeld Lang Leven Thuis Flats en meergeneratiewoningen, maar ook op zorgzame buurten. In een zorgzame buurt kijken mensen naar elkaar om. Alle bewoners, ook ouderen en kwetsbare doelgroepen, voelen en hebben eigenaarschap en zeggenschap over hun eigen zorg en welzijn. De voorzieningen en diensten in de buurt zijn voor iedereen toegankelijk en uitnodigend zodat iedereen zo lang mogelijk in de eigen buurt kan blijven wonen. Er is een breed samenwerkingsnetwerk, waarin bewoners een gelijkwaardige partij zijn. Zij geven met elkaar invulling aan de zorgzame buurt.	Kleine positieve impact op leefbaarheid, vitaal en sociaal
Daarbij is het van belang dat voor alle doelgroepen betaalbare en kwalitatief goede woningen zijn in alle wijken.	Daarbij is het van belang dat voor alle doelgroepen betaalbare en kwalitatief goede woningen zijn in alle wijken. Daarom moeten we ons inzetten voor vergroting van de woningvoorraad in het sociale- en middenhuursegment.	Kleine positieve impact op sociaal
Voor bepaalde doelgroepen is extra aandacht, zoals beroepsgroepen die belangrijk zijn voor het goed functioneren van de stad.	Voor bepaalde doelgroepen is extra aandacht, zoals ouderen, jongeren of essentiële beroepsgroepen die belangrijk zijn voor het goed functioneren van de stad.	
Amsterdam heeft een richtlijn Aanpasbaar Bouwen, waarin basiseisen en -maten voor aanpasbare woningen zijn vastgelegd, zoals minimale draaicirkels en minimale breedtes van de deuren. Met de woningcorporaties is afgesproken dat ten minste 90% van de woningen aanpasbaar wordt gebouwd. Voor woningen in de marktsector wordt dit eveneens gestimuleerd. Daarnaast heeft de stad een fijnmazig netwerk van basisvoorzieningen, zoals huizen van de wijk, buurthuizen en andere locaties voor ontmoeting, activiteiten en dagbesteding.	Tekst geschrapt	
Ook is er aandacht voor de jongeren. Dit is een diverse doelgroep: praktisch of theoretisch opgeleid, werkend of studerend, Amsterdams of van buiten de stad. De studenten vormen hier een subgroep van.	Tekst geschrapt	

Voor omwonenden van nieuwe gebiedsontwikkelingen denken we na over het kunnen bieden van woonvoorrang voor een deel van de nieuwe huurwoningen. Een bepaalde woonvoorrang voor omwonenden kan bijdragen aan een inclusieve stad, draagvlak voor verdichting en samen stadmaken. Zie ook 'Samen stadmaken' elders in deze omgevingsvisie.	We willen stadsdeelvoorrang op bepaalde nieuwbouwcomplexen blijven inzetten om de band tussen bewoners van bestaande wijken en nieuwbouw te versterken en doorstroming te stimuleren. Dit kan voorts bijdragen aan een inclusieve stad, draagvlak voor verdichting en samen stadmaken. Woonvormen zoals woningdelen in woongroepen en hospitaverhuur zorgen voor lagere woonlasten en dragen bij aan het optimaal benutten van de woningvoorraad. In de Amsterdamse Aanpak Volkshuisvesting is vastgelegd hoe we betaalbaar en passender wonen willen stimuleren en realiseren.	Kleine positieve impact op leefbaarheid en sociaal
De 32 ontwikkelbuurten liggen in Noord, Nieuw West en Zuidoost en worden verdicht met extra woningen in verschillende woonsegmenten en voorzieningen en ruimte voor lokaal ondernemerschap.	De aandacht gaat daarbij vooral naar de gebieden in de stad waar we ongelijk investeren voor gelijke kansen: Zuidoost, Nieuw-West en Noord. Deze gebieden worden verdicht met extra woningen in verschillende woonsegmenten en voorzieningen en ruimte voor lokaal ondernemerschap.	
Wederkerigheid tussen oude en nieuwe bewoners en belangen staat centraal.	Wederkerigheid tussen oude en nieuwe bewoners en belangen staat centraal. De aanpak voor deze buurten is vastgelegd in het Nationaal Programma Samen Nieuw West, Masterplan Zuidoost en de Aanpak Noord.	
Welke keuzes daar ook uit volgen, een klimaatbestendige woning voor iedereen is een leidend principe.	Welke keuzes daar ook uit volgen, een duurzame, toekomstbestendige woning van goede kwaliteit voor iedereen is een leidend principe.	
Wat betreft de energietransitie heeft het stadsbestuur stevige ambities geformuleerd. We streven naar een vermindering van de CO2-uitstoot in Amsterdam met 55% in 2030, en 95% in 2050. Voor 2040 moet de stad aardgasvrij zijn en over 10 jaar mag er alleen nog uitstootvrij vervoer over de weg en over het water. Bijdragen aan een duurzame wereld betekent ook een transitie naar circulaire processen. Oftewel van lineaire ketens van productie, consumptie en afval, naar een circulaire omgang met grondstoffen en materialen. Het gedachtegoed van de donut-economie van Kate Raworth speelt hierbij een centrale rol: Amsterdam als stad waar geleefd en gewerkt wordt binnen planetaire en sociale grenzen.	We streven naar een vermindering van de CO2-uitstoot in Amsterdam met 55% in 2030, en 95% in 2050. Over 10 jaar mag er alleen nog uitstootvrij vervoer over de weg en over het water. Bijdragen aan een duurzame wereld betekent ook een transitie van lineaire ketens van productie, consumptie en afval naar een circulaire omgang met grondstoffen en materialen. Het gedachtegoed van de donut-economie van Kate Raworth speelt hierbij een centrale rol: leven en werken binnen planetaire en sociale grenzen. We streven naar een energietransitie die rechtvaardig is, lokaal verankerd en gedragen door de gemeenschap.	
Amsterdam neemt met een ambitieuze inzet op klimaatneutraliteit, duurzame energie en een circulaire stad zijn verantwoordelijkheid in het tegengaan van klimaatverandering. Tegelijk dwingt onze kwetsbare ligging ons tot een stevige inzet op klimaatadaptatie. De gevolgen van klimaatverandering zijn nu al merkbaar, met pieken in hitte en droogte, extremere neerslag en op termijn ook zeespiegelstijging. Het klimaatbestendig maken van de bestaande stad vraagt om meer ruimte voor bijvoorbeeld waterberging en verkoelend groen.	Amsterdam neemt met een ambitieuze inzet op klimaatneutraliteit, duurzame energie en een circulaire stad zijn verantwoordelijkheid in het tegengaan van klimaatverandering. Tegelijk dwingt onze kwetsbare ligging ons tot een stevige inzet op klimaatadaptatie. De gevolgen van klimaatverandering zijn nu al merkbaar, met pieken in hitte en droogte, extremere neerslag en op termijn ook zeespiegelstijging. Het klimaatbestendig maken van de bestaande stad vraagt om meer ruimte voor bijvoorbeeld waterberging en verkoelend groen. Deze opgave is op basis van de KNMI-klimaatscenario's uit 2023 nog urgenter en groter geworden.	
Duurzame opwek van warmte zal in de toekomst meer decentraal en op verschillende locaties plaatsvinden (zie verder in dit hoofdstuk over WKO, geothermie en aquathermie). De opwek van duurzame warmte gebeurt nu nog op twee plekken, namelijk het AEB en de Diemercentrale. Het westelijk havengebied heeft een belangrijk rol in de energietransitie. Hier ontstaat een	Duurzame opwek van warmte zal in de toekomst decentraler plaatsvinden; zie verder in dit hoofdstuk over geothermie, datacenter restwarmte, aquathermie en bodemenergie. De opwek van duurzame warmte gebeurt nu nog op twee plekken: het AEB en de Diemercentrale. Dat worden er meer, met een grotere rol voor het Westelijk Havengebied als duurzame energiehub.	Impact van klimaatverandering en -adaptatie op de fysieke leefomgeving

duurzame energiehub. Een belangrijk aandachtspunt daarbij zijn de veiligheidsrisico's die hiermee samenhangen, want sommige duurzame energievragers, zoals waterstof en ammoniak, vragen om veel risicoruimte. Zie ook thema omgevingsveiligheid.		
De gemeente Amsterdam heeft in de Routekaart Amsterdam Klimaatneutraal 2050 een nee-tenzij-beleid ten aanzien van de verbranding van biomassa geformuleerd.	De gemeente Amsterdam heeft in 2023 besloten dat terughoudend moet worden omgegaan met het gebruik van houtige biomassa voor de opwek van energie en dat zij streeft naar een warmtevoorziening zonder nieuwe houtige biomassa in 2030.	Kleine positieve impact op luchtkwaliteit
Van zoekgebieden naar voorkeursgebieden De zoekgebieden zijn voor de Regionale Energie Strategie Noord-Holland Zuid 1.0 (RES 1.0) verkleind en geprioriteerd. De Amsterdamse gemeenteraad heeft op 26 mei 2021 ingestemd met de RES 1.0. In alle zoekgebieden is een grens gehanteerd van ten minste 350 meter afstand vanaf geluidsgevoelige bestemmingen, zoals woningen. Vanwege de wettelijke geluidsnormen zijn binnen of op die grens windturbines zo goed als onmogelijk.	**Van zoekgebieden naar aangewezen gebieden voor windenergie** In het Programma Windenergie Amsterdam zijn vijf zoekgebieden voor windenergie uit de RES 1.0 aangewezen voor de realisatie van windturbines. Dit betreft de Haven, de Noorder IJplas (reeds in ontwikkeling), de Diemerscheg, Weesperkarspel en knooppunt Holendrecht. In alle aangewezen gebieden geldt een grens van ten minste 350 meter afstand vanaf geluidsgevoelige bestemmingen, zoals woningen. Vanwege de wettelijke geluidsnormen zijn binnen of op die grens windturbines zo goed als onmogelijk.	Nadere detaillering Programma windenergie
	➔ **Verplaatsen naar Nieuwe Richtingen (omdat dit beleid in uitwerkingsopgaven staat) ?** **Zonne-energie** *Geen dak onbenut* De doelstellingen voor het opwekken van zonne-energie in Amsterdam zijn vastgelegd in de Routekaart Amsterdam Klimaatneutraal 2050 en de Regionale Energiestrategie (RES) Noord-Holland Zuid. In 2050 worden alle geschikte daken benut voor het opwekken van duurzame energie. Realisatie van zonne-energie op grote daken, tijdelijke en braakliggende terreinen en parkeerterreinen wordt versneld. Via een samenwerking met het havenbedrijf werken we aan het benutten van het grote potentieel voor zonne-energie, zoals te lezen is in de Gemeentelijke Visie Haven 2020-2040. Ook kleine initiatieven van burgers worden op allerlei manieren gestimuleerd en geholpen. (Toevoegen op huidige p 168-170, in de plaats van paragraaf 'nieuwe dialoog in de tussenfase')	Licht positief effect op energieneutraliteit in 2050
De bodem als energiefabriek De Amsterdamse ondergrond heeft een grote potentie voor het bufferen en leveren van warmte en koude. Er zijn verschillende systemen: open warmte-en-koudeopslagsystemen (wko) in watervoerende lagen, gesloten bodemenergiesystemen (bodemwarmtewisselaars, GBES), aquathermie en geothermie.	**Naar een divers aanbod van warmtebronnen** Het warmtebronnen-aanbod in Amsterdam zal in de periode tot 2040 veel diverser worden. Amsterdam wil onder andere gebruik maken van warmte uit de bodem (geothermie en bodemenergie), uit water (aquathermie), en van diverse soorten restwarmte (bijvoorbeeld van datacenters).	Impact van warmtenetten
WKO Bodemenergie is de warmte-en-koudewinningen -opslag in de ondergrond tot 500 meter. Een bodemenergiesysteem heeft een warme en koude bel van grondwater die reageert op de bovengrondse vraag (in de winter warmte en in de zomer koude). Een bodemenergiesysteem moet in balans blijven en wordt daardoor vaak geregenereerd door een bron. Amsterdam telt al honderden open wko-systemen en gesloten	**Bodemenergie** Bodemenergie is de winning en opslag van warmte en koude in de ondergrond tot 500 meter. Er zijn open en gesloten bodemenergiesystemen. Bij een open systeem, ook wel warmte-koudeopslag (WKO), wordt grondwater gebruikt. In de winter wordt water uit de warme bron opgepompt en extra verwarmd met een warmtepomp. Het water koelt dan af en wordt teruggepompt in de koude bron. In de zomer wordt er grondwater gehaald uit de koude bron, waarmee woningen worden	Impact van warmtenetten

energiesystemen. De komende jaren verwachten wij een flinke groei in bodemenergiesystemen, vooral in nieuwe gebiedsontwikkelingen en transformatiegebieden. De potentie van de ondergrond willen we daarbij benutten, met een goede gemeentelijke regie, waarbij we eventuele negatieve effecten op de omgeving voorkomen. Daartoe zijn er binnen Amsterdam nu zeven interferentiegebieden vastgesteld; dit aantal zal worden uitgebreid.	gekoeld. Het opgewarmde water wordt teruggepompt in de warme bron. Bij een gesloten bodemenergiesysteem of bodemwarmtewisselaar wordt een vloeistof in buizen door de bodem geleid, *zonder* direct contact met en invloed op het grondwater. In de winter onttrekt het systeem warmte aan de bodem en in de zomer geeft het warmte af. De verwachting is dat het aantal bodemenergiesystemen flink blijft groeien, vooral in nieuwe gebiedsontwikkelingen en transformatiegebieden. De gemeente stuurt op goede benutting van bodemwarmte door het aanwijzen van interferentiegebieden en het vaststellen van bodemenergieplannen of beleidsregels.	
Geothermie Er is nog weinig bekend over de potentie van geothermie in de Amsterdamse regio. Seismisch onderzoek wijst naar verwachting eind 2021 uit of en waar de ondergrond geschikt is. Op basis van deze informatie zal worden bepaald waar op welke diepte aardwarmte kan worden gewonnen: < 500 m levert warmte tot 30 °C, 500 m – 4000 m tot 120 °C, of >4000 m meer dan 120 °C. Dit onderzoek bepaalt daarmee sterk de locatie en diepte van de ruimtelijke reservering in de ondergrond. Een aardwarmtebron kan het beste nabij een warmtenet liggen. Dit bespaart kosten en warmteverlies. Bovengrondse ruimtelijke reserveringen voor geothermie zullen dus voornamelijk aan de randen van de stad komen te liggen, nabij het warmtenet. De bovengrondse minimale benodigde ruimte voor geothermie in de gebouwde omgeving bedraagt een half tot één voetbalveld voor boring, opslagruimte, logistiek en veiligheidszone. Als we in 2040 voor 20% van het warmteaanbod gebruik willen maken van geothermie, dan zullen er zo'n twintig boorlocaties van gemiddeld 10 MW ontwikkeld moeten worden. De komende jaren zullen er opsporingsvergunningen worden aangevraagd.	*Geothermie* Aardwarmte of geothermie is warmte die tussen 500 en 4.000 meter diep in de ondergrond zit, in de vorm van warm water in doorlatende gesteentelagen. Dit warme water kan op sommige plekken omhoog worden gepompt en gebruikt worden om, via een warmtenet, woningen en andere gebouwen duurzaam te verwarmen. Vergeleken met andere delen van Nederland is er over de ondergrond in en rond Amsterdam nog weinig bekend. Recent onderzoek wijst op potentie voor aardwarmtewinning op circa 2 km diepte (temperatuur: ~82C), met de meeste kansen in Amsterdam Zuidoost. Daarnaast is daar een grote afzetmogelijkheid voor aardwarmte in dit gebied door de aanwezigheid van het Diemenwarmtenet. De Gemeente Amsterdam is samen met de warmtebedrijven en Energiebeheer Nederland actief bij onderzoek en ontwikkeling van geothermie. Naast onderzoek naar de ondergrond heeft de gemeente Amsterdam ook de bovengrondse ruimtevraag voor aardwarmteboring en bijbehorende installaties voor aardwarmtewinning in beeld gebracht. Eén conclusie is dat er ongeveer een voetbalveld aan bovengrondse ruimte nodig (8.400 m2) is voor één aardwarmtebron. Met één bron kunnen, afhankelijk van de omvang, duizenden huizen van warmte worden voorzien. Voor de beoogde verduurzaming van de Amsterdamse warmtenetten zijn meerdere "voetbalvelden" aan bovengrondse ruimte nodig. Deze zoektocht vindt op korte termijn vooral plaats in het zoekgebied aardwarmte/geothermie in de omgeving van Amsterdam Zuidoost. Binnen Amsterdam is dit in heel stadsdeel Zuidoost, in delen van de stadsdelen Zuid en Oost, en in een deel van stadsgebied Weesp.	Impact van warmtenetten
Aquathermie Aquathermie bestaat uit drie typen: • Thermische energie uit oppervlaktewater (TEO): warmte of koude uit oppervlaktewater zoals een meer of gracht wordt gebruikt voor het verwarmen of koelen van de gebouwde omgeving. • Thermische energie uit afvalwater (TEA): warmte uit persriolen of rioolwaterzuiveringsinstallaties wordt gebruikt voor het verwarmen van de gebouwde omgeving. • Thermische energie uit drinkwater (TED):	*Aquathermie* Als er wordt gesproken over aquathermie dan gaat het over meerdere technieken voor het duurzaam verwarmen en/of koelen van woningen of andere gebouwen met water: - Warmte uit oppervlaktewater (TEO). Het water wordt voornamelijk in de zomer verwarmd door de zon en kan in de winter gebruikt worden om gebouwen te verwarmen. Een voorbeeld hiervan is het project KetelhuisWG. - Warmte uit afvalwater (TEA). Dit wordt ook wel riothermie genoemd. Deze	Impact van warmtenetten

warmte of koude uit grote drinkwaterleidingen wordt gebruikt voor het verwarmen van de gebouwde omgeving. De potentie van aquathermie in Amsterdam is groot, vooral die uit oppervlaktewater. In de transitievisie warmte (TVW) is berekend dat voor 46 Amsterdamse wijken een bronnet het voorkeurssysteem is. Door de warmte van een aquathermie-bron op te waarderen wordt de warmte ook geschikt voor minder goed geïsoleerde woningen via een warmtenet (40° of 70°). Dit kost extra elektrische capaciteit bij de bron en is vooral bij de 40°-wijken een reële optie. Aquathermie door middel van een bronnet is lokaal zeer geschikt voor het verwarmen en koelen van nieuwbouwwoningen en utiliteit (kantoren hebben naast warmte- ook een koudevraag). Grootschalige nieuwbouw en transformatiegebieden zoals Haven-Stad, maar ook gebieden met veel kantoren, zijn zeer geschikt voor aquathermie-toepassingen. Bronnetten zijn lokaal, dus er zijn ruimteclaims te verwachten rondom de grote waterlopen en meren in de buurt van kantoorgebieden en gebiedsontwikkelingen (zie kaart hieronder). Een aquathermie-installatie bestaat uit een inlaat, uitlaat en een regelcentrale met apparatuur.	warmte is het hele jaar te gebruiken voor de verwarming van gebouwen. Ook warmte beschikbaar bij rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) valt hieronder. - Warmte uit drinkwater (TED). Deze warmte is het hele jaar te gebruiken voor de verwarming van gebouwen. De verkregen warmte wordt opgeslagen in de bodem (bijvoorbeeld in een warmte-koude-opslag) en daarna naar de juiste temperatuur verhoogd met een warmtepomp. In de winter kan het tegenovergestelde plaatsvinden. Er kan dan namelijk koude uit water gehaald worden. Ook de koude kan worden opgeslagen en in de zomer gebruikt worden om gebouwen te koelen. De warmte kan via lokale bronnetten bij gebouwen terecht komen. Ook is het mogelijk om het stadswarmtenetwerk deels te voeden met aquathermie. Dan is vooral warmte uit RWZI's in combinatie met een warmtepomp een interessante bron. De theoretische potentie van aquathermie in Amsterdam is groot, vooral die uit oppervlaktewater. TEO is het meest geschikt om toe te passen in bronnetten. Bronnetten zijn lokale systemen, dus er zijn ruimteclaims te verwachten rondom de grote waterlopen en meren in de buurt van kantoorgebieden, gebiedsontwikkelingen en buurten met aquathermiepotentie. Een aquathermie-installatie bestaat uit een inlaat, uitlaat en een regelcentrale met apparatuur. Ook de benodigde en bijbehorende grootschalige warmtepompen hebben ruimte nodig.	
[nieuw in te voegen na alinea "aquathermie"]	*Restwarmte van datacenters* Amsterdam heeft een van de grootste concentraties van datacenters in Europa. Bij het koelen van de servers in datacenters komt veel warmte vrij. Deze restwarmte kan in de toekomst een belangrijke rol spelen voor de Amsterdamse warmtevoorziening. Sinds de herziening van het Vestigingsbeleid datacenters Amsterdam 2020-2030 in 2023 voert de gemeente Amsterdam een "nee, tenzij..." beleid ten aanzien van datacenters. Nieuwe aanvragen voor vestiging of uitbreiding van bestaande datacenters worden alleen toegewezen als er een aantoonbaar en direct Amsterdams belang is én aan de (aangescherpte) duurzaamheidsvoorwaarden wordt voldaan. (Het voorbereiden op) de uitkoppeling van restwarmte is hiermee een vereiste voor eventuele nieuw te vestigen datacenters. Dat gaat gepaard met een ruimtevraag van meerdere honderden vierkante meters, die dus tevoren in de nabije omgeving van datacenters moet worden gevonden.	Impact van warmtenetten
	Wegen en geluidsschermen Het project Energieroute Noord-Holland geeft verdere invulling aan de ambities uit de RES. In het kader van het Rijksprogramma Opwek Energie op Rijksvastgoed (OER) worden de mogelijkheden onderzocht voor het opwekken van hernieuwbare energie in bermen, op knooppunten en op geluidschermen langs de A9, A1, A5 en A22. Binnen de grenzen van Amsterdam bedraagt de potentie ruim 32 hectare, waarvan ruim 5 op eigen gronden.	Licht positief effect op energieneutraliteit in 2050

	De realisatie van de eerste zonne-velden worden in 2027 verwacht. Ook worden de mogelijkheden voor het opwekken van zonne-energie langs de ring A10 onderzocht: op geluidschermen, taluds, bermen en knooppunten. Bij aanleg en onderhoud van overige weginfrastructuur worden de mogelijkheden voor de implementatie van zonne-energie zo mogelijk benut. (toevoegen op p 168)	
Als samenleving gaan we fundamenteel anders consumeren en produceren. De circulaire economie levert veel kansen op. Allereerst stelt het ons in staat om de waarde van schaarse grondstoffen en materialen op grote schaal te behouden. Dit vergroot de beschikbaarheid van producten die we nodig hebben voor onze welvaart en technologische vooruitgang, maar ook om de energietransitie kracht bij te zetten. Daarnaast gaat het hergebruik van materialen, grondstoffen en goederen zorgen voor meer lokale werkgelegenheid in de reparatie- en verwerkingssector.	Als samenleving gaan we fundamenteel anders consumeren en produceren. De circulaire economie levert veel kansen op: behoud van schaarse grondstoffen, betere beschikbaarheid van producten die we nodig hebben voor welvaart en energietransitie, meer lokale werkgelegenheid in de reparatie- en verwerkingssector, en tegengaan van verdere schade aan leefomgeving en biodiversiteit.	
In 2030 gebruiken we in Amsterdam 50% minder nieuwe grondstoffen.	In 2030 gebruiken we in Amsterdam 50% minder nieuwe, niet-herwinbare grondstoffen.	Licht positief effect op circulariteit in 2030
- In 2022 is 10% van de gemeentelijke inkoop circulair, en ten minste 50% in 2025. - Vanaf 2022 zijn alle nieuwe ontwerpen voor gebieds-ontwikkelingen (inclusief transformatie) en openbare ruimte gebaseerd op circulaire criteria. In 2023 zijn alle uitvragen in de gebouwde omgeving vanuit de gemeente circulair	- In 2022 is 10% van de gemeentelijke inkoop circulair, ten minste 50% in 2025 en 100% in 2030; - Vanaf 2025 zijn alle nieuwe ontwerpen voor gebiedsontwikkelingen (inclusief transformatie) en openbare ruimte gebaseerd op circulaire criteria gebaseerd op de indicatoren uit Het Nieuwe Normaal (HNN). - In 2023 zijn alle uitvragen in de gebouwde omgeving vanuit de gemeente circulair; - In 2026 is de gemeentelijke organisatie in staat circulair te werken; In 2030 gebruikt de gemeente 20% minder materiaal dan in 2018.	Licht positief effect op circulariteit in 2030
Voedsel & organische reststromen. Bij deze waardeketen draait het om de voedselkringloop: het duurzaam lokaal verbouwen en maken van producten die worden geconsumeerd in de stad, waarbij organische reststromen zo hoogwaardig mogelijk worden verwerkt en terugkeren in de keten. Consumenten en bedrijven verminderen de voedselverspilling vóór 2030 met ten minste 50%. Amsterdam test nieuwe, innovatieve manieren om organisch afval in te zamelen en te verwerken. We stimuleren stadslandbouw om voedsel dichter bij de Amsterdammers te krijgen. De gemeente koopt regionaal geproduceerd voedsel in. We ondersteunen kringlooplandbouw en werken samen met duurzame ketenpartijen om productie en consumptie van regionaal en duurzaam voedsel te vergroten. Dit sluit aan bij de ambities voor voedsel en stadslandbouw zoals beschreven in het hoofdstuk Gezonde Stad.	**Voedsel & organische reststromen.** Hier draait het om het duurzaam lokaal verbouwen en maken van voedsel dat wordt geconsumeerd in de stad, waarbij organische reststromen zo hoogwaardig mogelijk worden verwerkt en terugkeren in de keten. Voedselverspilling vermindert vóór 2030 met ten minste 50%. Amsterdam overweegt daartoe juridische maatregelen, bijvoorbeeld door het melden en monitoren van voedselverspilling en het doneren van voedsel te verplichten. Decentrale initiatieven van burgers en bedrijven krijgen de ruimte om gft te scheiden en te verwaarden tot compost of andere bodemverbeteraars. De gemeente test nieuwe manieren om organisch afval in te zamelen en te verwerken. De inzet van de met CircuLaw geïnventariseerde gemeentelijke instrumenten wordt nader uitgewerkt. Stadslandbouw wordt gestimuleerd om voedsel dichter bij de Amsterdammers te krijgen. De gemeente koopt regionaal geproduceerd voedsel in. We ondersteunen kringlooplandbouw en werken samen met duurzame ketenpartijen om productie	

	en consumptie van regionaal en duurzaam voedsel te vergroten.	
Consumptiegoederen Hierbij draait het om ons koop-, gebruik- en afdankgedrag van producten, zoals elektronica, textiel en meubels. Hoe behouden we hun waarde langer, hoe voorkomen we dat de grondstoffen en materialen als afval worden verbrand en hoe zorgen we ervoor dat we meer gaan repareren en met elkaar gaan delen? In de paragraaf over economie in het hoofdstuk Vitale stad wordt de rol van reparatiebedrijven benoemd. Als gemeente geven we het goede voorbeeld door vanaf 2030 alleen nog maar circulair in te kopen en willen we onze consumptie met ten minste 20% verminderen.	Consumptiegoederen Hierbij draait het om ons koop-, gebruik- en afdankgedrag van producten, zoals elektronica, textiel en meubels. Hoe behouden we hun waarde langer, hoe voorkomen we dat de grondstoffen en materialen als afval worden verbrand en hoe zorgen we ervoor dat we meer gaan repareren en met elkaar gaan delen? Als gemeente gaan we te werk volgens het Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030, de Visie en Routekaart van de MRA voor een circulaire textielsector en de Green Deals van de Rijksoverheid die van toepassing zijn op Amsterdam. Als gemeente geven we daarnaast het goede voorbeeld door vanaf 2030 alleen nog maar circulair in te kopen en willen we onze consumptie met ten minste 20% verminderen.	Licht positief effect op circulariteit in 2030
Gebouwde omgeving Hiermee verwijzen we naar het ontwerp, de bouw en de renovatie van woningen, gebouwen en alles in de openbare ruimte, inclusief de ondergrond. Vanaf 2022 zijn alle nieuwe ontwerpen voor gebiedsontwikkelingen, transformaties en openbare ruimte in Amsterdam gebaseerd op circulaire criteria. Daaronder verstaan we materiaalgebruik met weinig milieudruk en een lange levensduur, of adaptief en demontabel bouwen om wisselende functies te ondersteunen. Denk hierbij aan bouwen met hout en andere biobased materialen en bouwen met secundaire bouwmaterialen die vrijkomen bij sloop en renovatie. De ambitie om waarde te behouden, zowel materieel als immaterieel, draagt ook bij aan het behoud van bijzondere Amsterdamse plekken zoals pleinen, parken en wijken. We streven naar waarde-inventarisaties volgens de genoemde donutmethodiek, om op zowel stedelijk als gebiedsniveau te kunnen sturen. In de hoofdstukken Leefbare stad en Compacte stad komen veel van deze onderwerpen terug.	**Gebouwde omgeving** Hiermee verwijzen we naar het ontwerp, de bouw en de renovatie van woningen, gebouwen en alles in de openbare ruimte, inclusief de ondergrond. Vanaf 2022 zijn alle nieuwe ontwerpen voor gebiedsontwikkelingen, transformaties en openbare ruimte in Amsterdam gebaseerd op de indicatoren uit Het Nieuwe Normaal Gebied (HNN) en de bijbehorende circulaire ontwerp- en bouwprincipes. Denk hierbij aan bouwen met biobased materialen, zoals hout en bouwen met secundaire bouwmaterialen die vrijkomen bij sloop en renovatie. De ambitie om waarde te behouden, zowel materieel als immaterieel, draagt ook bij aan het behoud van bijzondere Amsterdamse plekken zoals pleinen, parken en wijken. We streven naar waarde-inventarisaties volgens de genoemde donutmethodiek, om op zowel stedelijk als gebiedsniveau te kunnen sturen. In de hoofdstukken Leefbare stad en Compacte stad komen veel van deze onderwerpen terug.	Licht positief effect op circulariteit in 2030
Het raamwerk CGO (Circulaire Gebiedsontwikkeling) geeft een overzicht van de belangrijkste onderdelen waarover beslissingen moeten worden genomen in de gebiedsontwikkeling. Door criteria te stellen, worden de nieuwe ontwerpen voor gebiedsontwikkeling en transformatie circulair gemaakt. Ook socialere aspecten zoals identiteit, aanwezigheid hechte gemeenschappen, specifieke functies, toegankelijkheid, samenwerkingspartners, leefbaarheid en deelmobiliteit worden in dat overzicht meegenomen.	Het raamwerk Circulaire Gebiedsontwikkeling (CGO) geeft een overzicht van de belangrijkste onderdelen in de gebiedsontwikkeling. Door de indicatoren uit het raamwerk van Het Nieuwe Normaal (HNN) aan te houden in beleid, aanbestedingen en gronduitgifte, worden de nieuwe ontwerpen voor gebiedsontwikkeling en transformatie circulair gemaakt. Ook socialere aspecten zoals identiteit, aanwezigheid hechte gemeenschappen, specifieke functies, toegankelijkheid, samenwerkingspartners, leefbaarheid en deelmobiliteit worden in dat overzicht meegenomen.	
De mogelijkheden van bouwen met hout zijn groot en krijgen wereldwijd steeds meer momentum. Door nieuwe technische mogelijkheden en de positieve eigenschappen en prestaties willen we met het bouwen met hout opschalen. Hout slaat CO2 op en kent, uitgaande van duurzame bosbouw, een veel circulairder productie- en bewerkingsproces dan bijvoorbeeld beton. Houtbouw draagt daarmee bij aan het behalen van klimaatdoelstellingen en vermindert de behoefte aan primaire grondstoffen. Daarnaast is houtbouw flexibeler	Specifiek voor woningen heeft de Metropoolregio Amsterdam (MRA) in de Green Deal Houtbouw vastgesteld dat vanaf 2025 jaarlijks minimaal 20% van de gehele woningproductie in de MRA (en dus in de gemeente Amsterdam) in houtbouw moet worden uitgevoerd en onder welke voorwaarden van houtbouw sprake is. Bouwen met biobased materialen draagt bij aan de biodiversiteit, de waterkwaliteit, een kwalitatief hoogwaardig landschap, voorkomen van klimaatverandering door de reductie van CO_2	Licht positief effect op circulariteit in 2030

en levert het lokale werkgelegenheid op. Hout kan worden toegepast in de openbare ruimte en in veel gebouwen, tot hoogbouw aan toe. Specifiek voor woningen werken we in de Metropoolregio Amsterdam toe naar een Green Deal die ertoe leidt dat vanaf 2025 minimaal 20% van de woningproductie in hout wordt uitgevoerd. De komende tijd zal worden verkend wat dit voor Amsterdam gaat betekenen.	(zowel minder uitstoot als het opslaan van CO_2) en aan reductie van stikstof. Daarnaast hebben biobased materialen afkomstig uit duurzame bosbouw en landbouw, een substantieel meer circulair productie- en bewerkingsproces, met minder negatieve milieueffecten dan traditionele primaire bouwmaterialen zoals beton of staal. De MRA Woondeal heeft als doel om vanaf 2030 minimaal 50% van het aantal woningen circulair en industrieel te laten bouwen. De Rijksoverheid heeft in de Nationale Aanpak Biobased Bouwen (NABB) verschillende doelstellingen vastgesteld over het gebruik van biobased materialen. Deze doelstellingen zijn richtinggevend voor de gemeente Amsterdam. Zoals de doelstelling van de NABB om vanaf 2030 minimaal 30% van de nieuwbouwwoningen te realiseren met tenminste 30% biobased materialen. **Nieuw MRA-convenant op het gebied van houtbouw (inclusief biobased bouwen)** De gemeente Amsterdam streeft een koploperspositie na in de nieuwste ontwikkelingen rond biobased bouwen. Toekomstige doelstellingen - vastgesteld in MRA-verband of vanuit het Rijk en die aansluiten op dit streven, zullen worden overgenomen. Praktisch gaan we er mee aan de slag en wordt de voortgang van deze doelstellingen periodiek geactualiseerd.	
Een van de maatregelen om de overlast van toerisme in de hand te houden is beperking van de groei van het aantal hotelkamers en aanscherping van regels voor vakantieverhuur van woningen. De huidige coronacrisis heeft veel impact op de hotelbranche en hoe zij uit de crisis zal komen is nog onzeker. Enkele hotels verkennen tijdelijk wonen in hotelkamers. Met de vaststelling van de Regionale Hotelstrategie 2016-2022 wordt al sinds 2013 niet meer ingezet op een algemene stimulering van hotelontwikkeling, maar regionaal ingezet op hotelontwikkelingen die lokaal waarde toevoegen. In 2016 is het Amsterdamse deel van de regionale hotelstrategie herzien: 'Van hotelbeleid naar overnachtingsbeleid', met als doel om de groei van het aantal hotels af te remmen. Ondanks de huidige crisis is de verwachting dat op lange termijn de interesse voor hotelontwikkeling zal blijven bestaan. Het strenge overnachtingsbeleid blijft de komende jaren dan ook overeind	Na het volksinitiatief 'Amsterdam heeft een keuze', heeft de gemeenteraad in juni 2021 de verordening 'Toerisme in balans Amsterdam' vastgesteld. De verordening stelt een maximum aan het aantal toeristenovernachtingen en dagbezoeken in de stad. Het maximum is 20 miljoen bezoekers per jaar. Het college moet ingrijpen als er meer dan 18 miljoen bezoekers naar Amsterdam komen. Een van de maatregelen om de overlast van toerisme in de hand te houden is beperking van de groei van het aantal hotelkamers en aanscherping van regels voor vakantieverhuur van woningen. Met het Hotelbeleid 2024 wordt geen medewerking meer verleent aan hotelinitiatieven die niet passen in het geldende omgevingsplan.	
Belangrijke randvoorwaarden voor een vitale economie zijn een hoogwaardige kennisinfrastructuur, aantrekkelijke en diverse stedelijke milieus en werkmilieus, vrije ruimte (zie ook het hoofdstuk Inclusieve stad), een goed ondernemersklimaat, een goede relatie tussen onderwijs en arbeidsmarkt en goede infrastructuurnetwerken, ook onder de grond.	Belangrijke randvoorwaarden voor een vitale economie zijn een hoogwaardige kennisinfrastructuur, aantrekkelijke en diverse stedelijke milieus en werkmilieus, het behoud en toevoegen van voldoende (betaalbare) bedrijfsruimte op de juiste plek, vrije ruimte (zie ook het hoofdstuk Inclusieve stad), een goed ondernemersklimaat, een goede relatie tussen onderwijs en arbeidsmarkt en goede infrastructuurnetwerken, ook onder de grond.	
Amsterdam wil meer dan voorheen de economische dynamiek in de kennis- en innovatieeconomie aanwenden om een betere stad te worden voor alle Amsterdammers.	Amsterdam wil meer dan voorheen de economische dynamiek in de kennis- en innovatie-economie aanwenden om een betere stad te worden voor alle Amsterdammers. Dit doen wij bijvoorbeeld door de uitvoering van de Strategie Innovatiedistricten Amsterdam 2023.	Licht positief effect op economisch vitaal

Behoud en inpassing van bedrijvigheid in nieuwe gemengde wijken is daarbij cruciaal, juist ook voor praktisch geschoolde werkgelegenheid. Veel bedrijfsfuncties zoals bakkerijen, reparatiebedrijven of logistiek hebben een lokale, stadsverzorgende functie.	Het tekort aan (betaalbare) werkruimte in de stad neemt toe. Behoud en toevoeging van bedrijvigheid in bestaande en nieuwe wijken is cruciaal, specifiek voor praktische werkgelegenheid. Veel bedrijfsfuncties zoals bakkerijen, reparatiebedrijven of logistiek hebben een lokale, stadsverzorgende functie.	
Ons beleid in Ruimte voor de Economie van Morgen uit 2017 laat onder andere zien hoe we ongelijkheid en uitsortering voorkomen.	De snel veranderende omgeving en trends vragen om een herijking van de visie Ruimte voor de Economie van Morgen, met aandacht voor de ambities uit Een nieuw Amsterdam economisch peil en ruimtelijke gevolgen van bijvoorbeeld de energie- en circulaire transitie. Om ongelijkheid tussen buurten beter te begrijpen, analyseren we verschillen in niet-woonprogramma's en regels. Zo werken we aan een betere balans tussen wonen en niet-wonen, en binnen niet-wonen. Dit sluit aan bij acties uit de Agenda voor Amsterdams Ondernemerschap.	
Amsterdam wil meewerken aan het opstellen van een regionale economische strategie waarbij mensen in de hele regio profiteren van de economische dynamiek. Inclusie, innovatie, en interactie moeten daarin een centrale plek krijgen.	Amsterdam wil meewerken aan het opstellen van een regionale economische strategie waarbij mensen in de hele regio profiteren van de economische dynamiek. Inclusie, innovatie, en interactie moeten daarin een centrale plek krijgen. De opgaven en schaarse ruimte vraagt om afstemming en instrumentarium op regionaal niveau.	
We scherpen ons beleid aan om kleinschalige bedrijvigheid te integreren in primair op wonen gerichte stadsbuurten met een verdichtingsopgave. Doel is om in ontwikkelingen ook kleinschalige werkruimte te realiseren. Dat doel wordt vertaald naar realistische streefgetallen per gebiedsontwikkeling, op basis van marktonderzoek en de koppeling aan lokaal onderwijs en arbeidsaanbod.	We scherpen ons beleid aan om niet-woonprogramma beter te integreren in lopende en nieuwe gebiedsontwikkelingen. Doel is om in ontwikkelingen ook kleinschalige en betaalbare werkruimte en ander niet-woonprogramma te realiseren. Dat doel wordt vertaald naar realistische streefgetallen per gebiedsontwikkeling, maar vraagt ook om (nieuwe) sturingsinstrumenten.	
Hoe groot de schaarste aan ruimte wordt, hangt af van het succes van integreren van bestaande en nieuwe lichte vormen van bedrijvigheid (ambachten, kleinschalige productie, distributie en reparatiebedrijven) in de geplande woon-werkwijken en het verdichten van bedrijventerreinen. Dit vergt een blijvende inspanning. Al sinds de structuurvisie uit 2011 sturen wij hierin, maar de doelen worden daarbij slechts ten dele behaald, omdat autonome krachten sterk zijn. Het is een flinke uitdaging die mét de markt, ondernemers en betrokkenen gerealiseerd moet worden.	De mate van ruimtegebrek hangt af van het succes bij het integreren van bestaande en nieuwe lichte bedrijvigheid (zoals ambachten, kleinschalige productie, distributie en reparatie) in woon-werkwijken en het verdichten van bedrijventerreinen. Dit vraagt blijvende inzet. Hoewel we hier sinds de Structuurvisie van 2011 op sturen, worden doelen slechts deels gehaald door sterke autonome krachten. Het is een grote uitdaging die samen met de markt, ondernemers en betrokkenen moet worden aangepakt. Om die reden verdiepen we in het ruimtelijk-programmatisch kader de balans tussen niet-woonfuncties en ontwikkelen we instrumenten om het behoud en de toevoeging daarvan beter te regisseren in gebiedsontwikkelingen.	
Gezien het belang van bedrijven voor een inclusief Amsterdam zetten we in deze omgevingsvisie extra in op het tegengaan van economische verdringing.	Gezien het belang van bedrijven voor een inclusief Amsterdam zetten we in deze omgevingsvisie extra in op het tegengaan van economische verdringing. We gaan scheefwerken en ongewenste verkleuring van bedrijventerreinen in kaart brengen en ontwikkelen beleid om dat tegen te gaan.	
Het is onmisbaar hier een realistische doelstelling en financiële onderbouwing voor te hebben.	Het is onmisbaar om hiervoor een (financieel) instrumentarium voor te ontwikkelen om hier meer in te kunnen sturen.	
We ontwikkelen een plan voor naoorlogse wijken om in de stedelijke vernieuwing meer ruimte te krijgen voor verschillende vormen van bedrijvigheid.	We ontwikkelen een plan om meer ruimte te krijgen voor verschillende vormen van bedrijvigheid.	
Kantoorontwikkeling in Amsterdam is gebonden aan het beleid zoals verwoord in het	Kantoorontwikkeling in Amsterdam is gebonden aan het Kantorenplan 2019-2026. Dit beleid ging na	

'Kantorenplan 2019-2026'. Dit in 2019 vastgestelde beleid ging na jaren van leegstand uit van meer krapte op de kantorenmarkt in de komende jaren.	jaren van leegstand uit van meer krapte op de kantorenmarkt in de toekomst. De huidige kantorenmarkt is echter veranderd. De leegstand is op specifieke plekken weer toegenomen. Om die reden wordt een nieuw kantorenplan opgesteld, welke het huidige kantorenplan gaat vervangen.	
Met de voorspelde groei van de stad is het reëel uit te gaan van aanhoudende vraag naar kantoorruimte. Hierbij zullen we marktontwikkelingen nog scherper monitoren.	Met de voorspelde groei van de stad is het reëel uit te gaan van aanhoudende vraag naar kantoorruimte. Hierbij zullen we marktontwikkelingen nog scherper monitoren.	
Kantoren worden bij voorkeur op goed per openbaar vervoer bereikbare locaties gebouwd. Daarbij geldt: hoe beter de ov-ontsluiting, hoe groter de kantoorvolumes mogen zijn. Bij Zuidas of Sloterdijk zijn er dus grootschaliger kantoorontwikkelingen mogelijk dan bijvoorbeeld rondom een willekeurige metrohalte. Zie ook Stationskwartieren in Deel II WAAR.	Kantoren worden bij voorkeur gebouwd op locaties die goed bereikbaar zijn per openbaar vervoer. Daarbij geldt dat de kantoorvolumes groter mogen zijn naarmate deze beter zijn ontsloten. Nabij Intercitystations zijn grootschaliger kantoorontwikkelingen mogelijk dan rondom willekeurige metrohaltes. Voor een verdere duiding zie Stationskwartieren in Deel II WAAR.	
Kenniskwartieren In de visie 'Ruimte voor de Economie van Morgen' (2017) worden innovatiedistricten benoemd als belangrijke plekken voor de stedelijke economie. De gebieden zijn divers; de nadruk kan liggen op onderwijs en kennisdeling, wetenschap en onderzoek of ondernemerschap en start-ups. In alle gebieden ligt de focus op het stimuleren van interactie en het ontwikkelen van kennis en ideeën. Verdere ontwikkelingen van deze gebieden vindt op drie manieren plaats. 1) Fysieke inrichting van het gebied moet interactie stimuleren. Functiemening, bereikbaarheid en de inrichting van de openbare ruimte met plek voor experimenten zijn daarbij van groot belang. 2) Ruimte bieden aan innovatieve bedrijven en instellingen die elkaar versterken. 3) Bouwen aan een netwerk tussen bedrijven en instellingen gericht op het ontwikkelen en uitwisselen van ideeën. Door de combinatie van de drie bovenstaande onderdelen ontstaat een innovatief ecosysteem.	Innovatiedistricten In de Strategie Innovatiedistricten Amsterdam worden innovatiedistricten genoemd als belangrijke plekken voor de stedelijke economie. Deze gebieden zijn divers, met een focus op onderwijs, wetenschap, onderzoek, ondernemerschap of start-ups. Centraal staat het stimuleren van interactie en kennisontwikkeling. De verdere ontwikkeling van innovatiedistricten vindt op drie manieren plaats: 1. Fysieke inrichting: Creëer een omgeving die interactie bevordert, met gemengde functies, goede bereikbaarheid en openbare ruimte voor experimenten. 2. Ruimte voor innovatie: Faciliteer innovatieve bedrijven en instellingen die elkaar versterken. 3. Netwerkvorming: Bouw aan samenwerkingen tussen bedrijven en instellingen om kennis en ideeën uit te wisselen.	Licht positief effect op economisch vitaal in 2030
Doordat deze vraag steeds meer gaat knellen, is er op middellange termijn nog beperkte groei van datacenters mogelijk, onder strenge voorwaarden. We verwijzen hierbij naar het 'Vestigingsbeleid datacenters 2020 – 2030: Amsterdam Duurzaam Digitaal'.	De gemeente Amsterdam staat ambigue tegenover datacenters. Enerzijds zijn ze een essentieel onderdeel van de huidige en toekomstige economie. Grote innovaties zijn te verwachten in de mobiliteit, energievoorziening, gezondheidszorg enzovoorts. Anderzijds zijn er het hoge elektriciteits- en watergebruik, en het beslag op schaarse onder- en bovengrondse ruimte. Daarom is het vestigingsbeleid aangescherpt. Aanvragen voor nieuwe datacenters worden afgewezen, bestaande aanvragen worden nog wel in behandeling genomen.	
Tijdelijke vakantieverhuur van reguliere woningen heeft via grootschalige internationale vakantieverhuurplatforms in de jaren voorafgaand aan de COVID-19-crisis een zodanig hoge vlucht genomen dat beperkingen nodig waren. In drie Amsterdamse wijken is de toeristische draagkracht het meest in het geding gebleken: Burgwallen-Oude Zijde, Burgwallen-Nieuwe Zijde en Grachtengordel-Zuid. De overige wijken met relatief hoge toeristische druk bevinden zich in Centrum en Zuid. In de drie genoemde wijken is vakantieverhuur vanaf	Verhuur van woningen aan toeristen heeft via grootschalige internationale vakantieverhuurplatforms een zodanig hoge vlucht genomen dat beperkingen nodig waren. De wijken met hoge toeristische druk bevinden zich vooral in stadsdelen Centrum en Zuid. Om de bed & breakfast's (B&B) en vakantieverhuur beter te reguleren zijn er extra voorwaarden gesteld. Verhuurders moeten zich voor zowel voor een B&B als voor vakantieverhuur registreren en een vergunning aanvragen. Voor vakantieverhuur geldt een maximum aantal nachten per jaar en een	

2020 verboden er geldt er een vergunningplicht in de overige wijken. De vergunningplicht geldt ook voor bed-and-breakfastadressen. Vanaf 2021 treden er extra controlemogelijkheden in werking, zoals een registratieplicht van vakantieverhuurders.	meldplicht bij verhuur. Voor wat betreft B&B's is per wijk een maximum gesteld aan het aantal beschikbare vergunningen. De meest actuele regels over het verhuren van een woning aan toeristen zijn te vinden in de Huisvestingsverordening en webpagina's over B&B's en vakantieverhuur in Amsterdam.	
… en meer samenhang in beleid, besluitvorming en regelgeving.	… en meer samenhang in beleid, besluitvorming en regelgeving. Om van Amsterdam een meerkernige stad te maken, zijn levendige en complete kernen nodig buiten de historische binnenstad. Naast wonen, werken en horeca zijn hierbij ook andere functies noodzakelijk waar mensen hun vrije tijd graag doorbrengen. Het vrijetijdsvoorzieningenbeleid zorgt voor een langetermijnvisie op dit soort functies in een meerkernig Amsterdam en een stimuleringskader om initiatiefnemers te laten kijken naar de nieuwe kernen van Amsterdam.	
Voorafgaand aan de coronapandemie werd de stad steeds drukker en was er grote vraag naar horeca, gebruik van openbare ruimte door terrassen en vervaging van de grenzen tussen horeca, detailhandel, cultuur en dienstverlening. Het vigerende horecabeleid bood onvoldoende mogelijkheden om hierin mee te gaan en tegelijk een aanvaardbaar woon- en leefklimaat te garanderen. Na corona blijft horeca belangrijk voor onze stad, voor ontmoeting, ontspanning en – steeds vaker – als werkplek. We zoeken daarom naar een evenwicht tussen ruimte voor horecaondernemers, gastvrijheid, en een prettig leefklimaat voor bewoners.	Horeca is belangrijk voor onze stad. Het is een plek voor ontmoeting, ontspanning en – steeds vaker – een werkplek. Met de groeiende drukte in de stad neemt de vraag naar horecavoorzieningen toe, evenals het gebruik van openbare ruimte door terrassen. Tegelijkertijd vervagen de grenzen tussen horeca, detailhandel, cultuur en dienstverlening. We zoeken daarom naar een evenwicht tussen ruimte voor horecaondernemers, gastvrijheid, en een prettig leefklimaat voor bewoners. Het oude horecabeleid per stadsdeel schiet tekort in het bieden van voldoende mogelijkheden om deze ontwikkelingen in goede banen te leiden, terwijl het waarborgen van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat centraal blijft staan. Om die reden is er een nieuwe horecabeleid. . Dit kader speelt in op de nieuwste ontwikkelingen in de markt en legt verbindingen met aanverwante beleidsthema's. Met het nieuwe stedelijke beleidskader voor horeca en terrassen streven we de volgende doelen na: • Horeca-initiatieven worden vooraf beoordeeld op hun impact op de omgeving. • Eenduidige regels voor horeca en terrassen die gelden voor de hele stad. • Er is ruimte voor nieuwe trends en ontwikkelingen in de horeca. • Ondernemers kunnen een betere afweging maken van kansen en knelpunten bij het starten van een nieuwe horecaonderneming of het aanpassen van bestaande horeca. • Maatwerk leveren voor bewoners en ondernemers in het gebied. • Meer sturing van de gemeente op waar welke horeca zich vestigt.	
Nieuwe richtingen In de loop van 2021 stellen we een nieuw beleidskader horeca vast, dat inspeelt op vernieuwingen in de markt en een relatie legt met aanpalende beleidsthema's. Het bestaat uit drie pijlers: 1. Beperking van overlast voor bewoners. 2. Eenduidige regels met herleidbare	Tekst geschrapt, reeds vastgesteld.	

afwegingen voor ondernemers. 3. Uniforme regulering voor de stad. We stellen de volgende wijzigingen voor ten opzichte van het oude beleid: 1. Een nieuwe onderverdeling van horecacategorieen, beter toegepast op de hedendaagse praktijk, generiek toepasbaar voor heel Amsterdam. 2. Een duidelijker keuze uit instrumenten ter regulering van horeca, zoals de APV, het omgevingsplan, algemene regels, meldingsplicht, vergunningsplicht enzovoorts. 3. Een inhoudelijk kader dat antwoord geeft op de vraag waar welke vormen van horeca(-activiteiten) wel of niet gewenst zijn. Daarnaast introduceert het stedelijk beleidskader handvatten om de stedelijke regels lokaal en maatwerkgericht toe te kunnen passen, met bijvoorbeeld gebiedstypologieen. Maatwerk vindt verder plaats in horeca-ambitieplannen. Daarin wordt per gebied, buurt of wijk beschreven welke functies er thuishoren en welke relevante ontwikkelingen het gebied de komende jaren doormaakt. Met een dergelijke analyse wordt het mogelijk om passende keuzes te maken, zodat iedere horecavestiging op een positieve wijze bijdraagt aan de buurt. In het nieuwe beleidskader horeca komt ook aandacht voor een gezondere voedselomgeving in Amsterdam.		
Evenementen Evenementen horen bij de stad en brengen Amsterdammers een rijk en breed aanbod, verbinden mensen, bieden kansen voor nieuw talent en maken deel uit van de identiteit van Amsterdam. In veel gevallen vervullen evenementen ook een functie voor de regio en ver daarbuiten. Evenementen in de openbare ruimte kunnen ook overlast geven. Hoewel in de afgelopen jaren veel is geïnvesteerd in overlastbeperkende maatregelen, neemt in de openbare ruimte de spanning tussen behoefte aan rust en de overlast van evenementen eerder toe dan af. Dit is het gevolg van de verdere verdichting van de stad en daarmee toenemende concurrentie in het gebruik van de openbare ruimte. Dit maakt dat we voor evenementen de komende jaren een delicate middenkoers moeten bewandelen, met oog voor beide kanten van de zaak. Bij vernieuwing van het evenementenbeleid zal deels worden aangesloten op de strategische keuze voor meerkernige ontwikkeling in deze omgevingsvisie. Dat wil zeggen dat vergunningverlening en spreiding van evenementen vaker op het niveau van de hele metropoolregio zal worden bezien.	Evenementen Amsterdam heeft een sterk gevarieerd aanbod aan evenementen en festivals. Zowel voor Amsterdammers als voor bezoekers uit binnen en buitenland is er in de hoofdstad volop keuze in festivals en evenementen. Onze evenementen kunnen traditiegetrouw rekenen op grote publieke belangstelling en hoge waardering van de bezoekers. Festivals en evenementen kunnen bijdragen aan een tolerante, inclusieve stad. Ze kunnen verschillende uitingen van cultuur of kunst met elkaar verbinden en vormen interessante plekken voor bezoekers van alle leeftijden, aard en geslacht, van verschillende culturele of sociaaleconomische achtergronden, en met verschillende opvattingen en interesses. Veel Amsterdammers ontdekken via festivals bovendien delen van de stad waar zij anders zelden of nooit komen. Ze vormen een veilige plek om op je eigen manier te genieten van de programmering en je alleen of samen met anderen onder te dompelen in een onalledaagse ervaring. Het aantal geschikte plekken voor grootschalige evenementen in de buitenruimte neemt om allerlei redenen af, met name vanwege de grote woningbouwopgave. Daarom moet een afweging gemaakt worden welke evenementen een plek op de evenementenkalender krijgen en welke niet. Amsterdam werkt om die reden aan nieuw evenementenbeleid. Hier zal worden ingezet op een zo gevarieerd mogelijk aanbod, binding van evenementen met de stad en de buurt, ruimte voor experiment en een goede spreiding van evenementen en festivals over de stad.	

n/a	**Evenementen** In 2024 legde Amsterdam vast waarom festivals en evenementen belangrijk zijn en waarom we die een plek geven in onze stad in Visie Festivals en Evenementen 2025-2035. Deze toekomstbeeld geeft richting aan de beleidskeuzes die gemaakt worden de komende jaren. Dit houdt in het vernieuwen van het evenementenbeleid omdat er nieuwe regels nodig zijn bij het toewijzen van locaties voor evenementen en nieuw beleid voor vergunningen en subsidies, hoe we tot een aanbod komen dat zoveel mogelijk Amsterdammers aanspreekt, en via een participatietraject locatieprofielen aan passen waar dat gewenst is.	
Opsomming vastgesteld beleid	Toevoegen aan opsomming: - Uitvoeringsagenda Uitstootvrije Mobiliteit 2023-2026 - Schoner Parkeren Regeling	
1. Van fossiel naar uitstootvrij: de ambitie van Amsterdam is om in 2030 alleen nog uitstootvrije mobiliteit te hebben.	1.Van fossiel naar uitstootvrij: Amsterdam streeft naar volledig uitstootvrije mobiliteit.	Licht negatief effect op geluid en luchtkwaliteit
Mobiliteit voor iedereen Mobiliteit is voor iedereen in de stad belangrijk om mee te kunnen doen. Uitgangspunt is dat iedereen zich moet kunnen verplaatsen: mensen met een beperking, mensen met een kleine portemonnee, kinderen, ouderen. Dat uitgangspunt hoort bij een inclusieve stad, maar het levert soms ook dilemma's op. Meer ruimte op de stoep betekent dat we minder ruimte geven aan een andere functie, vaak de auto. Maar dat kan weer betekenen dat mensen die afhankelijk zijn van de auto zich minder goed kunnen verplaatsen. Meer hoogwaardige ov-lijnen maken de regio beter bereikbaar, maar kan het openbaar vervoer in bepaalde wijken minder fijnmazig maken. Sommige keuzes veroorzaken ongewild vervoersarmoede bij mensen. Daarom formuleren we hier als uitgangspunt dat alle burgers tegen redelijke kosten – in termen van geld, tijd en moeite – de vervoersbewegingen moeten kunnen maken die nodig zijn voor volwaardig meedoen in de samenleving. Naast aantrekkelijk openbaar vervoer helpt een goed, sociaal veilig ontwerp van de openbare ruimte hierbij, evenals aandacht voor betaalbaarheid.	Mobiliteit voor iedereen Uitgangspunt is dat iedereen zich zelfstandig moet kunnen verplaatsen: mensen met een beperking, mensen met een kleine portemonnee, met kinderwagens of met zware boodschappen, kinderen, ouderen. Alle tram- en bushaltes moeten daarom toegankelijk worden, met verbeterde, inclusieve informatievoorziening. Inclusieve uitgangspunten leveren soms ook dilemma's op. Meer ruimte voor ov-haltes of voor de stoep betekent dat we minder ruimte geven aan een andere functie, vaak de auto. Maar dat kan weer betekenen dat mensen die afhankelijk zijn van de auto zich minder goed kunnen verplaatsen. Sommige keuzes veroorzaken ongewild vervoersarmoede bij mensen. Daarom formuleren we als uitgangspunt dat alle burgers tegen redelijke kosten – in termen van geld, tijd en moeite – de vervoersbewegingen moeten kunnen maken die nodig zijn voor volwaardig meedoen in de samenleving. Naast aantrekkelijk openbaar vervoer helpt een goed, sociaal veilig ontwerp van de openbare ruimte hierbij.	
Transport over water bedraagt nu nog maar 1% van de vaarbewegingen op het water. Wat ons betreft neemt dat de komende jaren toe. Het moet als vervoerwijze volwaardig gaan meedoen bij afwegingen over mobiliteitsoplossingen in de stad. Maar ook op het water is het druk en moeten er keuzes worden gemaakt. Overslag van kade naar water en vice versa kost ruimte. Logistieke processen moeten hierop worden aangepast, onder andere door de bouw van goederenhubs. Niet elk water is hiervoor geschikt, omdat watertransport vaak niet samengaat met ecologische doelstellingen. Zie het hoofdstuk 'Water' elders in deze beleidsagenda. Ter stimulering van transport over water gaan we de komende jaren het volgende doen: • Uitbreiding van laad- en loslocaties, zowel nieuwe locaties als medegebruik van op- en afstaplocaties van de passagiersvaart. • Invoeren venstertijden en aanpassen ligtijden, zodat er vooral gevaren wordt als andere	Transport over water vindt al volop plaats voor waterbouwkundige doeleinden, zoals werkzaamheden aan kademuren en bruggen, maar is verder nog beperkt. Water moet volwaardig gaan meedoen bij afwegingen over mobiliteitsoplossingen in de stad. Maar ook op het water is het druk en moeten er keuzes worden gemaakt. Overslag van kade naar water en *vice versa* kost ruimte op het water en op de wal. Logistieke processen moeten hierop worden aangepast, onder andere door de bouw van goederenhubs. Niet elk water is hiervoor geschikt, omdat watertransport vaak niet samengaat met ecologische doelstellingen. Zie het hoofdstuk 'Water' elders in deze beleidsagenda. Ter stimulering van transport over water gaan we de komende jaren (verder) werken aan: • Uitbreiding van laad- en loslocaties, zowel nieuwe locaties als medegebruik van op- en afstaplocaties van de passagiersvaart.	

gebruikers (passagiersvaart en pleziervaart) minder actief zijn.		
Parkeren In de openbare ruimte van Amsterdam liggen ongeveer 250.000 autoparkeerplaatsen. Met de Agenda Amsterdam Autoluw kiezen we ervoor om tot 2025 in drukke gebieden 10.000 parkeerplaatsen weg te halen, om ruimte te scheppen voor voetgangers, fietsers, openbaar vervoer, groen en laad- en losvoorzieningen. Aangezien we de mobiliteitstransitie willen blijven stimuleren voor meer leefbaarheid in de stad, gaan we ook na 2025 door met het verminderen van autoparkeerplaatsen. Dat betekent dat we minder parkeervergunningen gaan afgeven, gecombineerd met prijsbeleid en het stimuleren van deelmobiliteit.	Met de Agenda Amsterdam Autoluw en de koers Amsterdam maakt Ruimte kiezen we ervoor om jaarlijks parkeervakken te herbestemmen. Dat doen we om meer ruimte te geven aan andere functies in de openbare ruimte zoals ruimte voor voetgangers, fietsers, groen en verblijven. Tussen 2019 en 2025 zijn een kleine 10.000 parkeervakken herbestemd. Tussen 2026 en 2030 continueren we dit beleid, waarbij de nadruk ligt op het herbestemmen van parkeervakken op de drukste plekken in de stad. Dit doen we met prijsbeleid en het verminderen van het aantal parkeervergunningen in combinatie met flankerend beleid zoals het stimuleren van deelmobiliteit.	
… is soms ruimte voor parkeeroplossingen op maat.	… is soms ruimte voor parkeeroplossingen op maat. Deze denkrichtingen zullen landen in onder meer aan een nieuwe nota parkeernormen auto en fiets.	
De toekomst van de Amsterdamse haven is geschetst in de Gemeentelijke Visie Haven (GVH), waarbij deze omgevingsvisie aansluit.	De toekomst van de Amsterdamse haven is geschetst in de Gemeentelijke Visie Haven (GVH) en het daarna verschenen bredere Ontwikkelperspectief Noordzeekanaalgebied, waarbij deze omgevingsvisie aansluit.	
Het Havenbedrijf moet in 2030 10 MW extra windenergie gerealiseerd hebben.	Het Havenbedrijf moet in 2030 10 MW extra windenergie gerealiseerd hebben en denkt mee of meer opwek in de haven mogelijk is.	
Bedrijvigheid met de grootste risicocontouren gaat in beginsel zoveel mogelijk naar de Amerika- en Afrikahaven. In de visie Noordzeekanaalgebied 2040 is een eventuele uitbreiding van het havenarsenaal voorzien in de Noordelijke Houtrakpolder.	Voor bedrijvigheid met de grootste risicocontouren is met name aan de westkant van het havengebied meer milieuruimte nodig. Tevens moet strategisch rekening worden gehouden met minimaal 10 miljoen m3 waterberging. Een optie daarvoor is de Houtrakpolder.	
De (commerciële) pleziervaart, watersport-industrie en jachthavens zijn de afgelopen decennia fors gegroeid. De groei van watertoerisme is een internationale ontwikkeling. Amsterdam is een populaire bestemming. Sinds de ingebruikname van de PTA in 2000 is er elk jaar – tot aan de coronacrisis – een vrijwel doorlopend stijgende lijn in het aantal bezoekende zeecruiseschepen. Meer drukte op het water kan zorgen voor een grotere kans op ongelukken. Dat betekent dat een goede afstemming nodig is tussen veel partijen met verschillende belangen.	De cruisevaart, (commerciële) pleziervaart, watersport-industrie en jachthavens zijn de afgelopen decennia fors gegroeid. Meer drukte op het water geeft een grotere kans op ongelukken. Dat betekent dat een goede afstemming nodig is tussen veel partijen met verschillende belangen. De komende jaren wordt uitvoering gegeven aan het besluit om de zeecruise te verminderen en de riviercruise te halveren. Tevens wordt onderzocht of de PTA op termijn kan verplaatsen naar een locatie buiten het centrum.	
Schiphol draagt bij aan de internationale verbondenheid van Amsterdam. Het is een multimodaal knooppunt met een uitgebreid netwerk van (inter)continentale bestemmingen. Met name dit netwerk is van groot belang voor de internationale positionering van de Metropoolregio Amsterdam. Het zorgt voor veel werkgelegenheid en is belangrijk voor de economische ontwikkeling van de metropool. Door geluidsoverlast en de uitstoot van schadelijke stoffen zoals CO2 conflicteert het vliegverkeer echter steeds sterker met het belang van een gezonde leefomgeving, klimaatbeleid en ruimtelijke claims.	Schiphol vormt een belangrijk knooppunt in de internationale handelseconomie van Nederland en in het bijzonder van de Amsterdamse regio. Schiphol faciliteert iedere dag grote aantallen passagiers en werknemers. Voor Amsterdam is het van belang dat er op en rond dit knooppunt sprake is van een gezonde, schone en veilige leef- en werkomgeving. Op dit moment is dat onvoldoende het geval en is de balans ernstig verstoord. Vliegverkeer veroorzaakt met de uitstoot van fijnstof en stikstof een ongezonde leef- en werkomgeving voor mens en natuur. Vliegtuiggeluid creëert veel overlast en gezondheidsproblemen. Reductie van geluid, broeikasgassen en andere emissies, zoals ultrafijnstof, komt ten goede aan een gezondere leef- en werkomgeving voor huidige en toekomstige werknemers en omwonenden.	Kleinere impact Schiphol

Een stop voor internationale treinen op Schiphol versterkt de internationale hubfunctie en de internationale connectiviteit van Nederland.	Een stop voor internationale treinen op Schiphol versterkt de internationale connectiviteit van Nederland.	
Amsterdam pleit voor het terugdringen van de milieucontouren van Schiphol	Amsterdam pleit voor het terugdringen van het aantal (nacht)vluchten op Schiphol	Kleinere impact Schiphol
Amsterdam zet in op een duurzame, veilige en selectieve beweging van Schiphol naar multimodale hub.	Amsterdam zet in op een duurzame, veilige en selectieve beweging van Schiphol naar een multimodaal knooppunt van (inter)nationale verbindingen.	
De duurzame ontwikkeling van Schiphol bepleiten we in de Bestuurlijke Regie Schiphol, een samenwerkingsverband van 4 provincies en 56 gemeenten.	De duurzame ontwikkeling van Schiphol bepleiten we ook in de Bestuurlijke Regie Schiphol, een samenwerkingsverband van 4 provincies en 56 gemeenten.	
Thema´s zijn: groei van de groene stad, arbeidsmarkt en onderwijs, data en technologie, acute en crisiszorg. Gericht op de vier groepen: ouderen, GGZ, Jeugd en Gezin en mensen met chronische aandoeningen.	Thema´s zijn: groei van de stad, arbeidsmarkt en onderwijs, data en technologie, acute- en crisiszorg. Gericht op de vier groepen: ouderen, GGZ, Jeugd en Gezin en mensen met chronische aandoeningen.	
Gezondheid werkt door in alles Het Amsterdamse gezondheidsbeleid is vastgelegd in de Nota Volksgezondheid Amsterdam. Deze dateert uit 2017, maar wordt in 2021 vernieuwd en aangescherpt op basis van de laatste, deels landelijke prioriteiten.	Gezondheid werkt door in alles Het Amsterdamse gezondheidsbeleid is vastgelegd in de Nota Volksgezondheid Amsterdam.	Licht positief effect nieuw beleid gezondheid
Om gezondheid onderdeel te maken van de ruimtelijke ontwikkeling van de stad, is er de Amsterdamse Gezondheidslogica. Die bevat twaalf logische principes voor een gezonde leefomgeving. De komende jaren wordt de Gezondheidslogica gebruikt bij de plannen voor gebiedsontwikkeling en verder verbeterd op basis van ervaring en nieuwe inzichten. --- Het bevorderen en beschermen van de gezondheid is ook een basis voor de Groenvisie, het programma Lucht- kwaliteit, Amsterdam Autoluw, het Meerjarenprogramma Fiets, het Actieplan Geluid, Amsterdam Age Friendly City, Sportvisie 2025 en het nieuwe Horeca- en terrassenbeleid. Ook is er Amsterdams Geluidsbeleid en de strategie Klimaatadaptatie. De essentie van al dit beleid is terug te vinden op verschillende plaatsen in deze omgevingsvisie en wordt hier dus ook bekrachtigd.	Om gezondheid onderdeel te maken van de ruimtelijke ontwikkeling van de stad, is er de Amsterdamse Gezondheidslogica. Die bevat twaalf logische principes voor een gezonde leefomgeving. De Gezondheidslogica wordt gebruikt bij de plannen voor gebiedsontwikkeling en verder verbeterd op basis van ervaring en nieuwe inzichten. --- Het bevorderen en beschermen van de gezondheid is ook een basis voor de Groenvisie, het Actieplan Schone Lucht, De Gezondheidslogica, Amsterdam Autoluw, het Meerjarenplan Fiets, het Actieplan Geluid, Amsterdam Age Friendly City, Sportvisie 2025 en het nieuwe Horeca- en terrassenbeleid. Ook is er Actieplan Geluid en de Agenda Klimaatadaptatie 2024-2026. De essentie van al dit beleid is terug te vinden op verschillende plaatsen in deze omgevingsvisie en wordt hier dus ook bekrachtigd.	
De ontwikkeling en transformatie van sportparken naar parken om in te sporten, bewegen, spelen en recreëren vergt maatwerk en zal tot stand komen in samenspraak met gebruikers en omliggende buurten.	De ontwikkeling en transformatie van sportparken naar parken om in te sporten, bewegen, spelen en recreëren vergt maatwerk en zal tot stand komen in samenspraak met gebruikers en omliggende buurten. Deze uitgangspunten zijn verankerd in de Visie Amsterdamse Sportparken.	
Amsterdam wil bijdragen aan een voedseltransitie naar een gezond, sociaal en duurzaam voedselsysteem. Daartoe onderscheiden we zes actielijnen: 1. de sociale functie van voedsel als verbinder tussen mensen; 2. minder afval en voedselverspilling; 3. een gezonde voedselomgeving; 4. regionale productie en distributie; 5. ondernemerschap; 6. dierenwelzijn en eiwittransitie.	Amsterdam draagt bij aan een voedseltransitie naar een gezond, eerlijk en duurzaam voedselsysteem. Dit is uitvoerbaar gemaakt in zes actielijnen in de Voedselstrategie Uitvoeringsagenda 2023-2026.	
De gemeente wil een gezondere voedselomgeving in Amsterdam, waarin het aanbod van gezond en duurzaam voedsel de norm wordt. In woongebieden en vooral rondom scholen dient het aanbod van fastfood, gemaksvoedsel en winkels met calorierijke snacks te worden beperkt. Gemeentelijke	De gemeente wil een gezondere voedselomgeving in Amsterdam, waarin het aanbod van gezond en duurzaam voedsel de norm wordt. In woongebieden en vooral rondom scholen dient het aanbod van fastfood, gemaksvoedsel en winkels met calorierijke snacks te worden beperkt. Gemeentelijke inspanningen op dit vlak betreffen	

inspanningen op dit vlak betreffen nu vooral voorlichting, bewustmaking en ondersteuning, en soms convenanten en subsidies. We zoeken en agenderen de komende jaren krachtiger instrumenten om hierop te sturen. In de paragraaf 'Detailhandel' (zie 'Vitale Stad') wordt dit punt daarom nadrukkelijk genoemd als een van de nieuwe richtingen voor de toekomst. Ook in het te vernieuwen horecabeleid wordt dit een punt van aandacht.	vaak voorlichting, bewustmaking en ondersteuning, en soms convenanten en subsidies. We zoeken en agenderen de komende jaren krachtigere instrumenten om hierop te sturen. In de paragraaf 'Detailhandel' (zie 'Vitale Stad') wordt dit punt daarom nadrukkelijk genoemd als een van de nieuwe richtingen voor de toekomst.	
Qua ruimtelijke omgeving zijn er de volgende aandachtspunten: • verduurzaming van het voedselproductielandschap; • ruimte bieden aan stadslandbouw en moestuinen (zie ook hoofdstuk 'Groen'); • gezonde voedselomgeving; • ruimte voor voedsel, in distributie en logistiek, bewerking en bereiding door lokale initiatieven; • ruimte voor innovatieve productie van voedsel door technologisch geconditioneerde omstandigheden (vertical farming); • eetbaar groen in de openbare ruimte (zie ook groen); • voor zover mogelijk tegengaan van ongezond voedselaanbod in met name schoolomgevingen; • afval scheiden en voedselverspilling tegengaan (zie ook elders).	Qua ruimtelijke omgeving zijn er de volgende aandachtspunten: • verduurzaming van het voedselproductielandschap; • ruimte bieden aan stadslandbouw en moestuinen (zie ook hoofdstuk 'Groen'); • gezonde voedselomgeving; • ruimte voor voedsel, in distributie en logistiek, bewerking en bereiding door lokale initiatieven; • ruimte voor innovatieve productie van voedsel door technologisch geconditioneerde omstandigheden (vertical farming); • eetbaar groen in de openbare ruimte (zie ook groen); • voor zover mogelijk tegengaan van ongezond voedselaanbod in met name schoolomgevingen; • voedselverspilling tegengaan en afval verminderen; • afval scheiden; • beschikbaar maken van voedsel voor donatie.	
Genoemde inspanningen zijn niet genoeg om de soms ambitieus geformuleerde doelen op dit vlak te halen. De komende jaren wordt daarom, in samenhang met het detailhandelsbeleid, uitgewerkt welke andere inspanningen en instrumenten nog aan de orde komen. Amsterdam onderzoekt bijvoorbeeld samen met enkele andere gemeenten de juridische mogelijkheden van gemeenten om de voedselomgeving gezonder te maken. Het is niet duidelijk hoever we kunnen gaan binnen de huidige wet- en regelgeving, die vooral het belang beschermt van ondernemers die ongezonde voeding aanbieden.	Genoemde inspanningen zijn niet genoeg om de soms ambitieus geformuleerde doelen op dit vlak te halen. De komende jaren wordt daarom, in samenhang met het detailhandelsbeleid, uitgewerkt welke andere inspanningen en instrumenten nog aan de orde komen. Amsterdam onderzoekt bijvoorbeeld samen met enkele andere gemeenten de juridische mogelijkheden van gemeenten om de voedselomgeving gezonder te maken. De eerste resultaten hiervan zijn weergegeven in het rapport Tussen mens en ruimte. Het is niet duidelijk hoever we kunnen gaan binnen de huidige wet- en regelgeving, die vooral het belang beschermt van ondernemers die ongezonde voeding aanbieden. Ook onderzoeken we juridische en praktische mogelijkheden om voedselverspilling te voorkomen en over te schakelen naar meer plantaardig voedsel.	
Amsterdam onderzoekt bijvoorbeeld samen met enkele andere gemeenten de juridische mogelijkheden van gemeenten om de voedselomgeving gezonder te maken. Het is niet duidelijk hoever we kunnen gaan binnen de huidige wet- en regelgeving, die vooral het belang beschermt van ondernemers die ongezonde voeding aanbieden	Amsterdam onderzoekt bijvoorbeeld samen met enkele andere gemeenten de juridische mogelijkheden van gemeenten om de voedselomgeving gezonder te maken. De eerste resultaten hiervan zijn weergegeven in het rapport Tussen mens en ruimte. Mogelijkheden voor regulering worden verder onderzocht en uitgewerkt.	
Dat geldt bijvoorbeeld voor innovaties als elektrische auto's en houtbouw, waarbij de bestaande wetgeving, zoals het Bouwbesluit, nog niet altijd voldoende is om een veilige leefomgeving te borgen.	Dat geldt bijvoorbeeld voor innovaties als elektrische auto's en houtbouw, waarbij de bestaande wetgeving, zoals het Besluit Bouwwerken Leefomgeving (BbL), nog niet altijd voldoende is om een veilige leefomgeving te borgen.	
Met de Omgevingswet wordt veiligheid een belangrijk thema waarmee het reeds bestaande begrip externe veiligheid wordt uitgebreid.	Binnen de Omgevingswet is veiligheid een belangrijk thema. Het oude begrip externe veiligheid is uitgebreid tot omgevingsveiligheid.	
Activiteiten met gevaarlijke stoffen krijgen aandachtsgebieden voor die drie hoofdscenario's (brand, explosie en gifwolk).	Activiteiten met gevaarlijke stoffen hebben aandachtsgebieden voor die drie hoofdscenario's (brand, explosie en gifwolk).	

Ook zullen deze aandachtsgebieden deels over stedelijk gebied komen te liggen en soms de gemeentegrens overschrijden.	Ook liggen deze aandachtsgebieden deels over stedelijk gebied en overschrijden soms de gemeentegrens.	
Deze Amsterdamse richtlijn is vastgesteld in 2010, geldt stadsbreed en wordt in deze omgevingsvisie doorgezet.	Deze Amsterdamse richtlijn is geactualiseerd in 2024. De richtlijn geldt stadsbreed en wordt in deze omgevingsvisie doorgezet.	Licht negatief effect geluid en luchtkwaliteit
Het eerste uitgangspunt van de richtlijn is dat er geen nieuwe gevoelige bestemmingen mogen worden gerealiseerd langs snelwegen (aan weerszijden een zone van 300 meter) en provinciale wegen (aan weerszijden 50 meter).	Het eerste uitgangspunt van de richtlijn is dat er geen nieuwe gevoelige bestemmingen mogen worden gerealiseerd langs snelwegen (aan weerszijden een zone van 150 meter) en provinciale wegen (aan weerszijden 50 meter).	Licht negatief effect geluid en luchtkwaliteit
Het tweede uitgangspunt is dat er – ongeacht de luchtkwaliteit – geen nieuwe gevoelige bestemmingen mogen worden gerealiseerd in de 1e-lijnsbebouwing binnen een afstand van 50 meter van stedelijke wegen met meer dan 10.000 motorvoertuigbewegingen per etmaal.	Het tweede uitgangspunt is dat er – ongeacht de luchtkwaliteit – geen nieuwe gevoelige bestemmingen mogen worden gerealiseerd in de 1e-lijnsbebouwing binnen een afstand van 25 meter van stedelijke wegen met meer dan 10.000 motorvoertuigbewegingen per etmaal.	Licht negatief effect geluid en luchtkwaliteit
Toevoegen als inleiding onder Elektromagnetische straling. Komt uit “Amsterdams Voorzorgbeleid Magneetvelden”	In Amsterdam komen steeds meer woningen en bedrijven én gaan we over van fossiele naar duurzame energie. Dit zorgt voor een toename van de elektriciteitsvraag. Om hierin te kunnen voorzien moet het elektriciteitsnet fors worden uitgebreid.	
Na (hierna: het magneetvoorzorgsbeleid) invoegen. Rest tekst kan vervangen worden door nieuwe tekst welke komt uit het Amsterdams voorzorgsbeleid.	In 2023 heeft het Rijk een herijkt voorzorgbeleid vastgesteld in reactie op de adviezen van de Gezondheidsraad. Het bestaande beleid voor bovengrondse hoogspanningslijnen blijft, waarbij het herijkte voorzorgbeleid van toepassing is op zowel kinderen als volwassenen. Voor andere netcomponenten moeten netbeheerders proportionele technische maatregelen nemen om het magneetveld te verkleinen. Vanwege de mogelijke effecten op de gezondheid en vanwege de bezorgdheid bij veel Amsterdammers, blijft Amsterdam werken volgens een eigen uitgebreidere werkwijze die recht doet aan de adviezen van de Gezondheidsraad. Naast de standaard maatregelen, worden voor nieuwe situaties de gevoelige bestemmingen binnen de maximale magneetveldafstand van 0,4 microtesla altijd inzichtelijk gemaakt. Als er gevoelige bestemmingen liggen binnen de magneetveldzone van 0,4 microtesla onderzoekt de gemeente met de netbeheerders of er ruimtelijke aanpassingen mogelijk zijn. Als ook na aanpassingen de gevoelige bestemmingen binnen de magneetveldzone blijven liggen geeft de GGD advies op maat.	
Regelgeving rond geur is straks voor een deel opgenomen in standaard landelijke regelgeving voor elk omgevingsplan. Daarnaast heeft Amsterdam de beleidsvrijheid voor extra regels en maartwerk voor bepaalde gebieden.	De wetgeving geeft, met uitzondering van enkele specifieke activiteiten, niet aan wat het aanvaardbaar geurhinderniveau is. Amsterdam zal daarom in het geurbeleidskader vastleggen wat het aanvaardbaar geurhinderniveau is.	
Via het genoemde hogerewaardenbeleid in het in 2019 geactualiseerde ‘Amsterdams Geluidbeleid 2016, hogere waarde Wet geluidhinder’	Via het Interim Geluidbeleid Amsterdam 2024 en de Beleidsregel geluidluwe gevel	
dat zijn geluidswaarden boven de wettelijke voorkeurswaarde	dat zijn geluidswaarden boven de wettelijke standaardwaarde	
Een stille gevel is een gevel met een geluidsbelasting van ten hoogste de voorkeursgrenswaarde.	Een stille – ook wel ‘geluidsluwe’ - gevel is een gevel of geveldeel met een geluidsbelasting van ten hoogste de standaardwaarde.	
Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet, naar verwachting 1 juli 2022, zal de Wet geluidhinder overgaan in de Omgevingswet, meer specifiek de	Met de Omgevingswet is het oude wettelijke kader voor geluid, de Wet geluidhinder, komen te vervallen. Ook het geluidbeleid dat op deze wetgeving was gebaseerd is daarmee niet meer	

Aanvullingswet geluid Omgevingswet. Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet vervalt de mogelijkheid hogere waarden vast te stellen. Bij het toelaten van woningen op een bepaalde locatie moet de aanvaardbaarheid van de geluidkwaliteit van de woningen aanvaardbaar zijn. Het hogere waardenbeleid zal hierop moeten worden aangepast. Uitgangspunt hierbij zal zijn dat het een beleidsneutrale aanpassing van beleid zal zijn en dat de materiele eisen uit het geluidbeleid zoveel mogelijk onveranderd zullen blijven.	van toepassing. Om dit op te vangen is interimbeleid vastgesteld. Het interimbeleid is een beleidsneutrale omzetting van het voorgaande hogerewaardenbeleid en is niet volledig passend bij het nieuwe wettelijke kader van de omgevingswet. Het interimbeleid wordt zo spoedig mogelijk vervangen door beleid dat wel volledig past binnen het kader van de omgevingswet.	
De ambities uit deze visie zijn uitgewerkt in onder meer de Standaard voor het Amsterdamse Straatbeeld,	De ambities uit deze visie zijn uitgewerkt in onder meer het Beleidskader Puccinimethode 2024,	
De Amsterdamse openbare ruimte omvat veel: wegen, pleinen, trottoirs, plantsoenen, water, bruggen, parken, sportvelden, speeltuinen. Veel van deze onderdelen komen elders in deze omgevingsvisie aan de orde, met name in de paragrafen Groen, water, gezond, sport en Verkeer en vervoer. Keuzes die daarin vaak terugkomen, zijn meer ruimte voor groen en verblijf, meer openbaarheid, uitnodigend tot beweging, en minder uitnodigend voor de auto.	De Amsterdamse openbare ruimte omvat veel: wegen, pleinen, trottoirs, plantsoenen, water, bruggen, parken, sportvelden, speeltuinen. Veel van deze onderdelen komen elders in deze omgevingsvisie aan de orde, met name in de paragrafen Groen, water, gezond, duurzaam, sport en Verkeer en vervoer. Keuzes die daarin vaak terugkomen, zijn meer ruimte voor groen en verblijf, meer openbaarheid, uitnodigend tot beweging, circulair, en minder uitnodigend voor de auto.	
De ambities uit deze visie zijn uitgewerkt in onder meer de Standaard voor het Amsterdamse Straatbeeld, het Beleidskader Verlichting en het Stedelijk Kader Buitenreclame. En uiteraard de Agenda Autoluw, waarmee we ruimte maken.	De ambities uit deze visie zijn uitgewerkt in onder meer het Beleidskader Puccinimethode 2024, het Beleidskader Verlichting en Amsterdam Maakt Ruimte. Het Stedelijk Kader Buitenreclame bepaalt onder meer dat hoge reclamemasten alleen op aangewezen bedrijvenlocaties langs rijkswegen mogen. Dit kader wordt nog geactualiseerd. Daarbij worden de mogelijkheden onderzocht reclame inhoudelijk te beperken indien deze verleidt tot gedrag dat strijdig is met de Amsterdamse beleidsdoelen op het gebied van klimaat, milieu en volksgezondheid.	
Aangezien we uitgaan van een verdere verdichting van de stad, wordt openbare ruimte schaarser en waardevoller en willen we een groenere inrichting. We moeten dus des te scherpere keuzes maken. We zetten de belangrijkste nieuwe richtingen en consequenties voor de komende decennia hier op een rij.	Aangezien we uitgaan van een verdere verdichting van de stad, wordt openbare ruimte schaarser en waardevoller en willen we een groenere inrichting. We gaan naar een nieuwe balans in ruimte voor opgroeien, ontmoeten, gezond leven en verplaatsen. In Amsterdam Maakt Ruimte (2023) worden ingrijpender keuzes voorgesteld voor veilige, toegankelijke en aantrekkelijke openbare ruimtes voor alle Amsterdammers. We gaan van meer, sneller en groter naar sociaal, ecologisch en uitvoerbaar, en van investeringen in doorstroming naar brede welvaart. De belangrijkste nieuwe richtingen voor de komende decennia zijn: Beleidskader Verkeersnetten In een nieuw beleidskader verkeersnetten komt te staan wat wenselijk is per vervoerstype, hoe er specifieker naar doelgroepen gekeken kan worden en wat de ruimtelijke impact is van die wensen. We gaan niet meer alle knelpunten voor autoverkeer oplossen, we gaan snelheid niet meer het belangrijkste vinden en we gaan kijken naar brede welvaart.	Licht positief effect op de inrichting van de openbare ruimte
Bij het (her)inrichten van de openbare ruimte zetten we onze prioriteitsvolgorde versterkt door: voetganger, fietser, openbaar vervoer,	Bij het (her)inrichten van de openbare ruimte zetten we onze prioriteitsvolgorde versterkt door: voetganger, fietser, openbaar vervoer, auto	

auto rijdend, en tot slot parkeren op straat. Door Amsterdam autoluw te maken, blijft er juist meer ruimte voor motorvoertuigen die voor de stad noodzakelijk zijn, zoals bevoorradings-, bouw- en onderhoudsverkeer, en nood- en hulpdiensten.	rijdend, en tot slot auto parkeren. Door Amsterdam autoluw te maken, komt er juist meer ruimte voor motorvoertuigen die voor de stad belangrijk zijn, zoals bevoorradings-, bouw- en onderhoudsverkeer, of hulpdiensten. Om preciezer te bepalen welke doelgroepen we in hun mobiliteit willen ondersteunen en welke we willen ontmoedigen, werken we aan een Afwegingskader Doelgroepen.	
Het draagt bij aan de leefbaarheid, klimaatbestendigheid en geeft ruimte voor ontspanning.	Het draagt bij aan de leefbaarheid, klimaatbestendigheid, biodiversiteit en geeft ruimte voor ontspanning.	
Natuurinclusief, klimaatbestendig, circulair Nog een reden om een meer integrale ontwerppraktijk na te streven is het feit dat duurzaamheid steeds meer aan de basis komt te liggen van het inrichten van de Amsterdamse openbare ruimte. Een van de strategische keuzes van deze omgevingsvisie is rigoureus vergroenen. De komende jaren neemt het oppervlak aan verharde openbare ruimte dus af. Er komen meer groenstroken, bomen, graskeien, wadi's, geveltuinen. De openbare ruimte wordt natuurinclusiever en klimaatbestendiger, met meer circulaire materialen. Zie Duurzame stad en de paragraaf Groen. Dit alles betekent dat onze Puccinistandaard voor inrichting van de openbare ruimte hier voldoende mogelijkheden voor moet blijven bieden. De Puccinihandboeken dienen dan ook regelmatig te worden geactualiseerd.	**Natuurinclusief, klimaatbestendig, circulair** Duurzaamheid komt steeds meer aan de basis te liggen van het inrichten van de Amsterdamse openbare ruimte. 'Rigoureus vergroenen' betekent dat het oppervlak aan verharde openbare ruimte de komende jaren afneemt. Er komen meer groenstroken, bomen, hagen, geveltuinen, bloemrijk grasland, graskeien, wadi's, natuurvriendelijke oevers. Alle openbare ruimte-projecten werken volgens de Aanpak Duurzaam Tenzij en bijbehorende Toolbox Duurzaam Tenzij. We ontwerpen met een lage milieudruk (MKI-score) en doen zo lang mogelijk met de spullen die we aanleggen. In projecten behouden we in principe het bestaande verhardingsmateriaal zolang de technische staat dat toelaat en passen we conform Puccini hergebruikte materialen toe. Zie ook Duurzame stad en de paragraaf Groen. Dit alles betekent dat onze Puccinistandaard voor inrichting van de openbare ruimte hier voldoende mogelijkheden voor moet blijven bieden. De Puccinihandboeken dienen dan ook regelmatig te worden geactualiseerd.	
Voor zover dat logistiek haalbaar is, combineren we renovaties van kades en bruggen altijd met andere doelen in deze omgevingsvisie, zoals de agenda autoluw, klimaatadaptieve maatregelen of voorzieningen ten behoeve van de energietransitie.	Voor zover dat logistiek haalbaar is, combineren we renovaties van kades en bruggen altijd met andere doelen in deze omgevingsvisie, zoals de agenda autoluw, klimaatadaptieve en natuurinclusieve maatregelen of voorzieningen ten behoeve van de energietransitie.	
De groei van Amsterdam heeft geleid tot toenemende druk op het water. De recente coronacrisis heeft die druk wat verminderd, maar we moeten er rekening mee houden dat allerlei vormen van scheepsverkeer, recreatie, oevergebruik, evenementen enzovoorts toch weer gaan toenemen. Dat vergt keuzes, ook omdat een onbelemmerde waterdoorstroming grenzen stelt aan wat we op het water doen.	De groei van Amsterdam geeft toenemende druk op het water. Toerisme en recreatie op en aan het water zijn de afgelopen decennia sterk gegroeid. Ook worden er steeds meer gebieden langs de oevers van het IJ getransformeerd, wat leidt tot uitplaatsing van watergebonden functies. Dit alles vraagt om keuzes vanuit een stedelijke afweging. Daarbij speelt ook mee dat een onbelemmerde waterdoorstroming grenzen stelt aan wat we op het water doen.	
Gebruik van het water: beleid tot nu toe Er is al het nodige waterbeleid vastgesteld. Recent zijn de Watervisie Amsterdam 2040 (2016), Welstand op het water (2018), Nota Varen deel 1 (2019) en deel 2 (2020). In de watervisie is meer ruimte voor groei en spreiding van functies op het water. Met de nota's Varen ligt de nadruk op de aanpak van drukte, beperking van overlast, ambitie voor emissievrij varen en meer goederenvervoer over het water. De grote lijn in het waterbeleid tot nu toe is behoud van evenwicht tussen de verschillende functies en behoud van kwaliteit. Deze lijn wordt in deze omgevingsvisie voortgezet. Veel punten uit de Watervisie Amsterdam 2040 en de bijbehorende uitvoeringsagenda zijn nog actueel. Voor de	**Gebruik van het water: beleid tot nu toe en volgende stappen** Er is de afgelopen jaren al het nodige waterbeleid vastgesteld: de Watervisie Amsterdam 2040 (2016), Welstand op het water (2018), Nota Varen deel 1 (2019) en deel 2 (2020). De Watervisie 2040 gaat nog uit van groei (en spreiding) van toerisme op het water en richt zich sterk op de economische betekenis en kansen van water in de stad. Met de nota's Varen ligt de nadruk op de aanpak van drukte, beperking van overlast, vlot en veilig scheepvaartverkeer, ambitie voor emissievrij varen en meer goederenvervoer over het water. De grote lijn in het waterbeleid tot nu toe is behoud van evenwicht tussen de verschillende functies en behoud van ruimtelijke, cultuurhistorische en ecologische kwaliteit. Deze lijn is in deze	Toenemend effect klimaatadaptatie

uitvoeringsagenda is een beperkte actualisatie gewenst.	omgevingsvisie voortgezet. Veel punten uit de Watervisie Amsterdam 2040 en de bijbehorende uitvoeringsagenda zijn nog actueel en vragen om nadere uitwerking of uitvoering. Op het IJ, IJmeer, de Grachtengordel en regionale vaarroutes is de druk op de ruimte dermate groot dat ruimtelijke keuzes nodig zijn. Daartoe wordt in 2025 het Beleidskader Ruimte op het Water ontwikkeld. Hierin krijgen ook de eventuele ruimtelijke implicaties van de Raad van State-uitspraken inzake het passagiersvaartbeleid een plek en wordt het beleid met betrekking tot woonboten beter verankerd. Een volgende logische stap is een actualisatie van de Watervisie, die niet meer over groei van toerisme zal gaan, maar over het bredere belang van het watersysteem (met name afvoer van piekbelasting, maar ook omgaan met droogte), waterveiligheid, klimaatadaptatie en waterkwaliteit.	
De geharmoniseerde regels worden te zijner tijd in het omgevingsplan opgenomen.	De geharmoniseerde regels worden in het omgevingsplan opgenomen.	
Omdat de stad groeit, willen meer mensen het IJ oversteken. Allerlei vormen van recreatief passagiersvervoer kunnen weer gaan toenemen, ook buiten het centrum: zee- en riviercruises, recreatieve veerverbindingen, chartervaart, enzovoorts. We noemen de volgende accenten voor de komende jaren: 1. Ter verbetering van de kwaliteit van de IJ-oever in het centrumgebied moeten riviercruiseschepen worden verspreid naar de flanken van de stad. Ook voldoende ligplaatsen voor de binnenvaart in haven-water zijn belangrijk. 2. Ruimte voor meer recreatieve veerverbindingen over het IJ, bijvoorbeeld een oost-westverbinding over het IJ. 3. Er komt beleid voor toeristenvervoer en partyschepen op het IJ. Ook is een visie nodig op de chartervaart op IJmeer en IJsselmeer, met aandacht voor regionale recreatieve veerverbindingen. De Passenger Terminal Amsterdam wordt mogelijk verplaatst naar de Coenhaven. 4. Binnenwater dient te worden toegewezen aan functies en activiteiten die daaraan gebonden zijn. Functies die zijn gericht op activiteiten in de regio of in havenwater kunnen beter worden verplaatst.	Omdat de stad groeit, willen meer mensen het IJ oversteken. We noemen de volgende accenten voor de komende jaren: 1. Er wordt uitvoering gegeven aan het besluit om het aantal zeecruises te verminderen en het aantal riviercruises te halveren. 2. In het kader van Sprong over het IJ komen er extra ligplaatsen voor binnenvaart. 3. De vloot van ponten groeit. Mede daarom zijn investeringen in een toekomstbestendige Ponthaven met voldoende capaciteit nodig. 4. Er komt beleid voor toeristenvervoer en partyschepen op het IJ. Ook is een visie nodig op de chartervaart op IJmeer en IJsselmeer, met aandacht voor regionale recreatieve veerverbindingen. Er wordt onderzocht of de Passenger Terminal op termijn kan verplaatsen naar een locatie buiten het centrum.	
Maar dergelijke ontwikkelingen belemmeren wel steeds meer uitzicht op het water, de doorstroom en de waterkwaliteit.	Maar dergelijke ontwikkelingen belemmeren wel steeds meer uitzicht op het water, het vaarweggebruik, de doorstroom en de waterkwaliteit.	
Nieuwe accenten worden: 1. Toekomstbestendige jachthavens, met vooral forse investeringen in laadinfra-structuur voor duurzame boten. 2. Nieuwe waterverbindingen. Met de ontwikkeling van nieuwe woongebieden ontstaat de uitdaging om deze via het water te verbinden met de rest van de stad. Zo kan bij de ontwikkeling van Haven-Stad een nieuwe vaarverbinding tussen de Vlothaven en het westelijk Marktkanaal in West interessant zijn. Ook het doortrekken van de Westlandgracht blijft een optie. Daarnaast willen we knelpunten	Nieuwe accenten worden: 1. Toekomstbestendige en slim gesitueerde jachthavens, met vooral forse investeringen in laadinfra-structuur voor duurzame boten. Nieuwe waterverbindingen. Met de ontwikkeling van nieuwe woongebieden ontstaat de uitdaging om deze via het water te verbinden met de rest van de stad. Zo is het doortrekken van de Westlandgracht onderdeel van de gebiedsontwikkelingen rond het Schinkelkwartier. Daarnaast willen we knelpunten in sloepennet-werken oplossen en stedelijk met landelijk noord verbinden.	

in sloepennet-werken oplossen en stedelijk met landelijk noord verbinden.		
De kwaliteitsdoelen van de Kaderrichtlijn Water worden dan misschien niet gehaald.	De kwaliteitsdoelen van de Kaderrichtlijn Water worden mede daardoor dan mogelijk niet gehaald.	
5. Gebruik van diep oppervlaktewater voor koudeopslag voor stadskoeling. Nu worden alleen de Nieuwe Meer en de in de gemeente Ouder-Amstel gelegen Ouderkerkerplas hiervoor gebruikt, maar de komende jaren wordt gezocht naar meer mogelijkheden hiervoor. Zie verder de paragraaf Warmte- en koudenetten in het hoofdstuk Duurzame stad.	5. Gebruik van diep oppervlaktewater voor koudeopslag voor stadskoeling. Koud water uit de Nieuwe Meer en de in de gemeente Ouder-Amstel gelegen Ouderkerkerplas wordt gebruikt voor stadskoeling. Er zijn geen plannen voor nieuwe koudebronnen die gebruik maken van diep oppervlaktewater; nieuwe koudenetten zullen waarschijnlijk vooral gebruikmaken van warmte-koudeopslagsystemen in de bodem. Mogelijkheden in diep oppervlaktewater worden wel meegenomen in toekomstige potentieonderzoeken.	
6. Opzet van een waternatuurcentrum, met informatie over de bijzondere ecologische waarde van het water in en om Amsterdam (haring in het IJ, Natura 2000-gebied Mar-kermeer & IJmeer, natuurontwikkelings-projecten, vistrekroutes, mosselbanken, enzovoorts).	6. Opzet van een educatief centrum gericht op waterkwaliteit, watersystemen en de ecologie van het water in en om Amsterdam (haring in het IJ, Natura 2000-gebied Markermeer & IJmeer, natuurontwikkelingsprojecten, vistrekroutes, mosselbanken, enzovoorts).	
3. Nieuwe stadsbuurten aan het water zoals in Haven-Stad, bieden ruimte voor meer watersport en -recreatie. Daar is nu nog weinig druk. Ook stadsdeel Noord heeft een enorm areaal aan water met nu nog beperkte mogelijkheden voor watersport en -recreatie. De IJ-oevers krijgen zo voor heel Noord en het westelijk deel van de stad een recreatieve functie.	3. Nieuwe stadsbuurten aan het water zoals in Haven-Stad bieden ruimte voor meer watersport en -recreatie. Daar is nu nog weinig druk. Ook stadsdeel Noord heeft een enorm areaal aan water met nu nog beperkte mogelijkheden voor watersport en -recreatie.	
Daarbij zoeken we naar innovatieve oplossingen, zoals tiny forests	Daarbij zoeken we naar innovatieve oplossingen, zoals buurt- en wijkbossen,	
Opgavenkaart Hoofdgroenstructuur We gaan de visie op de hoofdgroenstructuur voor de lange termijn vertalen naar de belangrijkste opgaven voor de korte en middellange termijn. In een uitwerking brengen we de grootste en belangrijkste opgaven voor de komende tien jaar in woord en beeld. We maken een opgavenkaart 2030, waarop te zien is waar de prioriteit ligt in het versterken van de hoofdgroenstructuur. Op de kaart zullen kwantitatieve opgaven (nieuwe parken en ontbrekende verbindingen) en kwalitatieve opgaven (zoals versterking van ecologische, recreatieve, gezondheidswaarden, vergroten toegankelijkheid) zichtbaar zijn. Zo wordt richting gegeven aan investeringsprogramma's en initiatieven die gericht zijn op een kwaliteitsimpuls van de hoofdgroenstructuur. Er komt ook aandacht voor nieuwe sport- en beweegmogelijkheden in samenhang met ecologische waarden.	**Opgavekaart Groen** De ambities voor het groen in de stad vastgelegd in Rigoureus vergroenen en de Groenvisie vertalen we naar de belangrijkste opgaven voor de korte en middellange termijn. De Opgavekaart Groen geeft in woord en beeld weer waar de prioriteit ligt voor verbetering en aanleg van groen op alle schaalniveaus. Daarbij wordt de waarde van het groen voor ecologie, klimaatadaptatie, sociaal welzijn en gezondheid betrokken. Zo wordt richting gegeven aan investeringsprogramma's, programmering en initiatieven. Ook ontstaat inzicht in de omvang van de opgave voor de lange termijn. Daarmee kan proactief gestuurd worden op kwalitatieve en kwantitatieve versterking van het groen in gebiedsontwikkelingen en de bestaande stad.	Concretisering groenbeleid, opgavenkaart, licht positief effect natuur
Net boven het kopje Opgavenkaart Hoofdgroenstructuur een paar regels tekst toevoegen.	Op 6 juni 2024 is een referendum gehouden over een voorstel voor nieuw Hoofdgroenstructuurbeleid. Omdat een meerderheid tegen het nieuwe beleid heeft gestemd heeft de raad het voorstel voor het nieuwe beleid verworpen en een motie aangenomen waarin verzocht wordt om een burgerberaad te organiseren over 'rigoureus vergroenen in een groeiende stad'. De uitkomsten van het burgerberaad (2024-2025) zijn bepalend voor actualisatie van het beleidskader Hoofdgroenstructuur.	

Het volkstuinenbeleid uit 2005 zal in samenwerking met de tuinverenigingen worden geactualiseerd, met als intentie om de tuinparken te behouden voor de toekomst en de toegankelijkheid en het maatschappelijk medegebruik op alle tuinparken te laten toenemen.	Het volkstuinenbeleid uit 2005 is in samenwerking met de tuinverenigingen aangevuld met een afsprakenkader dat in december 2021 door de raad is vastgesteld. De kern hiervan is dat het bestaande tuinparkenaanbod in de stad wordt veiliggesteld voor de toekomst als belangrijke onderdelen van de Hoofdgroenstructuur en dat de toegankelijkheid, de groenwaarden en het maatschappelijk medegebruik op alle tuinparken gaan toenemen.	
In Amsterdam zijn verschillende begraafplaatsen. Sommige zijn in gemeentelijk eigendom (De Nieuwe Ooster en De Nieuwe Noorder), anders zijn in particulier bezit bij een stichting.	Amsterdam kent zowel gemeentelijke begraafplaatsen (zoals De Nieuwe Ooster en De Nieuwe Noorder) als bijzondere begraafplaatsen (zoals Buitenveldert en Westgaarde).	
Toch ontstaat er een groeiende vraag naar een nieuw soort capaciteit, vooral vanuit nieuwe culturen. Deze worden zo goed mogelijk op de bestaande locaties gefaciliteerd. De coronacrisis in 2020 heeft door de beperkingen op het begraven in landen van herkomst de vraag naar begraven met eeuwigdurende grafrust in een stroomversnelling gebracht, met name vanuit moslims. De verwachting is dat dit een blijvend effect zal hebben op de vraag naar ruimte v oor eeuwigdurende grafrust. De wenselijkheid en mogelijkheden daartoe worden onderzocht. In samenwerking met omringende gemeenten wordt gekeken naar mogelijkheden voor nieuwe begraafplaatsen (of uitbreidingen van bestaande), met ruimte voor grafrust voor onbepaalde tijd voor verschillende geloofsrichtingen.	Zodra bij wet mogelijk, komt daar de mogelijkheid van alkalische hydrolyse (resomeren in een hydrolisatorium) bij als nieuwe bestemming voor het lichaam van overledenen. Verder signaleren we – mede op basis van demografische inzichten - een toenemende vraag naar begraafmogelijkheden voor onbepaalde tijd. Deze worden daar waar de ruimte hiervoor beschikbaar is zo goed mogelijk binnen het bestaande begraafaanbod gefaciliteerd. Hoewel bij wet voor de gemeente een primaire taak in het faciliteren van ruimte hiervoor, gaan we de regionale samenwerking aan om tot zo efficiënt mogelijke oplossingen te komen en doelgroepen zo goed mogelijk te bedienen. Aanvullend zullen voor de middellange termijn de mogelijkheden en wenselijkheid van een gedenkpark nieuwe stijl aan het water op Buiteneiland (Ijburg 2e fase) onderzocht worden.	
Het landschap is van iedereen en tegelijk van niemand	Tekst geschrapt.	
Achteroverleunen is geen optie, omdat de kwaliteiten van het landschap, onderdeel van de kwaliteit van onze leefomgeving, daarmee te veel achteruitgaan.	Bovendien liggen er in het landschap grote kansen om bij te dragen aan klimaatadaptatie, denk aan het tegengaan van hitte door de aanleg van moeras of nattere weilanden. Daardoor ontstaat meer koele lucht die de stad kan instromen. Of denk aan opvang van piekwater in diepere polders, dat overstroming van de stad deels kan voorkómen.	Opgave klimaatadaptatie
Het landschap is van levensbelang voor Amsterdam en vraagt daarom meer sturing en meer inzet door de gemeente, liefst in samenhang met hogere bijdragen van andere overheden en inzet van private partijen en burgers. Amsterdam kan zijn doelen niet alleen en niet top-down realiseren: we hebben de inzet van anderen nodig om het doel van een duurzaam, met de stad verbonden landschap van hoge kwaliteit te realiseren. Samenwerking, cocreatie en participatie is een onlosmakelijk deel van de manier waarop we werken.	Het landschap is van levensbelang voor Amsterdam en vraagt daarom meer sturing door de gemeente, samen met andere overheden, private partijen en burgers. Zo werken we met regio en Rijk aan de NOVEX-MRA, waarin maatregelen voor het regionale groenblauwe netwerk worden opgenomen. We nemen deel aan gemeenschappelijke regelingen: de zogenaamde recreatieschappen (Twiske-Waterland, Spaarnwoude en Groengebied Amstelland). Ook zijn we partner in het maatschappelijke initiatief ‘De Groene Stelling’, dat werkt aan een natuurrijker en beter toegankelijk landschap waarin meer streekproducten worden gemaakt.	Licht positief effect landschap
Een ontwikkeling naar landschapspark, denk aan aanleg van een tweede Amsterdamse Bos, ligt daar dan ook voor de hand.	Een ontwikkeling naar regionaal landschapspark is, in samenwerking met buurgemeenten, waterschap, provincie en recreatieschappen, ingezet in de Diemer-, Amstel- en Westeinderscheg.	
Meer richting geven aan ruimtelijke kwaliteit gaat prima samen met ruimte bieden aan allerlei vrije vormen van stadmaken, een andere prioriteit van deze omgevingsvisie.	Meer richting geven aan ruimtelijke- of omgevingskwaliteit gaat prima samen met ruimte bieden aan allerlei vrije vormen van stadmaken, een andere prioriteit van deze omgevingsvisie.	
Commissie Ruimtelijke Kwaliteit (CRK)	Commissie Omgevingskwaliteit (COK)	

De criteria die de commissie gebruikt zijn vastgelegd in de welstandsnota 'De Schoonheid van Amsterdam' (2016, herzien 2019) en in 'Waarderingskaarten architectonische en stedenbouwkundige kwaliteit'. In 2017 is de oude Commissie voor Welstand en Monumenten omgevormd tot een Commissie Ruimtelijke Kwaliteit. De belangrijkste wijziging ten opzichte van de oude commissie is de toevoeging van een subcommissie Integrale Ruimtelijke Kwaliteit. Deze adviseert het bestuur én initiatiefnemers van bouwprojecten in een vroeg stadium van de planvorming over de kansen en beperkingen die een initiatief met zich meebrengt. Om tegemoet te komen aan de wens van integrale advisering is de commissie breed samengesteld uit architecten, stedenbouwkundigen, cultuurhistorici, landschapsarchitecten en ontwerpers openbare ruimte. De CRK is daarmee qua werkwijze en samenstelling geschikt voor kwaliteitsadvisering onder de Omgevingswet.	De criteria die de commissie gebruikt zijn vastgelegd in de welstandsnota De Schoonheid van Amsterdam en in 'Waarderingskaarten architectonische en stedenbouwkundige kwaliteit'. In 2024 is de oude Commissie Ruimtelijke Kwaliteit omgevormd tot een Commissie Omgevingskwaliteit (COK). Deze adviseert nog steeds over de individuele kwaliteit van bouwplannen in de fase van vergunningverlening, maar heeft ook een subcommissie Integrale Omgevingskwaliteit. Deze adviseert bestuur én initiatiefnemers van bouwprojecten in een vroeg stadium van planvorming. Om integraal te kunnen adviseren, is de commissie breed samengesteld: architecten, stedenbouwkundigen, cultuurhistorici, landschapsarchitecten en ontwerpers openbare ruimte. Per 1-1-2024 zijn daar de expertises duurzaam bouwen en woonkwaliteit aan toegevoegd. Beide thema's zijn op dit moment echter geen weigeringsgrond voor een omgevingsvergunning. Vanaf 2025 worden stappen gezet om binnen de formele taakstelling van de COK invulling te geven aan het begrip 'omgevingskwaliteit' onder de Omgevingswet. Hieraan verbonden is de stap om de gewenste mate van verbreding beleidsmatig te verankeren.	
Om die reden wordt geëxperimenteerd met regiemodellen waarin supervisie, CRK en ontwerpers intensief samen optrekken om in een open en transparant proces voor de stad te werken aan een optimaal resultaat. Begeleiding door de CRK staat in dat model garant voor een openbaar proces en publieke verantwoording. Om de enorme opgave van verduurzaming optimaal te kunnen begeleiden, is de commissie versterkt met specialisten op het gebied van energietransitie en circulair bouwen. Daarin wordt bijvoorbeeld door middel van het project 'Mooi Verduurzamen' nadrukkelijk de samenwerking gezocht met corporaties en vve's.	Om die reden wordt geëxperimenteerd met regiemodellen waarin supervisie, COK en ontwerpers intensief samen optrekken om in een open en transparant proces voor de stad te werken aan een optimaal resultaat. Begeleiding door de COK staat in dat model garant voor een openbaar proces en publieke verantwoording. Om de enorme opgave van verduurzaming optimaal te kunnen begeleiden, is de commissie versterkt met specialisten op het gebied van energietransitie en circulair bouwen. Daarin wordt bijvoorbeeld door middel van het project 'Duurzaam Renoveren' nadrukkelijk de samenwerking gezocht met corporaties en vve's.	
Wat moet nader worden uitgewerkt? 1. Verankering van de welstandsnota en waarderingskaarten in het omgevingsplan; door het maken van (gebiedsgerichte) regels voor veelvoorkomende kleine bouwplannen (pv-panelen, warmtepompen, dakkapellen en ingrepen aan de binnenzijde van gesloten bouwblokken) worden deze vergunningvrij en hoeven niet meer getoetst te worden. Daardoor komt voor de CRK ruimte vrij voor advisering aan de voorkant in plaats van toetsing aan de achterkant. 2. Door de raad moet worden aangegeven welke bouwplannen en stedenbouwkundige ingrepen worden voorgelegd aan de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit of Omgevingskwaliteit.	Wat moet nader worden uitgewerkt? 1. Verankering van de welstandsnota en waarderingskaarten in het omgevingsplan; door het maken van (gebiedsgerichte) regels voor veelvoorkomende kleine bouwplannen (pv-panelen, warmtepompen, dakkapellen en ingrepen aan de binnenzijde van gesloten bouwblokken) hoeven deze niet meer te worden getoetst. Daardoor komt voor de COK meer ruimte vrij voor advisering aan de voorkant in plaats van toetsing in de slotfase van het proces. 2. Door de raad kan nader worden aangegeven welke bouwplannen en stedenbouwkundige ingrepen worden voorgelegd aan de Commissie Omgevingskwaliteit.	
Veel gebouwen en buurten hebben daarom een beschermde status via de Erfgoedwet of de gemeentelijke erfgoedverordening.	Veel gebouwen en buurten hebben daarom een beschermde status.	
De eventuele meerwaarde van cultuurhistorie bij verduurzamen, verdichten en vergroenen willen we onderzoeken in een Bestuursopdracht erfgoed in een dynamische stad.	De meerwaarde van cultuurhistorie bij verduurzamen, verdichten en vergroenen hebben we onderstreept in de Bestuursopdracht Erfgoed in een dynamische stad en de Uitvoeringsagenda Duurzaam Erfgoed.	
Hoogbouw De Hoogbouwvisie uit 2011, onderdeel van de Structuurvisie Amsterdam 2040, sluit aan op de	**Hoogbouw** Groeien binnen grenzen betekent verdichting van de bestaande stad. Dat vraagt op sommige plekken	Geen relevant effect op ruimtelijke kwaliteit

vier grote bewegingen uit die Structuurvisie: uitrol binnenstad, het waterfront, de zuidflank en het metropolitane landschap. Een belangrijk uitgangspunt van de visie is dat het Unesco-gebied beschermd wordt. In de visie wordt hoogbouw gestimuleerd op plekken met hoge dynamiek en ontwikkeldruk (locaties direct grenzend aan het centrum en bij ov-knooppunten). Bovendien wordt hoogbouw ingezet ter accentuering van de koppen van de scheggen en ter bescherming van de landschappelijke kenmerken rondom het IJ. Hoogbouw staat aan de open ruimtes van de scheggen en het IJ altijd in de 'tweede linie' om het open karakter te behouden.
Daarnaast zijn de ruimtelijke karakteristieken van de verschillende 'ruimtelijke systemen' (de stedenbouwkundige en architectonische opzet van de verschillende gebieden in de stad) beschreven. Bij elk ruimtelijk systeem hoort een eigen inpassing van hoogbouw. Dit alles zonder inbreuk te doen op de het Unesco-gebied, andere gebieden van bijzondere waarde en het waardevolle omliggende landschap.

Nieuwe richtingen
De ontwikkeling van de stad gaat sneller dan was voorzien in 2011, toen de vigerende hoogbouwvisie werd vastgesteld als onderdeel van de Structuurvisie. Dat is onder andere terug te zien in de toename van de ontwikkeling van hoogbouw. Daarnaast zijn in de huidige visie voor een aantal gebieden de ruimtelijke kaders in relatie tot hoogbouw nog niet benoemd (bijv. Haven-Stad). De versnelling van de ontwikkeling van hoogbouw is aanleiding voor een vernieuwing van het hoogbouwbeleid.
Door actualisatie van het hoogbouwbeleid kunnen nieuwe ontwikkelingen in samenhang een plek krijgen. Bovendien is in de afgelopen jaren gebleken dat meer specifieke richtlijnen, duidelijkheid over waar wel en waar niet, de planvorming van en de besluitvorming met betrekking tot hoogbouw zou vergemakkelijken en aan de voorkant meer helderheid en houvast zou geven. De hoofdlijnen uit de vigerende visie blijven van kracht.

Verdichting en hoogbouw
Amsterdam groeit binnen zijn grenzen en daarmee werken we aan een compacte stad. Dat vraagt op sommige plekken om buurten met hoge dichtheden. Deze omgevingsvisie geeft op hoofdlijnen richting aan verdichting, concentratie en functiemenging. Hoogbouw kan worden gebruikt om zeer hoge dichtheden te realiseren op plekken waar de druk op de ruimte hoog is en die goed zijn ontsloten door openbaar vervoer en fiets, terwijl er ook ruimte blijft voor groene plekken in een buurt.

Richting vernieuwd beleid
De belangrijkste uitgangspunten voor nieuw Amsterdams hoogbouwbeleid zijn, in lijn met het vigerende beleid:
1. We spreken van hoogbouw bij gebouwen hoger dan 30 meter.
2. Bij elke bouwvorm staat de kwaliteit van de openbare ruimte en het leven op straat voorop.

om buurten met hoge dichtheden. Deze omgevingsvisie geeft op hoofdlijnen richting aan verdichting, concentratie en functiemenging. Hoogbouw (wat meestal wil zeggen: hoger dan 30 meter) kan worden gebruikt om zeer hoge dichtheden te realiseren op plekken waar de druk op de ruimte hoog is en die goed zijn ontsloten via openbaar vervoer en fiets, terwijl er ook ruimte blijft voor groene plekken. Daarnaast maken hoogbouwclusters de stad leesbaar. Ze zijn een uitdrukking van de meerkernige ontwikkeling van de stad. Om de ontwikkeling van hoogbouw in goede banen te leiden, is het Hoogbouwbeleid 2024 vastgesteld.

Het Hoogbouwbeleid 2024 heeft verschillende consequenties voor verschillende delen van de stad. In een aantal gebieden is hoogbouw heel goed mogelijk, onder voorwaarde van een zorgvuldig samenspel met gebieden van bijzondere waarde. Rondom de spoorlijnen en langs het IJ kan hoogbouw bijdragen aan de verdichtingsopgave. Hoogbouw rondom een aantal ov-stations biedt een goed antwoord op de inzet om op goed bereikbare plekken hoge dichtheden te realiseren. Dat zijn Sloterdijk, Amstel, Zuid, RAI, Lelylaan, Duivendrecht, Bijlmer-Arena, Bullewijk, Science Park en de Hemknoop in Haven-Stad. Hoogbouw kan hier als baken voor het station fungeren en zo bijdragen aan de leesbaarheid van de stad. Ook in Osdorp-Centrum, Amsterdamse Poort en Buikslotermeerplein kan hoogbouw bijdragen aan verdichting en tevens de plek markeren. Langs het IJ en in Haven-Stad geven hogere clusters en accenten van hoogbouw samen met de open ruimte van het water en de toekomstige bruggen het stadsbeeld vorm. In het havengebied zijn - met uitzondering van het luchthavenindelingsbesluit (LiB) - geen beperkingen op de bouwhoogte van installaties als windmolens, kranen en schoorstenen.
In andere delen van de stad gaan we terughoudender om met hoogbouw. Binnen de ring A10 ten zuiden van het IJ, op IJburg en in Buitenveldert is hoogbouw zeer beperkt mogelijk, als uitzonderingen in een stad die overwegend uit laagbouw en middelhoogbouw bestaat. In Noord, Nieuw-West en Zuidoost is hoogbouw mogelijk langs de lange doorgaande straten en lanen en langs infrastructurele lijnen, mits goed ingepast in de stedenbouwkundige structuur. Tenslotte blijven we terughoudend op plekken van bijzondere waarde, waar met hoogbouw een grote schaalbreuk zou ontstaan. De bestaande kwaliteiten van de stad zijn uitgangspunt voor de ontwikkeling van de stad.

Naast de zorgvuldige inpassing van hoogbouw in de stad als geheel, vinden we het belangrijk om hoge gebouwen op een zorgvuldige wijze in de directe omgeving in te passen, vorm te geven en rekening te houden met functionaliteit en bruikbaarheid voor langere tijd.
Daarom kent het hoogbouwbeleid vier principes:

1. Hoogbouw draagt bij aan de levendigheid van de openbare ruimte
2. Het is fijn wonen en werken in hoogbouw
3. Hoogbouw gaat lang mee

3. We willen flink verdichten op plekken met hoge dynamiek en ontwikkeldruk. Dit zijn locaties direct grenzend aan het centrum en rondom de grote ov-stations. Hoogbouw kan een geschikte gebouwvorm zijn om te verdichten. 4. Rondom het IJ, een centrale open plek in de stad, wordt hoogbouw ingezet om het stadslandschap leesbaar te maken en het stadsbeeld vorm te geven. 5. We beschermen gebieden en landschappen van bijzondere waarde, in het bijzonder het Unesco-erfgoed. 6. Elke stedenbouwkundige opzet vraagt om een specifieke inpassing van hoogbouw. Dit heeft verschillende consequenties voor de verschillende delen van de stad. In een aantal gebieden is hoogbouw heel goed mogelijk, onder voorwaarde van een zorgvuldig samenspel met de gebieden van bijzondere waarde. Rondom de spoorlijnen en langs het IJ kan hoogbouw bijdragen aan de verdichtingsopgave. In het bijzonder biedt hoogbouw rondom een aantal ov-stations een goed antwoord op de inzet om op goed bereikbare plekken hoge dichtheden te realiseren. Het zijn Sloterdijk, Amstel, Zuid, Amsterdam RAI, Lelylaan, Duivendrecht, Amsterdam Bijlmer-Arena, Bullewijk, Science Park en de Hemknoop (in Haven-Stad). Eventueel kan hoogbouw hier als baken voor het station fungeren en zo bijdragen aan de leesbaarheid van de stad. Ook in de stedelijke centra (Osdorp-Centrum, Amsterdamse Poort en Buikslotermeerplein) kan hoogbouw bijdragen aan de verdichtingsopgave en de plek markeren. Langs het IJ en in Haven-Stad geven hogere clusters en accenten van hoogbouw samen met de open ruimte van het water en de toekomstige bruggen het stadsbeeld vorm. In het havengebied zijn geen beperkingen op de bouwhoogte, waar het gaat om installaties als windmolens, kranen en schoorstenen. In andere delen van de stad gaan we terughoudender om met hoogbouw. Binnen de ring A10 ten zuiden van het IJ, op IJburg en in Buitenveldert is hoogbouw zeer beperkt mogelijk. Het zijn uitzonderingen in een stad die overwegend uit laagbouw en middelhoogbouw bestaat. In Noord, Nieuw-West en Zuidoost is hoogbouw mogelijk langs de lange doorgaande straten en lanen en aan grote parken, mits goed ingepast in de stedenbouwkundige structuur. Ten slotte blijven we terughoudend op plekken van bijzondere waarde waar met hoogbouw een grote schaalbreuk zou ontstaan. De bestaande kwaliteiten van de stad zijn uitgangspunt voor de ontwikkeling van de stad. In sommige gebieden past hoogbouw daar niet bij. Om richting te geven aan het schaalniveau van het gebouw en de buurt kunnen een aantal principes houvast bieden: 1. Hoogbouw levert een bijdrage aan de kwaliteit van de openbare ruimte.	4. Hoogbouw maakt op een mooie manier onderdeel uit van het stadssilhouet.	

2. Hoogbouw maakt op een mooie manier deel uit van het stadssilhouet. 3. Er is een aangenaam verblijfsklimaat op het maaiveld rondom hoogbouw. 4. Het is fijn wonen en werken in hoogbouw. 5. Hoogbouw draagt bij aan een klimaatneutrale en circulaire stad. Bovenstaande uitgangspunten en principes dienen te worden uitgewerkt in vernieuwd hoogbouwbeleid. Tot dat vernieuwde beleid is vastgesteld geldt het vigerende beleid van de Structuurvisie 2011.		
Bouwdynamiek Verdichting van de stad gebeurt niet alleen in gebiedsontwikkelingen, maar vindt ook spontaan plaats via kleinschalig opbouwen, aanbouwen en onderkeldering van panden in bestaande wijken. Dat doen mensen natuurlijk vooral met het oog op hun eigen belang, maar tot voor kort was daar ook vanuit maatschappelijk belang niet zoveel tegenin te brengen: het gebeurde mondjesmaat en verdichting op zichzelf is prima. Daarom was het beleid voor afwijkingen van het bestemmingsplan gericht op beperking van regeldruk.	Bouwdynamiek Verdichting van de stad gebeurt niet alleen in gebiedsontwikkelingen, maar vindt ook op kleinere schaal plaats via opbouwen, aanbouwen en onderkeldering van panden in bestaande wijken.	
Hoewel vooral in naoorlogse stadsdelen deze woninguitbreidingen bij kunnen dragen aan vergroten van het wooncomfort, veroorzaakt het in de meer dichtbebouwde stadsdelen steeds vaker problemen. De ‘bouwdynamiek’, zoals we dat nu noemen, is met name in de stadsdelen Zuid en West zeer sterk toegenomen. Vanwege de concentratie van grote aantallen verbouwingen in een paar wijken ervaren bewoners overlast van stof, lawaai en gebruik van de openbare ruimte. Daarnaast worden privacy en daglichttoetreding van bewoners steeds vaker aangetast. Ook leidt bouwdynamiek tot wijzigingen in de ruimtelijke structuur van de stad, met consequenties voor bijvoorbeeld de klimaatbestendigheid van buurten. Ten slotte verandert het aangezicht van de stad, zowel aan de straat als aan de tuinzijde. We moeten een nieuwe balans vinden tussen de wens tot verdichting en de negatieve gevolgen ervan.	Hoewel deze woninguitbreidingen vooral in naoorlogse stadsdelen bij kunnen dragen aan vergroting van het wooncomfort, veroorzaakt het in de dichter bebouwde stadsdelen steeds vaker problemen. Omwonenden ervaren overlast van bouwmaterialen in de openbare ruimte, afsluitingen van wegen en stoepen, en overlast door lawaai, stof en trillingen, tot zelfs schade door de verbouwingen. De ‘bouwdynamiek’, zoals we dat nu noemen, is met name in de stadsdelen Zuid en West zeer sterk toegenomen.	
De komende jaren worden de regels voor verbouwingen en vergrotingen van bestaande panden in de stad verscherpt. Wat betreft onderkelderingen is die afweging het gemakkelijkst. Aangezien onderkelderingen kunnen leiden tot ernstige problemen met het grondwater, worden regels hier streng en via bestemmingsplannen (en later het omgevingsplan) juridisch waterdicht gemaakt. Zie hiervoor de paragraaf Ondergrond. Ook bovengrondse aanbouwen worden weer vaker vergunningplichtig. De voorwaarden voor een bouwvergunning worden bovendien verscherpt. Er komen meer regels voor onder meer bouwveiligheid, plaatsing van bouwmaterialen in de openbare ruimte, hijszones en communicatie met de omgeving. Hemelwaterverwerking op eigen terrein wordt vanwege klimaatbestendigheid verplicht.	In gebieden waar bouwdynamiek de afgelopen jaren het meest aan de orde was, is vergunningsvrij bouwen in binnentuinen beperkt en zijn bouwbeperkingen ingesteld ten dienste van cultuurhistorische bescherming van waardevolle panden. Er zijn eisen gesteld aan het maximale verhardingspercentage voor binnentuinen en maximale omvang van tuishuisjes en bergingen. Ook is het kruimelgevallenbeleid in Zuid en West aangepast door het opnemen van diverse bouwbeperkingen. Met de Omgevingswet is de invloed die bewoners op bouwactiviteiten kunnen uitoefenen toegenomen. Via participatie kunnen zij vroegtijdig hun onzekerheden en zorgen kenbaar maken. We willen bewoners en initiatiefnemers beter informeren over het proces van vergunningverlening en de rechten en plichten van verschillende partijen bij bouwactiviteiten. In de	

Bestemmingsplannen in de stadsdelen Zuid en West, en later het Amsterdamse omgevingsplan, zullen op deze nieuwe richtingen worden toegesneden. Zij worden conserverender, ook wat uitbouwen in binnenterreinen betreft. Soms kan een buurt zelfs als beschermd stadsgezicht worden aangewezen. Vanwege de gebiedsspecifieke kenmerken spelen de stadsdelen een grote rol in beleid, uitvoering en handhaving van bouwdynamiek.	vervolgaanpak van bouwdynamiek richten we ons vooral op maatregelen in de openbare ruimte en op het gebied van communicatie.	
Stimuleren van vele partijen Luchtfoto's van Amsterdam gaan er de komende jaren gaandeweg anders uitzien. Aangezien de meeste daken geen gemeentelijk eigendom zijn, werken we hierin samen met woningcorporaties, huurderskoepels en vele andere gebouweigenaren. In de 'Samenwerkingsafspraken 2020-2023 voor de volkshuisvesting' zijn afspraken gemaakt over het verder benutten van daken. De Dakdokters is een organisatie die zich specifiek richt op het beter gebruiken van dakoppervlakken. Er komt voorlopig geen nieuw, geïntegreerd dakenbeleid. Meervoudiger gebruik van daken is als doel immers al in genoemde programma's verankerd, en nu ook via deze omgevingsvisie. We zetten dus in op versterking van de uitvoering via bijvoorbeeld: • kennisvermeerdering en -deling; • opname van 'multifunctionele daken' als criterium in het Plaberum; • intensiveren van bestaande programma's, bijvoorbeeld het actief benaderen van nieuwprojecten; • ruimhartige beoordeling van vergunningaanvragen voor multifunctioneel gebruik van daken; • subsidiëring.	Stimuleren van vele partijen Luchtfoto's van Amsterdam gaan er de komende jaren gaandeweg anders uitzien. Aangezien de meeste daken geen gemeentelijk eigendom zijn, werken we hierin samen met woningcorporaties, huurderskoepels en vele andere gebouweigenaren. We gaan onderzoeken of en waar regels en beleid het gebruik of de inrichting van daken in de weg zitten. En zetten in op versterking van de uitvoering via bijvoorbeeld: • kennisvermeerdering en -deling; • opname van 'multifunctionele daken' in beleidschecklists; • intensiveren van bestaande programma's, bijvoorbeeld het actief benaderen van nieuwe projecten; • ruimhartige beoordeling van vergunningaanvragen voor multifunctioneel gebruik van daken; • subsidiëring.	
De Dakdokters is een organisatie die zich specifiek richt op het beter gebruiken van dakoppervlakken.	We werken samen met de stad aan de groei van het daklandschap. Dit doen we op verschillende manieren, zoals door partnerschappen, pilots, kennisuitwisseling en stimuleren met subsidies.	
Er komt voorlopig geen nieuw, geïntegreerd dakenbeleid. Meervoudiger gebruik van daken is als doel immers al in genoemde programma's verankerd, en nu ook via deze omgevingsvisie. We zetten dus in op versterking van de uitvoering via bijvoorbeeld:	We onderzoeken of we met nieuw beleid de regelgevingsdruk kunnen verminderen, zodat multifunctioneel dakgebruik makkelijker te realiseren is. Daarnaast zetten we in op groei van het daklandschap. Het Integraal Dakenplan voor de bestaande stad, met ruimte voor groene en blauwe daken en gebruik ten behoeve van duurzame energievoorziening, is een van de verkenningen waaraan wordt gewerkt.	
In tegenstelling tot de 16e eeuw ligt de ondergrond van Amsterdam tegenwoordig vol met infrastructuur: kabels, leidingen, ondergrondse parkeerruimtes en afvalcontainers, kelders en daarnaast ruimte voor infiltratie van regenwater en boomwortels. Dit zijn zaken die vaak niet gemakkelijk zijn te verplaatsen. Tegelijkertijd zijn de ambities van Amsterdam hoog. De komende jaren wordt in Amsterdam hard gewerkt aan bijvoorbeeld klimaatbestendigheid, circulariteit, aardgasvrij en digitalisering. Al deze ambities hebben een ondergronds ruimte- beslag en leggen dus meer druk op de al krappe ruimte in de ondergrond. Daar komt de woningbouwopgave nog bij, die veelal in transformatiegebieden plaatsvindt,	Tegenwoordig ligt de ondergrond van Amsterdam vol met infrastructuur en is er een sterke ruimteconcurrentie van kabels, leidingen, ondergrondse parkeerruimtes en afvalcontainers, kelders en daarnaast ruimte voor infiltratie van regenwater en boomwortels. Tegelijkertijd is er ruimte nodig voor de hoge ambities van Amsterdam, bijvoorbeeld klimaatbestendigheid, circulariteit, aardgasvrij en digitalisering. Ook de woningbouwopgave vraagt ondergronds veel ruimte, juist in transformatiegebieden. Voorts speelt de vervangingsopgave van kademuren en bruggen en van de riolering. Ook heeft Amsterdam Noord te maken met bodemdaling.	

waar weinig ruimte is voor extra ondergrondse infrastructuur. Voorts speelt de vervangingsopgave van kademuren en bruggen en van de riolering. Kortom: er is sprake van ruimteconcurrentie in de ondergrond. Verder is het stedelijk bodem- en grondwatersysteem door menselijk handelen historisch belast en niet meer in topconditie. De bodem is plaatselijk verontreinigd, bijvoorbeeld met lood of PFAS, en ook de bodembiodiversiteit is slechter dan vroeger. Voorts hebben we, vooral in Amsterdam-Noord, te maken met bodemdaling.	Tot slot is het stedelijk bodem- en grondwatersysteem door menselijk handelen historisch belast en niet meer in topconditie. De bodem is plaatselijk verontreinigd, bijvoorbeeld met lood of PFAS, en ook de bodembiodiversiteit is slechter dan vroeger.	
Zorgpunten genoeg dus, maar we treden ze ambitieus tegemoet. We willen toe naar een duurzaam beheerde vitale stadsbodem, die de door de stad gevraagde functies kan vervullen. Meer regie op de ondergrond is daarvoor een harde noodzaak. Het volwaardig meenemen van de ondergrond in afwegingen is echter complex door de onzichtbaarheid en onbekendheid ervan, en de traagheid van het bodem- en grondwatersysteem. We hebben uitgangspunten geformuleerd voor goede afwegingen in de toekomst. Zo moe- ten nut en noodzaak van gebruik van de ondergrond worden onderbouwd, en gaan combinaties van functies voor enkelvoudige functies. Bij het programma ‘Kademuren en bruggen’ wordt nagedacht over de inpassing van extra functies. Voorts staan de kenmerken en identiteit van gebieden centraal. Activiteiten vinden liefst plaats op plekken waar de natuurlijke omstandigheden daarvoor het meest geschikt zijn. We streven naar circulariteit met een gesloten grondbalans voor de stad, onder meer via grondbanken. Langetermijnreserveringen worden goed afgewogen tegen kortetermijningrepen. De ondergrond, het bodem- en grondwatersysteem eindigen tot slot niet bij de gemeentegrens. Voor bijvoorbeeld geothermie (zie Duurzame stad) kijken we op het niveau van metropoolregio of provincie.	We willen toe naar een duurzaam beheerde vitale stadsbodem, die de door de stad gevraagde functies kan vervullen. Meer regie op de ondergrond is daarvoor een harde noodzaak. Het volwaardig meenemen van de ondergrond in afwegingen is echter complex door de onzichtbaarheid, onbekendheid en de traagheid van het bodem- en grondwatersysteem. We hebben uitgangspunten geformuleerd voor goede afwegingen. Ten eerste moeten nut- en noodzaak van gebruik van de ondergrond worden onderbouwd, en gaan combinaties van functies voor enkelvoudige functies. Bij het programma ‘Kademuren en bruggen’ wordt nagedacht over de inpassing van extra functies. Ten tweede staan de kenmerken en identiteit van gebieden centraal. Activiteiten vinden bij voorkeur plaats op plekken waar de natuurlijke omstandigheden daarvoor het meest geschikt zijn. Ten derde streven we naar circulariteit met een gesloten grondbalans voor de stad, onder meer via grondbanken. Tot slot: de ondergrond en het bodem- en grondwatersysteem eindigen niet bij de gemeentegrens. Voor bijvoorbeeld geothermie (zie Duurzame stad) kijken we naar de metropoolregio of provincie.	
Als eigenaar van de grond, als integraal ontwerper en beheerder van de openbare ruimte en als belangrijke ontwikkelaar van de stad is de gemeente de aangewezen regisseur voor de ondergrond. Dat wil niet zeggen dat de gemeente overal eigenaar van is, maar wel dat de gemeente eigendom en beheer van ondergrondse assets in beeld brengt en houdt. De gemeentelijke regisseur kan veel: prioriteren, gebieden aanwijzen, de ligging van kabel- en leidingnetwerken bepalen, medegebruik van voorzieningen opleggen en de samen- werking organiseren. Idealiter wordt de ondergrond integraal onderdeel van bestaande programma’s, zoals klimaatadaptatie en de energietransitie (zie Duurzame stad). Dit kan vaak goed via een gebiedsgerichte aanpak, zoals dat al gebeurt op het Centrumeiland of in de Sluisbuurt op het Zeeburgereiland. Daar worden ambities voor energie, afval, rainproof en nutsvoorzieningen in	De gemeente is de regisseur voor de ondergrond. Hiervoor bestaat het coördinatenstelsel, dat onlangs haar 100 jarig bestaan vierde. Daarnaast kent Amsterdam Werken in Openbare Ruimte (WIOR). Dit is een verordening waarin de aanvraag, beoordeling en de vergunningverlening voor het werken in de openbare ruimte wordt geregeld. De toenemende druk op de ondergrond vraagt om nieuwe oplossingen. De gemeente heeft allereerst een regisseur ondergrond aangewezen. Deze is verantwoordelijk voor een integraal perspectief op de ondergrond, bijvoorbeeld het afstemmen van de programma’s boven- en ondergrond, het verbeteren van de informatiepositie, het implementeren van nieuwe technieken (zoals ondergrondse boringen), en het oplossen van acute en concrete problemen. Ook stelt de gemeente het Omgevingsprogramma Ondergrond (OPO) op. Het OPO is sturend voor de strategische langetermijninrichting van de ondergrond, en biedt ontwerp oplossingen aan. Daarnaast wordt	

samenhang boven- en ondergronds op een hoger niveau getild. In de bestaande stad is regievoering op de ondergrond een grotere uitdaging, maar evengoed een harde noodzaak. Regievoering is ook cruciaal voor de diepere ondergrond, bijvoorbeeld op de positionering van warme en koude bronnen van wko-systemen. Het datadossier Ondergrond helpt hierbij, omdat het inzicht geeft in de eigenschappen van de ondergrond en de in de ondergrond aanwezige assets.	gewerkt aan een herijking van het Amsterdamse bodembeleid. Beide worden verwacht in 2025. De gemeentelijke regisseur kan veel, maar niets alleen en altijd in samenwerking. Er zijn twee lijnen om de samenwerking vorm te geven. Volgens de eerste lijn kan de ondergrond integraal onderdeel worden van bestaande programma's, zoals klimaatadaptatie en de energietransitie (zie bijvoorbeeld het Ontwikkelperspectief distributienet Amsterdam). De tweede lijn volgt een gebiedsgerichte aanpak met de zogenaamde Integrale Gebiedsplannen (IGP's). Voorbeelden hiervan zijn het Centrumeiland, de Sluisbuurt, en de Buiksloterham. Daar worden ambities voor energie, afval, rainproof en nutsvoorzieningen in samenhang boven- en ondergronds op een hoger niveau getild. In de bestaande stad is regievoering op de ondergrond een grotere uitdaging, maar evengoed een harde noodzaak. Regievoering is ook cruciaal voor de diepere ondergrond, bijvoorbeeld op de positionering van warme en koude bronnen van WKO-systemen.	
warmte- en koudenetten, vaak in combinatie met wko of aquathermie als buffer en warmte- of koudebron;	warmte- en koudenetten, soms in combinatie met warmte-koudeopslag;	
Binnen de huidige werkwijze komen nuts-partijen vanuit hun eigen opgave met een voorgesteld tracé, dat binnen het Amsterdamse coördinatiestelsel wordt besproken. In de toekomst willen we afwegingen en keuzes over een tracé voor een nutsvoorziening niet meer reactief vanuit één nutsvoorziening maken, maar vanuit het geheel aan opgaven en bovendien op een hoger schaal- niveau. Daarom komt er een strategische netwerk- planning op stadsschaal en wordt onderzocht hoe de ongestoorde ligging van deze strategische ondergrondse hoofdinfrastructuur kan worden geregeld via het omgevingsplan. In gebieden met meerdere opgaven en veel nutsvoorzieningen gaan we 'Gebiedsplannen Ondergrond en Nuts- voorzieningen' op gebiedsniveau opstellen.	Deze ontwikkelingen vergen een toenemende regie op alle niveaus. Alle partijen hebben hierbij een rol te vervullen. Het coördinatenstelsel en het WIOR zijn in ieder geval verantwoordelijk voor het tactisch en operationele niveau. Het OPO en de regisseur ondergrond richten zich meer op het strategische en de lange termijn.	
We hebben de zorgplicht voor de beschik-baarheid en kwaliteit van drinkwater voor een groot deel van de Metropoolregio Amsterdam. Daarvoor laten we de vaak ondergrondse win-, productie- en distributiecapaciteit meegroeien met de drinkwatervraag. We beheren en beschermen de benodigde gebieden, vestigingen en systemen voor drinkwater goed. Daar- voor werken wij samen met overheden uit de regio's waar ons drinkwater van afhankelijk is. Zo behouden wij de continuïteit, kwaliteit en betaalbaarheid van schoon drinkwater. De huidige waterwinlocaties, waar Amsterdams drinkwater van afhankelijk is, vragen om capaciteitsuitbreiding. Die uitbreiding kan nog voor lange tijd op de huidige locaties plaatsvinden, maar er wordt al onderzoek gedaan naar een extra waterwinlocatie. In een groeiende en verdichtende stad moet het drinkwaterdistributiesysteem meer leveren binnen een krappere ondergrondse ruimte, zon-der dat dit ten koste mag gaan van de tempera-tuur, druk, continuïteit en kwaliteit. We zullen moeten voorkomen dat door klimaatverandering en de aanleg van	In 2021 is de Toekomstvisie drinkwater vastgesteld. Hierin staat dat de win-, productie- en leveringscapaciteit fors moeten worden uitgebreid. De capaciteit van het leidingennet moet ook worden uitgebreid om het extra geproduceerde drinkwater te kunnen leveren. Ook neemt de druk toe op de beschikbaarheid en waterkwaliteit van de bronnen. Drinkwaterbedrijven zijn niet de enige partijen die gebruikmaken van waterbronnen. De opgave is om de goede waterbronnen beschikbaar te houden voor de drinkwaterproductie. De opgaven worden extra complex door de impact van klimaatverandering, door de energietransitie, de extra watervraag van industriële afnemers, de schaarste van grondstoffen en de biodiversiteitscrisis. In een groeiende en verdichtende stad moet het drinkwaterdistributiesysteem meer leveren binnen een krappere ondergrondse ruimte, zonder dat dit ten koste gaat van de temperatuur, druk, continuïteit en kwaliteit. We moeten voorkomen dat door klimaatverandering en de	

hogetemperatuur-warmtenetten de drinkwaterleidingen opwarmen tot boven de toegestane grens van 25 o C. Daarnaast krijgt drinkwater mogelijk een rol in het transporteren van koude voor andere functies, zoals het momenteel koude aflevert bij de bloedbank.	aanleg van hogetemperatuur-warmtenetten de drinkwaterleidingen opwarmen tot boven de toegestane grens van 25 °C. Daarnaast krijgt drinkwater mogelijk een rol in het transporteren van koude voor andere functies, zoals het momenteel koude aflevert bij de bloedbank.	
Afvalwater Er zijn weinig zaken crucialer voor de gezondheid van Amsterdammers dan een goede riolering. De zorg voor een robuust rioleringssysteem is dan ook een prioriteit. De gemeentelijke taken op dit vlak worden hierbij efficiënt uitgevoerd, met een goede balans tussen maatschappelijke kosten en acceptabele risico's. Afvalwater is rijk aan grondstoffen en energie. Transport en zuivering zijn op elkaar afgestemd om het systeem als geheel goed te laten functioneren. Terugwinning gebeurt waar dit het meest duurzaam en efficiënt kan: bij de bron, in het transportsysteem en/of op een centrale zuivering. In samenwerking met het waterschap worden zo alle bruikbare componenten aan het afvalwater onttrokken en hergebruikt of vermarkt. Wat niet kan worden hergebruikt, wordt, na eventueel behandeld te zijn, (lokaal) in het milieu teruggebracht. Dankzij duurzame terugwinning tegen acceptabele kosten, levert de circulariteit van afvalwater een belangrijke bijdrage aan het verduurzamen van de samenleving (zie ook Duurzame stad). Naar een Omgevingsprogramma Riolering Het beleid over afvalwater is beschreven in het Gemeentelijk Rioleringsplan Amsterdam 2016-2021. Hierin is onder andere opgenomen dat Amsterdam inzet op het behoud van een robuust en goed functionerend rioolstelsel; zoveel mogelijk scheiding aan de bron realiseert, mede voor het hergebruik van grondstoffen; een 'ver- zorgde' onderhoudsstatus van de riolering beoogt, met bijpassende maatschappelijke kosten en risico's; en samenwerkt met het waterschap AGV om de waterzorgtaken op elkaar af te stemmen. Het Gemeentelijk Rioleringsplan 2016- 2021 zal worden opgevolgd door het Omgevingsprogramma Riolering 2022-2027. Deze opvolger geeft uitwerking aan opgaven en ambities zoals geformuleerd in de omgevingsvisie en wordt een nieuw uitvoeringsgericht beleidskader voor de uitvoering van gemeentelijke water- taken rond stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater.	Afvalwater Er zijn weinig zaken crucialer voor de gezondheid van Amsterdammers dan een goede riolering. De zorg voor een robuust rioleringssysteem is dan ook een prioriteit. De gemeentelijke taken op dit vlak worden hierbij efficiënt uitgevoerd, met een goede balans tussen maatschappelijke kosten en acceptabele risico's. Afvalwater is rijk aan grondstoffen en energie. Transport en zuivering zijn op elkaar afgestemd om het systeem als geheel goed te laten functioneren. Terugwinning gebeurt waar dit het meest duurzaam en efficiënt kan: bij de bron, in het transportsysteem en/of op een centrale zuivering. In samenwerking met het waterschap worden zo alle bruikbare componenten (eventueel ook warmte) aan het afvalwater onttrokken en hergebruikt of vermarkt. Wat niet kan worden hergebruikt, wordt, na eventueel behandeld te zijn, (lokaal) in het milieu teruggebracht. Dankzij duurzame terugwinning tegen acceptabele kosten levert de circulariteit van afvalwater een belangrijke bijdrage aan het verduurzamen van de samenleving (zie ook Duurzame stad). Het Omgevingsprogramma Riolering 2022-2027 (OPR) beschrijft de gemeentelijke taken voor stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater. Het programma is tot stand gekomen in samenwerking tussen gemeente, Waternet en Amsterdam Rainproof. Het OPR heeft als doel om de stad beter te laten omgaan met extreme neerslag. Hiervoor moet de openbare ruimte zo worden ingericht dat deze bestand is tegen extreme buien, zowel boven als onder de grond. Denk hierbij aan het aanleggen van verlaagd groen waar water naartoe kan stromen (wadi). De afstand bij nieuwbouwprojecten tussen de straat en het grondwater moet minimaal 90 cm zijn. Zo ontstaat er een buffer in de ondergrond om water tijdelijk vast te houden.	Licht positief effect klimaatadaptatie en water
Door de eeuwenlange invloed van de mens is de bodem van Amsterdam verontreinigd geraakt. De afgelopen jaren zijn veel bodem-verontreinigingslocaties gesaneerd en zijn de risico's van bodemverontreinigingen sterk gereduceerd. Maar bodemverontreiniging blijft veel aandacht vragen. Het milieuhygiënische bodembeleid is vastgelegd in de Amsterdamse Nota Bodem-beheer uit 2019. Dit beleid zoekt een balans tussen benutten en beschermen van de bodem.	De bodem van Amsterdam is verontreinigd geraakt door de eeuwenlange invloed van de mens. De afgelopen jaren zijn veel bodemverontreinigingslocaties gesaneerd en zijn de risico's van bodemverontreinigingen sterk gereduceerd. Maar bodemverontreiniging blijft veel aandacht vragen. Sinds 2018 is de loodverontreiniging in de bodem beter in beeld gebracht. Alle plekken in de openbare ruimte waar kinderen tot zes jaar spelen, worden indien nodig gesaneerd. Mogelijk wordt de	

Hoofddoel is dat de milieuhygiënische bodemkwaliteit niet mag verslechteren (standstillprincipe) en liefst wordt verbeterd. Sinds 2018 is de loodverontreiniging in de bodem beter in beeld gebracht. Alle plekken in de openbare ruimte waar kinderen tot zes jaar spelen, worden indien nodig gesaneerd. Mogelijk wordt de loodaanpak uitgebreid naar particuliere tuinen in gebieden met een risico op hoge loodgehaltes. Verder zijn de beleids- regels over PFAS erg in beweging. Voorts gaan we zeer zorgwekkende stoffen beter in kaart brengen.	loodaanpak uitgebreid naar particuliere tuinen in gebieden met een risico op hoge loodgehaltes. Verder zijn de beleidsregels over PFAS erg in beweging. Voorts gaan we zeer zorgwekkende stoffen beter in kaart brengen. De regels voor Amsterdam staan verspreid in de Omgevingswet, een aantal bijbehorende Algemene Maatregels van Bestuur en in het gemeenteblad. Deze zijn samengevat in het Beleidskader bodem onder de Omgevingswet. Hierbij hoort een bodemkwaliteitskaart en de Nota Bodembeheer. Deze geven een beeld van de bodem in bepaalde gebieden en de te nemen maatregelen. Het bodembeleid wordt geactualiseerd om beter aan te sluiten op de integrale opgaven die de Amsterdamse bodem kent. Hierbij zal met name extra aandacht komen voor circulariteit en klimaatadaptatie.	
We beogen een goede zorg voor het grondwater en een robuust maaiveldniveau voor de stad, dat voldoende boven het grondwater ligt om alle functies toekomstbestendig mogelijk te maken, zoals bebouwing, wegen, bomen. Dit doen we onder andere door het toepassen van actief grondwaterbeheer. Een voldoende hoog maaiveld ten opzichte van de grondwaterstand geeft mogelijkheden om hemelwater te infiltreren en draagt zo bij aan klimaatadaptatie (zie Duurzame stad). Dat kan alleen als er in de ondergrond ruimte wordt gereserveerd voor drainage- en infiltratieriolering. Een hoger maaiveld vormt ook een betere basis voor groenontwikkeling. Voor de gewenste ontwateringsdiepte, dus de afstand tussen maaiveld en grondwaterstand, gaan we een maat van 0,90 m hanteren bij de ontwikkeling van nieuwe (binnendijkse) gebieden. Dit vereist veelal ophoging, wat bovendien veiliger is in het licht van verwachte waterspiegelstijging. Daarom gebeurt dit waar mogelijk met ophoogmaterialen die de bodemdaling niet verder versterken. Grote delen van Amsterdam staan op diepe veengrond die gevoelig is voor bodemdaling. Deze publieke én private opgave speelt het meest in Amsterdam-Noord, zowel het stedelijke als het landelijke gebied. De bodemdaling bedraagt hier tot wel vijf millimeter per jaar. Door klimaatverandering, met langere perioden van droogte en lagere grondwaterstanden, wordt dit proces versneld. Ook verlaging van waterpeilen zorgt voor extra bodemdaling. Bodemdaling willen we beperken, al was het maar omdat daarbij broeikasgassen vrijkomen. Andere mogelijke nadelige gevolgen zijn rotting van paalfunderingen, verwrongen en afbrekende rioleringen en verzakking van wegen en stoepen, die vooral optreden bij verschillen in funderingswijze. Voor het stedelijk gebied is van belang dat het grondwaterpeilverschil tussen de huizen en een aantal parken niet mag toenemen. De hui- zen lopen het risico dat de houten funderingen worden aangetast als het grondwater naar de	We beogen een goede zorg voor het grondwater en een robuust maaiveldniveau voor de stad, dat voldoende boven het grondwater ligt om alle functies toekomstbestendig mogelijk te maken, zoals bebouwing, wegen, bomen. Deze opgave wordt steeds moeilijker als gevolg van bodemdaling. Actief grondwaterbeheer is de hoeksteen van het beleid. Een voldoende hoog maaiveld ten opzichte van de grondwaterstand geeft mogelijkheden om hemelwater te infiltreren en draagt zo bij aan klimaatadaptatie (zie Duurzame stad). Dat kan alleen als er in de ondergrond ruimte wordt gereserveerd voor drainage- en infiltratieriolering. Een hoger maaiveld vormt ook een betere basis voor groenontwikkeling. Voor de gewenste ontwateringsdiepte, dus de afstand tussen maaiveld en grondwaterstand, gaan we een maat van 0,90 m hanteren bij de ontwikkeling van nieuwe (binnendijkse) gebieden. Dit vereist veelal ophoging, wat bovendien veiliger is in het licht van verwachte waterspiegelstijging. Daarom gebeurt dit waar mogelijk met ophoogmaterialen die de bodemdaling niet verder versterken Grote delen van Amsterdam staan op diepe veengrond die gevoelig is voor bodemdaling. Deze publieke én private opgave speelt het meest in Amsterdam-Noord, zowel het stedelijke als het landelijke gebied. De bodemdaling bedraagt hier tot wel vijf millimeter per jaar. Door klimaatverandering, met langere perioden van droogte en lagere grondwaterstanden, wordt dit proces versneld. Ook verlaging van waterpeilen zorgt voor extra bodemdaling. Bodemdaling willen we beperken, al was het maar omdat daarbij broeikasgassen vrijkomen. Andere mogelijke nadelige gevolgen zijn rotting van paalfunderingen, verwrongen en afbrekende rioleringen en verzakking van wegen en stoepen, die vooral optreden bij verschillen in funderingswijze. Voor het stedelijk gebied is van belang dat het grondwaterpeilverschil tussen de huizen en een aantal parken niet mag toenemen. De hui- zen lopen het risico dat de houten funderingen worden aangetast als het grondwater naar de parken	

parken sijpelt. De bomen in de parken hebben minder overlevingskans als de dieper gelegen parken natter worden. Soms is ophoging van tuinen en parken een oplossing, hoewel niet gemakkelijk. In landelijk gebied willen we onderzoeken hoe we bodemdaling kunnen beperken, bijvoorbeeld door het waterpeil zelfs te verhogen. De oplossing moet niet alleen natuurwaarden versterken, maar ook agrarische functies behouden. Hier en daar breiden we natuur uit, waar dat urgent is vanwege veenbehoud of voor de biodiversiteit. Op die plekken kan het waterpeil veel sterker stijgen of met de seizoenen variëren.	sijpelt. De bomen in de parken hebben minder overlevingskans als de dieper gelegen parken natter worden. Soms is ophoging van tuinen en parken een oplossing, hoewel niet gemakkelijk. In landelijk gebied willen we onderzoeken hoe we bodemdaling kunnen beperken, bijvoorbeeld door het waterpeil zelfs te verhogen. De oplossing moet niet alleen natuurwaarden ver- sterken, maar ook agrarische functies behouden. Hier en daar breiden we natuur uit, waar dat urgent is vanwege veenbehoud of voor de biodiversiteit. Op die plekken kan het waterpeil veel sterker stijgen of met de seizoenen variëren.	
We gaan de stad vergroenen, met meer en vitalere bomen. Zie Leefbare stad, hoofdstuk Groen. Dan is er dus ook ondergrondse ruimte nodig voor boomwortels. Globaal genomen heeft het ondergrondse wortelstelsel een vergelijkbare omvang als de kruin van een boom. We gaan de bodem- en groeiplaatscondities voor bomen verbeteren.	We gaan de stad vergroenen, met meer en vitalere bomen. Het beleid hiervoor is in verschillende documenten weergegeven: de Hoofdgroenstructuur, Groenvisie 2050 en het Strategisch Huisvestingsplan Bovenwijks Groen. Meer bomen vragen ook ondergronds ruimte voor boomwortels. Globaal genomen heeft het ondergrondse wortelstelsel een vergelijkbare omvang als de kruin van een boom. We gaan de bodem- en groeiplaatscondities voor bomen verbeteren.	
In een dichtbevolkte stad als Amsterdam is de druk op de beschikbare ruimte groot. Daarom worden steeds meer functies ondergronds gerealiseerd, zoals parkeergarages, verkeerstunnels, gasstations en ondergrondse woonruimtes. Deze ondergrondse bouwwerken kunnen echter grote gevolgen hebben voor stromend grondwater. Bij aaneengesloten ondergrondse bouwwerken kan grondwater niet weg- of toestromen en verandert de grondwaterstand. Het gevolg is dat het te nat of juist te droog wordt. Bomen kunnen daardoor doodgaan, kruipruimtes kunnen nat worden, houten funderingen kunnen gaan rotten. Kortom: hier moeten regels voor zijn. Tot voor kort ging onderkeldering gemakkelijk en gebeurde het dan ook steeds vaker. De komende jaren worden we een stuk strenger. Amsterdam hanteert vanaf 2021 een Afwegingskader Grondwaterneutrale Kelders voor grote en kleine kelders onder publiek en privaat terrein. Kelderbouw kan alleen onder voorwaar- den, en is in bepaalde gebieden niet toegestaan. Grotere ondergrondse bouwwerken vergen meer maatwerk, onder andere in de vorm van een geohydrologisch rapport. Hard uitgangspunt is dat kelders voortaan grondwaterneutraal moeten worden aangelegd. Dat betekent dat door de bouw van de kelder de grondwaterstanden en -stromingen niet mogen wijzigen. Omdat de samenstelling van de ondergrond en de grondwatersituatie per buurt kan verschillen, verschillen de regels per buurt of stadsdeel ook. Op sommige plekken kan er niets, op andere plekken moeten bij kelderbouw speciale technische maatregelen worden getroffen, op weer andere plekken kunnen kelders geen kwaad. Deze verschillende uitgangsposities zijn in kaart gebracht in het genoemde afwegingskader. Wij achten hier het	De druk op de beschikbare ruimte in Amsterdam is groot. Daarom worden steeds meer functies ondergronds gerealiseerd, zoals parkeergarages, verkeerstunnels, gasstations en ondergrondse woonruimtes. Deze ondergrondse bouwwerken kunnen echter grote gevolgen hebben voor stromend grondwater. Bij aaneengesloten ondergrondse bouwwerken kan grondwater niet weg- of toestromen en verandert de grondwaterstand. Het gevolg is dat het te nat of juist te droog wordt. Bomen kunnen daardoor doodgaan, kruipruimtes kunnen nat worden, houten funderingen kunnen gaan rotten. Kortom: hier moeten regels voor zijn. Tot een aantal jaren geleden ging onderkeldering gemakkelijk en gebeurde het dan ook steeds vaker. Het beleid is echter aangescherpt. Amsterdam hanteert vanaf 2021 een Afwegingskader Grondwaterneutrale Kelders. Daarna is het afwegingskader uitgewerkt in een paraplubestemmingsplan. Kelderbouw kan alleen onder voorwaarden, en is in bepaalde gebieden niet toegestaan. Grotere ondergrondse bouwwerken vergen meer maatwerk, onder andere in de vorm van een geohydrologisch rapport. Hard uitgangspunt is dat kelders voortaan grondwaterneutraal moeten worden aangelegd. Dat betekent dat door de bouw van de kelder de grondwaterstanden en -stromingen niet mogen wijzigen. Omdat de samenstelling van de ondergrond en de grondwatersituatie per buurt kan verschillen, verschillen de regels per buurt of stadsdeel ook. Op sommige plekken kan er niets, op andere plekken moeten bij kelderbouw speciale technische maatregelen worden getroffen, op weer andere plekken kunnen kelders geen kwaad. Deze verschillende uitgangsposities zijn in kaart gebracht in het genoemde afwegingskader.	

belang voor het grondwater zo groot, dat regels over ondergronds bouwen spoedig worden vastgelegd in alle bestemmingsplannen en daarna in het omgevingsplan van Amsterdam. Hiermee wordt de juridische afdwingbaarheid van grondwaterneutraal ondergronds bouwen duurzaam geregeld.		
De Omgevingsvisie Amsterdam 2050 vervangt, na vaststelling door de gemeenteraad, de Structuurvisie Amsterdam 2040 als richtinggevend kader voor de ontwikkeling van de stad. De omgevingsvisie zal vanaf dan doorwerken in verschillende planningspraktijken. Denk aan infraprojecten, herinrichting van de buitenruimte, gebiedsontwikkeling, beleidsprogramma's, regionale samenwerking, bottomupinitiatieven en regelgeving in het omgevingsplan. Dit wordt uitgewerkt in een nader vast te stellen Uitvoeringsagenda omgevingsvisie Amsterdam.	De Omgevingsvisie Amsterdam 2050 is richtinggevend kader voor de ontwikkeling van de stad. Hij werkt door in verschillende planningspraktijken: infraprojecten, herinrichting van de buitenruimte, gebiedsontwikkeling, beleidsprogramma's, regionale samenwerking, bottom-up initiatieven en regelgeving in het omgevingsplan.	
Maar voor het samen werken aan de toekomst van de stad biedt digitalisering ook kansen voor het delen van kennis en het toegankelijker maken van het invloed uitoefen op gemeentelijke besluitvorming. De online participatietools op OpenStad zijn daar een mooi voorbeeld van. De rijksoverheid werkt samen met andere overheden aan een Digitaal Stelsel Omgevingswet. Positief geformuleerd kan digitalisering bijdragen aan versnellen en het toegankelijker maken van ontwikkelprocessen.	Maar voor het samen werken aan de toekomst van de stad biedt digitalisering ook kansen voor het delen van kennis en het toegankelijker maken van gemeentelijke besluitvorming. Positief geformuleerd kan digitalisering bijdragen aan het versnellen en het toegankelijker maken van ontwikkelprocessen.	
De invoering van de Omgevingswet Een laatste aanleiding is gelegen in het planologisch-juridisch domein. Momenteel wordt gewerkt aan een Omgevingswet. Deze wet zorgt voor een samenhangende aanpak van de leefomgeving, ruimte voor lokaal maatwerk en betere en snellere besluitvorming. Met de wet, die naar verwachting in 2022 in werking treedt, wordt het bestaande stelsel van ruimtelijke regels volledig herzien. Daarnaast wordt participatie bevorderd. Met de Omgevingswet doen ook een aantal nieuwe ruimtelijke planfiguren hun intrede. De omgevingsvisie is er daar een van, maar daarnaast is iedere gemeente verplicht een omgevingsplan op te stellen en biedt de wet de mogelijkheid voor omgevingsprogramma's. Dit betekent een nieuwe wettelijke context: een grote verandering in de regelgeving en het beleid voor de fysieke leefomgeving. Deze nieuwe context is bepalend voor hoe de omgevingsvisie haar doorwerking vindt in omgevingsplan en -programma's, maar ook wat hiervan de consequenties zijn voor ruimtelijke projecten en vergunningverlening.	De Omgevingswet Een laatste aanleiding is gelegen in het planologisch-juridisch domein. Sinds 2024 zorgt de Omgevingswet voor een samenhangende aanpak van de leefomgeving, ruimte voor lokaal maatwerk en betere en snellere besluitvorming. Met deze wet is het bestaande stelsel van ruimtelijke regels volledig herzien. Daarnaast wordt participatie bevorderd. Met de Omgevingswet hebben ook een aantal nieuwe ruimtelijke planfiguren hun intrede gedaan: omgevingsvisie, omgevingsplan, omgevingsprogramma's. Dit betekent een nieuwe wettelijke context: een grote verandering in de regelgeving en het beleid voor de fysieke leefomgeving. Deze nieuwe context is bepalend voor hoe de omgevingsvisie haar doorwerking vindt.	
(Koptekst) Met Samen stadmaken willen we meer ruimte voor diversiteit en eigenheid in de manier waarop we aan de stad bouwen. We hebben een open en nieuwsgierige houding en zijn gericht op goede samenwerking. We werken samen met professionele partijen, zoals de woningbouwcorporaties, projectontwikkelaars, beleggers en grote instellingen, maar zijn tegelijk op zoek naar het verbreden van het ontwikkelpalet. Een uitdrukkelijke wens is om Amsterdammers een meer actieve en	(Koptekst) Samen Stadmaken betekent zo vroegtijdig en gelijkwaardig mogelijk samenwerken met de stad. We willen meer ruimte voor diversiteit en eigenheid in de manier waarop we aan de stad bouwen. We hebben een open en nieuwsgierige houding. We werken als vanouds samen met professionele partijen als woningbouwcorporaties, projectontwikkelaars, beleggers en grote instellingen, maar zijn tegelijk op zoek naar verbreding van het ontwikkelpalet. Een uitdrukkelijke wens is om Amsterdammers een	

gelijkwaardige rol te geven. Dat geldt voor beheer en programmering van de eigen leefomgeving, ruimte voor lokaal ondernemerschap, maar ook bij het daadwerkelijk bouwen aan de stad en het invulling geven aan de energietransitie.	actievere en bepalender rol te geven. Dat geldt voor beheer en programmering van de eigen leefomgeving, ruimte voor lokaal ondernemerschap, maar ook bij het daadwerkelijk bouwen aan de stad en het invulling geven aan de energietransitie.	
Coöperaties Er komt ook meer ruimte voor woon- en energiecoöperaties en verschillende vormen van collectief zelf beheer (commons, zie kader). Stadslandbouw, woon- en energiecoöperaties zijn voorbeelden van hoe bewoners verantwoordelijkheid kunnen nemen voor de directe leefomgeving. Ruimte maken voor collectief zelf beheer in de stad betekent niet alleen ruimte maken voor lokale netwerken en coöperatieven, ook maken we daarmee ruimte voor democratische vernieuwing en sociale innovatie, met meer gezamenlijke vormen van publieke waardecreatie in de wijk en de buurt. Daarom verbindt deze Agenda Samen stadmaken zich met de democratiseringsagenda van het college, waarin afspraken gemaakt worden over de samenwerking tussen de gemeente en lokale coöperatieven om de publiek-collectieve samenwerking te verankeren.	Coöperaties Er komt ook meer ruimte voor woon- en energiecoöperaties en verschillende vormen van collectief zelfbeheer (commons, zie kader). Stadslandbouw, woon- en energiecoöperaties zijn voorbeelden van hoe bewoners verantwoordelijkheid kunnen nemen voor de directe leefomgeving. Ruimte maken voor collectief zelfbeheer in de stad betekent niet alleen ruimte maken voor lokale netwerken en coöperatieven, ook maken we daarmee ruimte voor democratische vernieuwing en sociale innovatie, met meer gezamenlijke vormen van publieke waardecreatie in de wijk en de buurt. Om de benodigde samenwerking tussen de gemeente en lokale coöperatieven om de publiek-collectieve samenwerking te verankeren is inmiddels het Actieprogramma AmsterDOEN! in het leven geroepen.	
Concreter zullen we ook kleinere, bottom-up-initiatieven ondersteunen en volgen, zoals de Community Land Trust Bijlmer (CLT). In de H-buurt in Zuidoost is een collectief bezig met het realiseren van duurzame, betaalbare woningen voor en door de lokale gemeenschap. Groepen als deze pionieren op het gebied van nieuwe, collectieve vormen van eigenaarschap en zeggenschap over zowel vastgoed en grond, als ‘losgoed’ (spullen) en diensten (denk o.a. aan beheer). In dit soort projecten wordt ook het belang van capaciteitsopbouw erkend. Dit is nodig om op langere termijn een mate van zelforganisatie bij brede groepen te ontwikkelen, om dingen effectief voor elkaar te krijgen, ook (of juist) voor burgers bij wie dit nu niet zo vanzelfsprekend is (zoals nieuwkomers, burgers met beperkingen en/of achterstand t.o.v. de ‘gemiddelde Amsterdammer’). Een investering aan de voorkant verdient zich op die manier op termijn terug, want bewoners kunnen zelf aan de slag en weten effectief wensen, zorgen Deel IV | Hoe 251 en ideeën om te zetten naar acties, met onder andere de gemeente als partner.	Tekst geschrapt.	
Buurtbewoners, stadmakers en creatieve makers Met de omgevingsvisie willen we de stadmakerscultuur en de hoge mate van zelforganisatie in Amsterdam versterken. De Agenda Samen stadmaken maakt de ruimte hiervoor groter en gelijkwaardiger. Uiteindelijk is iedereen die actief bijdraagt aan de stad een stadmaker. Er zijn stadmakers die zich hebben ontwikkeld tot (semi)professionele sleutelfiguren die zeer betrokken zijn bij lokale ontwikkelingen en initiatieven. Zij zijn in staat te schakelen tussen de formele wereld van plan- en besluitvorming en de informele wereld van de alledaagse praktijk in de buurten. Ook zijn creatieve makers nodig om complexe, maatschappelijke uitdagingen, zoals	Buurtbewoners, stadmakers en creatieve makers Met de omgevingsvisie willen we de stadmakerscultuur en de hoge mate van zelforganisatie in Amsterdam versterken. De Agenda Samen stadmaken maakt de ruimte hiervoor groter en gelijkwaardiger. Uiteindelijk is iedereen die actief bijdraagt aan de stad een stadmaker. Er zijn stadmakers die zich hebben ontwikkeld tot (semi)professionele sleutelfiguren die zeer betrokken zijn bij lokale ontwikkelingen en initiatieven. Zij zijn in staat te schakelen tussen de formele wereld van plan- en besluitvorming en de informele wereld van de alledaagse praktijk in de buurten. Ook zijn creatieve makers nodig om complexe uitdagingen, zoals gebiedsontwikkeling, mede het hoofd te bieden.	

gebiedsontwikkeling, mede het hoofd te bieden. Zij zijn in staat met innovatieve werkwijzen anders te kijken naar problemen en oplossingen. De gemeente gaat daarom nauwer samenwerken met de Sociaal Creatieve Raad.		
Als gemeente gaan we met de stadmakersbeweging en creatieve makers uit van het principe dat alle deelnemers (van buurtbewoner tot projectontwikkelaar) aan het samen stadmaken experts zijn, allen op verschillende manieren. Dit komt onder andere tot uiting in het verankeren van organisch ontwikkelen met buurtfocus. In aansluiting op de grotere vormen van gebiedsontwikkeling is het met name in de toekomst nodig om de aandacht te verschuiven van uitleg van de stad naar zorgvuldige ingrepen in de bestaande stad. Organisch ontwikkelen met buurtfocus gaat over het koesteren van wat waardevol is, de kleinere ingrepen die als kantelpunt werken, de alledaagse praktijk van beheer en onderhoud, sociale veiligheid, toegankelijkheid, het organiseren en uitlokken van ontmoeting, het alledaagse werk van bewonerscommissies enzovoort. Het gaat om met een liefdevolle en verfijnde blik kijken naar wat er al is en groeit en hoe buurtbewoners betekenis aan hun eigen leven en leefomgeving geven. In de Visie op de Binnenstad van Amsterdam 2040 wordt dit uitgelegd als 'tuinieren'. Met deze benadering blijven we dichter bij de leefwereld van buurten en lokaal initiatief.	Als gemeente gaan we met stadmakersbeweging en creatieve makers uit van het principe dat alle deelnemers (van buurtbewoner tot projectontwikkelaar) experts zijn, allen op verschillende manieren. Dit komt onder andere tot uiting in het verankeren van organisch ontwikkelen met buurtfocus. De aandacht verschuift van uitleg van de stad naar zorgvuldige ingrepen in de bestaande stad. Organisch ontwikkelen met buurtfocus gaat over het koesteren van wat waardevol is, kleinere ingrepen die als kantelpunt werken, beheer en onderhoud, sociale veiligheid, toegankelijkheid, het uitlokken van ontmoeting, het alledaagse werk van bewonerscommissies enzovoort. Het gaat om met een liefdevolle en verfijnde blik kijken naar wat er al is en groeit en hoe buurtbewoners betekenis aan hun eigen leven en leefomgeving geven. In het Masterplan Zuidoost, Nationaal Programma Samen Nieuw-West en de Aanpak Noord is dit opgenomen als een belangrijk uitgangspunt.	
Werken aan de geleefde stad Daarvoor is openheid naar de collectieve kennis uit de stad nodig. We dagen onszelf als gemeente en professionele partijen uit manieren te zoeken om de geplande stad beter te laten aansluiten op de geleefde stad. De planners, ontwerpers, bouwers en ontwikkelaars van de stad zijn hierin partners met onmisbare expertise en capaciteiten. Om dit te oefenen gaan we aan de hand van de nieuwste inzichten over planningsprocessen het experiment aan in een nader te bepalen ruimtelijk project (werktitel voor het experiment: Werken aan de geleefde stad).	Werken aan de geleefde stad Daarvoor is openheid naar de collectieve kennis uit de stad nodig. We dagen onszelf als gemeente en professionele partijen uit manieren te zoeken om de geplande stad beter te laten aansluiten op de geleefde stad. De planners, ontwerpers, bouwers en ontwikkelaars van de stad zijn hierin partners met onmisbare expertise en capaciteiten.	
Zo zoeken we naar een manier waarde-extractie uit de buurten te voorkomen, en juist waardecreatie in de buurten te bevorderen. Een interessant experiment om te ondersteunen vanuit deze agenda is de actielijn Community Wealth Building (vrij vertaald: bouwen aan gemeenschapswelzijn) van het Fearless Cityprogramma van de gemeente	Zo zoeken we naar een manier waarde-extractie uit de buurten te voorkomen, en juist waardecreatie in de buurten te bevorderen. Aan deze benadering geven we vorm op verschillende plekken in de stad, onder andere in Nieuw-West onder de paraplu van het Nationaal programma Samen Nieuw-West. Community wealth building-projecten (vrij vertaald: bouwen aan gemeenschapswelzijn) gaan wij verder stimuleren, gericht op duurzame waardeontwikkeling en -behoud.	
Tegelijkertijd wordt de maatschappelijke meerwaarde van collectieve zelforganisaties beter zichtbaar gemaakt met het nog te ontwikkelen 'Waarderend Kader'. Zo zal lokaal initiatief gewaardeerd worden op basis van de maatschappelijke, economische, democratische én duurzame waarde. Daarbij wordt ook gebruikgemaakt van het donutmodel. Uiteindelijk willen we maatschappelijke meerwaarde zichtbaar maken én meer ruimte bieden. Dit betekent dat in de toekomst	Tegelijkertijd wordt de meerwaarde van collectieve zelforganisaties beter zichtbaar gemaakt met instrumentarium dat wordt ontwikkeld vanuit het Actieprogramma AmsterDOEN. Het is belangrijk dat lokaal initiatief gewaardeerd kan worden vanuit maatschappelijk, economisch, democratisch én duurzaam perspectief. Ook onderzoeken we hoe we meer ruimte kunnen maken voor maatschappelijke, sociale en duurzame criteria bij aanbestedingen en inkoop, en bij andere vormen van samenwerking met de stad.	

maatschappelijke, sociale en duurzame criteria zwaarder gaan wegen bij aanbestedingen.		
Nieuwe financieringsconstructies Om publieke waardecreatie op een krachtige manier te ondersteunen, gaan we verkennen wat de mogelijkheden zijn van een woningbouwfonds voor coöperaties, met als uitgangspunt dat betaalbare woningen en werkruimtes binnen werkbare financiële kaders moeten kunnen worden aangeboden. Als onderdeel van het eindrapport Aan de slag met Wooncoöperaties worden ook al een leningsfaciliteit uitgewerkt voor wooncoöperaties en de mogelijkheid van een solidariteitsfonds onderzocht. Het geeft bovendien de mogelijkheid met partijen van eigen keuze te werken. Dit betekent dat zelfbouwinitiatieven zoals wooncollectieven en coöperaties een serieuze mogelijkheid worden om middeldure huurwoningen en multifunctionele ruimtes te bouwen. Dit zou een verbreding van het huidige palet aan ontwikkelvormen betekenen, met grote maatschappelijke meerwaarde, zeker in de verdichtingsgebieden in de naoorlogse stad. Daarnaast onderzoeken we de optie van een regionaal investeringsfonds.	Nieuwe financieringsconstructies Om publieke waardecreatie op een krachtige manier te ondersteunen, is als onderdeel van het Eindrapport Aan de slag met Wooncoöperaties in 2021 de stimuleringslening wooncoöperaties uitgewerkt, met als uitgangspunt dat betaalbare woningen en werkruimtes binnen werkbare financiële kaders beschikbaar zijn. Met het verstrekken van een lening maakt de gemeente hoofdfinanciering door banken mogelijk. Daarnaast is de rijksoverheid bezig met het opzetten van een landelijk leenfonds ter ondersteuning van initiatieven. De wooncoöperaties zijn bezig met het opzetten van een solidariteitsfonds om initiatieven te financieren. Het gaat om woningen die niet uitgepond kunnen worden en dus eeuwigdurend betaalbaar blijven. Bewoners hebben zeggenschap over ontwikkeling, bestuur, beheer en onderhoud van hun eigen woongebouw. Dit alles verbreedt het huidige palet aan ontwikkelvormen, met grote maatschappelijke meerwaarde, zeker in de verdichtingsgebieden in de naoorlogse stad. Daarnaast onderzoeken we de optie van zelfbouw binnen transformatiegebieden, zowel in de vorm van nieuwbouw-wooncoöperaties als beheercoöperaties.	
Vrije ruimte Zoals uitgelegd in hoofdstuk Inclusieve stad kent vrije ruimte vele verschijningsvormen, met als gemeenschappelijk kenmerk dat vrijeruimte-initiatieven van onderop zijn ontstaan en collectief zijn vormgegeven. Het zijn plekken waar mensen elkaar ontmoeten, reflecteren en kunnen experimenteren. De kracht van deze vorm van ruimtegebruik is dat het initiatief bij burgers ligt, in de luwte van marktwerking en overheidsbeleid. Dit betekent kansen voor lokale waardecreatie. Daarom zal een duurzame, coöperatieve samenwerking worden opgericht tussen de gemeente, gebruikers en experts, ter bevordering van vrije ruimte. In een leeromgeving gaan we experimenteren en onderzoeken hoe vrije ruimte op de langere termijn een vast onderdeel kan worden in de planvorming van de stad	Vrije ruimte Zoals benoemd onder ‘Inclusieve stad’ kent vrije ruimte vele verschijningsvormen, met als gemeenschappelijk kenmerk dat vrijeruimte-initiatieven van onderop ontstaan en collectief zijn vormgegeven. Het zijn plekken waar mensen elkaar ontmoeten, reflecteren en kunnen experimenteren. De kracht van deze vorm van ruimtegebruik is dat het initiatief bij burgers ligt, in de luwte van marktwerking en overheidsbeleid. Het gaat om lokale waardecreatie op het gebied van circulariteit, ecologie en sociale verbinding. In samenwerking met gebruikers en experts onderzoeken we hoe vrije ruimte op de langere termijn een vast onderdeel kan worden in de planvorming van de stad.	
Tot slot verkennen we hoe de invoering van buurtrechten bij kan dragen aan het creëren van een gelijker speelveld tussen gemeente, professionele partijen en buurtgroepen en initiatieven van onderop. Mogelijke buurtrechten zijn: 1) Het recht om uit te dagen - Bewonersgroepen krijgen het recht om lokale dienstverlening vorm te geven en uit te voeren. 2) Het eerste biedingsrecht – georganiseerde bewoners en maatschappelijke ondernemers mogen als eerste bieden op grond en vastgoed. Zo zorgen we ervoor dat lokale initiatieven niet door kapitaalkrachtige marktpartijen weggedrukt worden. 3) Het recht om te plannen – bewoners krijgen het recht om zelf ruimtelijke plannen te initiëren. 4) Het buurtplatformrecht – buurtgroepen krijgen de ondersteuning om zich te organiseren als lokale vertegenwoordiging.	Tot slot zijn met de in 2024 vastgestelde Amsterdamse Participatieverordening verschillende buurtrechten ingevoerd. Deze dragen bij aan het creëren van een gelijker speelveld tussen gemeente, professionele partijen en buurtgroepen en initiatieven van onderop. De buurtrechten zijn: 1) Het uitdaagrecht - Het indienen van een plan om bestaande taken van de gemeente uit te voeren of te coproduceren, wanneer de indieners menen beter aan te kunnen sluiten bij wat er speelt in buurt of stad, 2) Het biedingsrecht – Het doen van een bod voor de huur of koop van een pand in eigendom van de gemeente voor de realisatie van een maatschappelijke functie, 3) Het buurtplanrecht– Het indienen van een plan voor de inrichting van de openbare ruimte. Daarnaast bevat de participatieverordening de voorwaarden voor erkenning en samenwerking met buurtplatforms.	
Buurtomgevingsvisies	Buurtomgevingsvisies	

Met buurtomgevingsvisies willen we buurten mobiliseren om onder de paraplu van de stedelijke omgevingsvisie een eigen visie te ontwikkelen. Door lokale visievorming te ondersteunen worden gemeenschappen verenigd en kan er een goede uitwisseling ontstaan met stedelijke vraagstukken. Momenteel loopt al een dergelijk experiment in de Sierpleinbuurt in Nieuw-West; dit wordt voortgezet. We gaan verkennen welke buurten hiervoor nog meer interessant zijn.	Met buurtomgevingsvisies willen we buurten mobiliseren om onder de paraplu van de stedelijke omgevingsvisie een eigen visie te ontwikkelen. Door lokale visievorming te ondersteunen worden gemeenschappen verenigd en kan er een goede uitwisseling ontstaan met stedelijke vraagstukken. Tijdens het maakproces van de Omgevingsvisie is dit gedaan in de Sierpleinbuurt in Nieuw-West. Voor andere buurten bestaat deze mogelijkheid ook.	
Nieuwe vormen van continue dialoog Op stedelijk niveau en regionaal niveau gaan we experimenteren met nieuwe vormen van invloed en zeggenschap van bewoners in de vorm van continue dialoog. Daarvoor gaan we verschillende vormen ontwikkelen. Het burgerberaad (geïnspireerd op het internationaal beproefde idee van de citizens' assembly) is daar een van. We gaan beginnen met het opzetten van een wisselende burgeradviesraad die op complexe, ruimtelijke thema's adviezen geeft aan het bestuur van de stad. Zogeheten citizens' assemblies hebben al een doorslaggevende rol gespeeld in bijvoorbeeld Frankrijk over het klimaatbeleid en in Ierland over abortuswetgeving. Ze kunnen helpen bij het doorbreken van politieke impasses en het vinden van draagvlak voor oplossingen voor zeer complexe problemen. Voorwaarde bij het oprichten van een burgerberaad is dat dit inclusief en transparant gebeurt. Goede, ambtelijke ondersteuning is nodig om het voor elke Amsterdammer daadwerkelijk mogelijk te maken om ten volle mee te doen.	Nieuwe vormen van continue dialoog Op stedelijk en regionaal niveau verkennen we nieuwe vormen van invloed en zeggenschap van bewoners in de vorm van continue dialoog. Daarvoor is onder andere het Beleidskader Burgerberaden ontwikkeld. Burgerberaden komen van pas bij complexe (en ruimtelijke) thema's waarbij de gemeenteraad en het stadsbestuur adviezen ontvangt. Zogeheten burgerberaden hebben al een doorslaggevende rol gespeeld in bijvoorbeeld Frankrijk over het klimaatbeleid en in Ierland over abortuswetgeving. In Amsterdam is dit instrument al ingezet op de onderwerpen duurzaamheid, afval en groen. Ze kunnen helpen bij het doorbreken van politieke impasses en het vinden van draagvlak voor oplossingen voor zeer complexe problemen.	
Om deze reden hebben we in het maakproces van de omgevingsvisie de WomenMakeTheCity-vrouwenadviesraad opgericht. Zie het hoofdstuk Verantwoording proces. Hun bijdrage heeft een verrijking van de visie opgeleverd. We gaan daarom door met deze samenwerking bij de uitvoering en evaluatie van de omgevingsvisie. Daarnaast gaan we verkennen welke projecten en programma's nog meer op deze manier het vrouwelijke perspectief een plek kunnen geven.	Om deze reden hebben we ons in het maakproces van de omgevingsvisie laten adviseren door de WomenMakeTheCity-vrouwenadviesraad: zie het hoofdstuk Verantwoording proces. We blijven zoeken naar manieren om vanuit diversere perspectieven naar projecten en programma's te kijken.	
Samen leren Het leertraject Amsterdams Stadmaken biedt een omgeving om samenwerking en samen leren in gebiedsgerichte projecten vorm te geven en in te richten. Deze tijd vraagt er meer dan ooit om. Het leertraject vindt o.a. plaats in het kader van de nieuwe Omgevingswet en de leeromgeving van Vrije Ruimte. In een aantal bestaande en nieuwe projecten komt de focus te liggen op samen leren door betrokkenen: bewoners, ondernemers, ambtenaren en bestuurders. Leren gebeurt o.a. aan de hand van inspirerende praktijkvoorbeelden en de lessen zullen breed gedeeld worden.	Tekst geschrapt.	

Actiepunten Agenda Samen stadmaken We hebben de verschillende acties en aandachtspunten in onderstaande opsomming verdeeld in drie categorieën. In de 'licht'-categorie staan de snelle acties. Het zijn punten die niet veel extra kosten en/of omdat ze relatief weinig extra organisatie vergen (deels omdat sommige punten al belegd zijn). In de 'medium'-categorie zijn de acties terug te vinden die meer organisatie, voorbereiding of onderzoek vergen. We onderzoeken hoe we deze op de middellange termijn kunnen uitvoeren. De 'zwaar'-categorie staat voor de acties en aandachtspunten die ingrijpender en fundamenteler zijn voor de organisatie. Dat heeft met juridische, financiële en politieke aspecten te maken.	Tekst geschrapt, opgegaan in nieuwe lijst met uitwerkingsopgaven.	
Licht • Experiment met community wealth building • Nauwere samenwerking met Sociaal Creatieve Raad • Uitwerken sociale impact bij bouwprojecten en gebiedsontwikkeling met Bureau Social Return • Neerzetten van informatieborden bij aanvang planvorming • Verdere ondersteuning Buurtomgevingsvisie Sierpleinbuurt en mobilisatie andere buurten • Voortzetten WMTC-vrouwenadviesraad • Verankeren publiek-collectieve samenwerking t.b.v. coöperaties (in verbinding met democratiseringsagenda) en commons • Experiment 'Werken aan de geleefde stad' (Designing Disorder) • Oprichting Leertraject Amsterdams Stadmaken	Tekst geschrapt, opgegaan in nieuwe lijst met uitwerkingsopgaven.	
Medium • Nieuwe accenten t.b.v. lokaal ondernemerschap, onder meer bij het horecabeleid, detailhandelsbeleid, bedrijvenbeleid • Uitwerken en verankeren van organisch ontwikkelen met buurtfocus • Verkennen community benefits agreement-instrument (buurtbatenovereenkomst) • Verkenning opzetten van 'transparantieportaal' (naar Hamburgs voorbeeld) • Openbaar maken plan-, ontwerp- en rekeninstrumentarium • Ondersteuning duurzame, coöperatieve samenwerking met diverse partijen t.b.v. • vrije ruimte • Organiseren planvorming fysiek in de buurt • Optimaliseren gelijkwaardige informatiepositie (digitalisering) • Oprichting inclusief en transparant burgerberaad	Tekst geschrapt, opgegaan in nieuwe lijst met uitwerkingsopgaven.	

• Verankeren betrokkenheid kinderen en jongeren • Uitwerken mogelijkheden om betekenisvolle, lokale betrokkenheid te bewerkstelligen bij particulier initiatief • (als onderdeel van te ontwikkelen participatiebeleid)		
Zwaar • Onderzoek buurtrechten • Ontwikkeling waarderend kader • Verkenning woningbouwfonds voor coöperaties • Verkenning regionaal investeringsfonds	Tekst geschrapt, opgegaan in nieuwe lijst met uitwerkingsopgaven.	

3.4 Nader beeld van de impact op hoofdlijnen

Op basis van bovenstaande analyse zijn verschillende conclusies te trekken over de onderwerpen:

Belangrijkste aanpassingen vanuit het belang van de fysieke leefomgeving

Er zijn drie hoofdpunten waarop de actualisatie van de omgevingsvisie leidt tot een relevant effect op de fysieke leefomgeving:

4. Plannen uit de omgevingsvisie zijn concreter geworden, waardoor de impact concreter te duiden is, of effecten meer afgebakend optreden.
5. Nieuwe trends en ontwikkelingen vragen om nieuwe ruimte die niet voorzien was in de omgevingsvisie.
6. Aangepaste effecten door harmonisatie van het beleid van Weesp.

De overige aanpassingen zijn geen van alle significant, of in elk geval niet zodanig significant dat deze aanpassingen leiden tot een wezenlijk ander verloop van de trendfiguren het uit OER bij de Omgevingsvisie 2021.

Plannen uit de omgevingsvisie zijn concreter geworden, waardoor de impact concreter te duiden is, of effecten meer afgebakend optreden

Deze categorie van effecten treedt vooral op rondom onderwerpen die in de periode 2021-2025 concreter zijn geworden. De twee meest nadrukkelijke voorbeelden gaan over opwek van energie door wind en circulariteit.

Effecten door aanpassingen in ambities door opwek van windenergie

Voor windenergie is ten opzichte van de Omgevingsvisie 2021 het aantal zoekgebieden sterk verkleind. In het OER bij de omgevingsvisie zijn windturbines als belangrijke bron van negatieve effecten gepresenteerd. Met de actualisatie van de omgevingsvisie (en vaststelling van het Ontwerp Programma Windenergie Amsterdam) is het aantal zoekgebieden verkleind, waardoor effecten beperkt worden tot effecten in het de haven en zuidoost. Door deze aanpassingen in de OVA geeft de gemeente invulling aan het in het OER gesignaleerde aandachtspunt voor nadere uitwerking[2]. De effecten die in het OER beschreven waren worden door de concretisering van locaties opgelost voor zover de effecten plaatsvonden in gebieden nu geschrapt zijn. Voor de verschillende locaties resteren alsnog aandachtspunten voor de uitwerking (zoals de impact op landschap en natuur in de Diemerscheg en de impact op stadsontwikkelingen nabij het Havengebied).

Effecten door aanpassingen in circulariteitsambities

Voor het onderwerp circulariteit geldt dat het beleid sterk geconcretiseerd is. De grote onzekerheidsmarge die in het OER van 2021 geconstateerd is kan daardoor kleiner gemaakt worden. Nieuw is de ambitie om in 2030 20% minder materiaal te gebruiken dan in 2018. De concretisering van deze behoefte doet ze onder meer door:

[2] In het OER 2021 was het volgende aandachtspunt opgenomen:
Specifieke aandacht voor conflicten tussen ontwikkelgebieden en gebieden met specifieke waarden met voorkeursgebieden uit de RES 1.0
In de RES 1.0 zijn voorkeursgebieden aangegeven. Voor acht voorkeurslocaties of reservegebieden vallen deze samen met aanwezige (natuur/recreatie)waarden en/of ontwikkelgebieden vanuit de Omgevingsvisie. Dit vormt een aandachtpunt voor de nadere uitwerking.

- In de actualisatie heeft de gemeente Amsterdam de circulariteitsambitie geconcretiseerd door onder meer de indicatoren uit Het Nieuwe Normaal (HNN) te omarmen. Daarnaast heeft ze de voorwaarden voor inkoop tot 100% in 2030 geconcretiseerd.
- De gemeente vergroot de inzet op de ambitie voor circulaire woningbouw, in lijn met de Green Deal Houtbouw. De ambitie (jaarlijks minimaal 20% van de gehele woningbouwproductie in de MRA (en dus gemeente Amsterdam) in houtbouw) blijft gelijk, maar de gemeente geeft nu aan hogere ambitieniveaus te accepteren.
- De gemeente heeft een routekaart voor een circulaire textielsector opgesteld en verwerkt in de omgevingsvisie. Deze routekaart bevat o.a. een forse opschaling van recycling. Dit versterkt de mate van circulariteit.

Voor het onderdeel circulariteit is vanwege bovenstaande wijzigingen sprake van een licht positief effect ten opzichte van de beoordeling in 2021 (niet in zodanige mate dat de destijds met een '+' beoordeelde score hoger wordt), en is de onzekerheidsmarge wat naar beneden bijgesteld.

Aandachtspunt bij de vergroting van de circulariteitsambities is:
- Het vergroten van inzet op houtbouw kan gevolgen hebben voor het geluidklimaat. Hoewel ook houtbouw moet voldoen aan de eisen van het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl), kan het geluidklimaat anders zijn (bijvoorbeeld een grotere hoeveelheid laagfrequent geluid binnen de woningen) doordat hout geluid anders absorbeert dan conventionele bouwmethoden.

Nieuwe trends en ontwikkelingen vragen om nieuwe ruimte die niet voorzien was in de omgevingsvisie

Er zijn twee onderwerpen waarvoor nieuwe trends hebben geleid tot wat grotere actualisaties van de omgevingsvisie. Dit gaat over de onderwerpen 'klimaatadaptatie' en 'warmtetransitie'. Beide ruimtevragen waren weliswaar in beeld tijdens de totstandkoming van de omgevingsvisie, maar het ruimtevragend effect van deze onderwerpen is nader geconcretiseerd in de actualisatie van de omgevingsvisie.

Klimaatadaptatie
De gemeente heeft de klimaatopgave nader geconcretiseerd door deze als onderdeel van de ambitie 'groeien binnen grenzen', volwaardig naast andere opgaven als woningbouw, verduurzaming en bedrijvigheid te plaatsen. Dit veronderstelt een grotere ruimtevraag dan in de huidige situatie, en ook meer ruimte dan alleen in de bestaande groenstructuren. Dit vraagt om ruimte voor waterberging en – afvloei en verkoeling. Daarnaast vraagt schone energie om ruimte voor nieuwe infrastructuur. De gemeente heeft niet in kaart geduid waar (grootschalig) ruimte gemaakt gaat worden voor klimaatadaptatie, maar verwacht wordt wel dat de ruimte voor openbaar groen groter moet worden dan vastgelegd in de OVA (2021). Dit kan tot de volgende (milieu)knelpunten leiden:

- Ruimte voor klimaatadaptatie vraagt om een meer robuuste groenstructuur. In dit kader is relevant dat de vernieuwing van de Hoofdgroenstructuur (HGS) als gevolg van een raadgevend referendum is verworpen door de Amsterdamse gemeenteraad. Als gevolg hiervan worden géén nieuwe te beschermen groengebieden aangewezen, wordt watergebieden niet toegevoegd aan de HGS én wordt het principe "er wordt niet gebouwd in groengebieden, tenzij de groenfunctie wordt versterkt" niet beleidsmatig verankerd wordt. Dit zet druk op de ambitie op ruimte voor klimaatadaptatie te creëren. In de praktijk is het dus nog maar de vraag of er meer ruimte gevonden wordt voor klimaatadaptatie, maar indien dit wel het geval is, gaat dit mogelijk ten koste van andere ruimtevragers. Autonoom treden in de openbare ruimte wel verbeteringen op, bijvoorbeeld door het herinrichten van wegen met ruimte voor waterberging en verkoeling door vergroening.
- De ambitie voor stedelijke herontwikkelingen in gebieden waar nu weinig ruimte voor klimaatadaptatie voorhanden is moet omhoog. Dit drukt de grondbalans van deze ontwikkelingen.

Warmtenetten
Amsterdam wil gebruik maken van geo- en aquathermie. Ze heeft daar zelf al voor geraamd dat er meerdere voetbalvelden aan ruimte voor nodig is binnen de bestaande stad. Dit kan dus andere functies verdringen. Andere aandachtspunten voor het gebruik van geothermie zijn:

Een OBES kan de grondwaterkwaliteit beïnvloeden door menging van verschillende watertypen, wat leidt tot verstoppingen of verspreiding van verontreiniging. In stedelijke gebieden kan dit snel gebeuren doordat er veel

systemen in elkaars invloedssfeer staan, maar hier is verdunning vaak groot. OBES kunnen ook verontreinigingen naar diepere watervoerende lagen brengen, wat drinkwaterbronnen kan bedreigen. Daarnaast kunnen OBES de grondwaterstand verlagen, wat verdroging en zettingen veroorzaakt, met gevolgen voor vegetatie en monumenten. Grootschalig gebruik kan merkbare veranderingen in de grondwaterstanden veroorzaken, afhankelijk van de bodemgesteldheid. Gezien de grote hoeveelheid OBES nodig om aan de warmtevraag te voldoen zijn dit risico's waar aandacht aan moet worden besteed.

- Bij toepassing van een open bodemenergiesysteem (OBES) kan de grondwaterkwaliteit beïnvloed worden door menging van verschillende watertypen, wat leidt tot verstoppingen of verspreiding van verontreiniging. In stedelijke gebieden kan dit snel gebeuren doordat er veel systemen in elkaars invloedssfeer staan, maar hier is verdunning vaak groot. OBES kunnen ook verontreinigingen naar diepere watervoerende lagen brengen, wat drinkwaterbronnen kan bedreigen. Daarnaast kunnen OBES de grondwaterstand verlagen, wat verdroging en zettingen veroorzaakt, met gevolgen voor vegetatie en monumenten. Grootschalig gebruik kan merkbare veranderingen in de grondwaterstanden veroorzaken, afhankelijk van de bodemgesteldheid. Gezien de grote hoeveelheid OBES nodig om aan de warmtevraag te voldoen zijn dit risico's waar aandacht aan moet worden besteed.
- Door het aanleggen van gesloten bodemenergiesystemen (GBES) ontstaan risico's op verontreiniging van het grondwater. Door het doorboren van de bodemlagen wordt de kans op lekkages tussen de verschillende watervoerende pakketten vergroot. Dit betekent dat de kans op verontreinigingen in schaars zoetwater vergroot wordt. Dit is specifiek aan de orde bij individuele GBES-oplossingen. In vergelijking met OBES is het aantal boringen voor GBES 100 tot 150 keer meer voor hetzelfde aantal woningequivalenten (WEQ) en in vergelijking met geothermie is dit zelfs 5.000 keer meer.
- Aardwarmtesystemen kunnen negatief uitpakken in hun effect op archeologische en cultuurhistorische waarden. Met name in de historische binnenstad ligt hier een complexe opgave. Een mitigerende actie hierin is het toepassen van maatwerk. Monumenten en andere erfgoed vragen om een individuele aanpak, waarbij ook het isoleren al een belangrijke opgave is. Dit kan bijvoorbeeld door een traject te ondernemen voor de inpassing van transformatorhuisjes of warmteoverdrachtstations in beschermde stadsgezichten of werelderfgoed, inpassing van het warmtenet in de ondergrond van het grachtengordelgebied of het ontwikkelen van een beoordelingsmethodiek en/of handvatten voor de aankomende isolatieopgave.
- De aanleg van deze systemen kan bij bouw leiden tot CO_2-emissies en geluidhinder of veranderingen van stikstofdepositie. Dit kan in de aanlegfase negatieve effecten veroorzaken.

Al met al kan de toegenomen inzet op warmtenetten leiden tot (1) toegenomen drukte in de ondergrond, (2) aantasting van het bodemarchief of andere erfgoedwaarden of (3) tijdelijke hinder door de grootschalige aanleg hiervan. Op meer lange termijn voorkomt de warmtetransitie een grote hoeveelheid CO_2-emissies.

4. Overzicht van de impact van de actualisatie op de thema's van de fysieke leefomgeving

In het OER voor de omgevingsvisie Amsterdam 2050 zijn verschillende kernwaarden beschreven en beoordeeld. In dit hoofdstuk is ingegaan op dezelfde kernwaarden. Op gemeentebreed niveau is zo in beeld gebracht wat de impact is van de geactualiseerde omgevingsvisie op de fysieke leefomgeving. Hiervoor is hetzelfde beoordelingskader en ambitieniveau gebruikt als bij de effectbeoordeling voor de Omgevingsvisie (het OER). Voor verreweg de meeste kernwaarden geldt dat de beoordeling niet wezenlijk anders is dan bij de Omgevingsvisie. Dit is logisch, omdat de actualisatie voortborduurt op de visie en vooral een nadere invulling geeft.

4.1 Inclusief en betaalbaar

Definitie kernwaarde

Binnen de kernwaarde Inclusief en betaalbaar is aandacht voor de mate van segregatie, vervoersarmoede en ontmoeten.

Kernwaarde	Criterium	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
Inclusief en betaalbaar	*Mate van segregatie*	Een stad waar de plek waar je opgroeit niet bepalend is voor je ontplooiingskansen	• Meer koopwoningen dan nu op plekken waar dat betaalbaar kan • Relevant werk en hoge kwaliteit van voorzieningen naar (of in bereik van) kwetsbare wijken brengen
	Vervoersarmoede	Een 30-minutenmetropool voor kwetsbaren, praktisch en middelbaar geschoolden	• Meer knooppunten waar clusters van midden- en praktisch opgeleide banen en werknemers samen komen • Middenbanen naar de perifierie, ontsluiten centraal gelegen praktische en middenbanenclusters
	Ontmoeten	Een stad waarin ontmoetingen met anderen aangemoedigd wordt door de inrichting van de ruimte	• Beter bereikbaar maken groene gebieden rondom stedelijk gebied. • Groene plekken voor ontmoeting en spelen vergroten sociale interactie en verminderen eenzaamheid.

Beschrijving effecten OER

De betaalbaarheid van de woningvoorraad in de gemeente Amsterdam staat onder druk. De betaalbaarheid is in de afgelopen jaren verminderd. Met name in de ring A10 is de woningdiversiteit verslechterd. Al is er in een grote stad als Amsterdam altijd een diversiteit aan woonmilieus aanwezig. Geconcludeerd kan worden dat de segregatie sinds 2000 is toegenomen. In de gemeente Amsterdam speelt vervoersarmoede minder. Er bestaan verschillende manieren om de afstanden binnen de stad af te leggen. Met name voor praktisch opgeleiden van buiten Amsterdam die in Amsterdam werken is de afstand relatief groot. In de gemeente is er relatief veel groen aanwezig. Al bestaat er wel druk op deze groene plekken. Ook is er op verschillende nieuwbouwlocaties relatief weinig groen aanwezig.

Met de plannen die de gemeente adresseert in de Omgevingsvisie verbetert de kernwaarde sterk. Ook omdat verdichtingslocaties een plek vinden in stadsdelen waar nu belangrijke aandachtspunten bestaan. Een verbetering van de vervoersarmoede wordt bereikt door verbeterde OV-mogelijkheden naar regiogemeenten. Betaalbaarheid is en blijft een belangrijk aandachtspunt. De waardeontwikkeling van de bestaande woningen wijst erop dat ook bij nieuwe woningen die gerealiseerd worden de betaalbaarheid onder druk kan komen te staan.

Effecten actualisatie Omgevingsvisie

Vanuit het perspectief van sociaal en leefbaar is vooral de wijziging in de omgevingsvisie die gaat over het herinrichten van de openbare ruimte relevant. Hierin heeft de gemeente aangegeven aan te sluiten bij "Amsterdam maakt Ruimte (2023)", waarin doelstellingen zijn opgenomen voor "*een openbare ruimte in de*

groeiende stad die toekomstbestendig is op een ecologisch veilige en sociaal rechtvaardige manier, met oog voor alle huidige en toekomstige gebruikers van de gezamenlijke huiskamer". Op het criterium 'ontmoeten' scoort de geactualiseerde omgevingsvisie dus licht positiever. In het beleidskader "Amsterdam maakt Ruimte (2023)" zijn voorbeelden opgenomen van de wijze waarop dit gaat werken en op het moment al uitgevoerd wordt. Deze beleidslijn leidt tot een meer inclusieve inrichting van de openbare ruimte.

Het criterium 'vervoersarmoede' wordt beïnvloed door de aanscherping van het mobiliteitsuitgangspunt in de Omgevingsvisie. In de OVA (2021) werd eenzijdig gericht op het autoluw maken van Amsterdam. Hiervoor komt beleid dat meer is gericht op doelgroepen voor in de plaats, waarbij ruimte ontstaat voor belangrijke motorvoertuigen zoals bevoorradings-, bouw- en onderhoudsverkeer, of hulpdiensten. De gemeente werkt aan een 'Beleidskader Verkeersnetten', waarin per vervoerstype specifiek naar doelgroepen gekeken wat de ruimtelijke impact is van de wensen van doelgroepen. Dit pakket kan in potentie tot een kleine verbetering van de mate van vervoersarmoede hebben. Dit leidt ook tot een kleine positieve bijstelling van de score.

Voor het criterium 'Mate van segregatie' is vooral de actualisatie voor woonwagens belangrijk. Het Beleidskader woonwagens en standplaatsen (2023) betekent een lichte beleidsmatige trendbreuk. De gemeente gaat actief op zoek naar nieuwe plekken en uitbreiding van het aantal woonwagenplaatsen. Op deze manier kan de gemeente de woonwagendoelgroep een plek in Amsterdam geven. Dit leidt ertoe dat zij niet afhankelijk zijn van een woonplek buiten de stad. De vraag naar standplaatsen overstijgt echter alsnog het aanbod, ook met dit beleidskader. De actualisatie levert wel een licht positieve bijdrage aan de score voor inclusief.

4.2 Leefbaar

Definitie kernwaarde

Binnen de kernwaarde Leefbaar is aandacht voor de leefbaarheid.

Kernwaarde	Criterium	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
Leefbaar	*Score leefbaarheidssituatie*	Een score 'goed' (Vanaf 7,5)	• Afname van het aantal slecht scorende wijken/buurten • Stijging van de gemiddelde score

Beschrijving effecten OER

De leefbaarheid in de gemeente Amsterdam scoort matig tot positief. Hierin bestaan er duidelijke verschillen tussen de stadsdelen. Zuid en Centrum scoren sinds het begin van de metingen van de leefbaarheid positief tot zeer positief. In Oost en West heeft de leefbaarheid in de afgelopen 20 jaar zich sterk verbeterd. Aandachtspunten blijven bestaan in stadsdeel Nieuw-west en in mindere mate Zuidoost en Noord.

Het voorkeursalternatief dat beoordeeld is in het OER leidt tot een sterke verbetering op het vlak van de leefbaarheid in de gemeente. In de verschillende wijken waar aandachtspunten voor de leefbaarheid bestaan kan de verdichtingsopgave die geprojecteerd wordt een impuls geven aan een verbetering van de leefbaarheid.

Effecten actualisatie Omgevingsvisie

Voor de leefbaarheidsscore zijn de volgende punten relevant:

1. In de actualisatie van de omgevingsvisie wordt meer aandacht besteed aan zorggeschikte woningen. Moderne combinaties van wonen en zorg zijn uitgewerkt in een woon-zorgvisie (als onderdeel van de Amsterdamse Aanpak Volkshuisvesting). De actualisatie verplicht tot de bouw van zorggeschikte woningen in de komende jaren (door marktpartijen en corporaties). Dit is positief voor de leefbaarheidsscore.
2. In lijn met de beoordeling voor inclusief en betaalbaar verbetert de leefbaarheid enigszins door investeringen in de openbare ruimte.
3. De inzet op het vergroten van het aantal standplaatsen voor woonwagens kan mogelijk de leefbaarheid beperkt aantasten, zeker wanneer het gaat om grotere woonwagenlocaties.

4.3 Bereikbaar

Definitie kernwaarde

Binnen de kernwaarde Bereikbaar is aandacht voor een betrouwbare reistijd en de modal shift.

Kernwaarde	Criteria	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
Bereikbaar	*Betrouwbare reistijd*	• Hoogwaardig OV bij iedereen in de buurt • Betrouwbare reistijd in de spits	Toename HOV in de gemeente Minder vertraging bij kruisingen en voldoende OV-aanbod
	Modal shift	• Lager aandeel autogebruik in verplaatsingen dan nu en een optimale inrichting voor voetgangers, fietsers en het OV	Afname van het aandeel autogebruik ten opzichte van fiets, lopen en OV. Hogere kwaliteit (ongehinderd fietsen en lopen) en sneller OV.

Beschrijving effecten OER

De mobiliteit in de gemeente staat er overwegend goed voor. De auto wordt relatief weinig gebruikt. Daarnaast is gedurende de spits de vertraging redelijk tot goed op zowel het stedelijk wegennet als het hoofdwegennet. Aandachtspunten zijn de reistijd in het westelijk deel binnen de ring en de zichtbaarheid van de auto op straat. Verschillende maatregelen worden getroffen om deze trend voort te zetten.

In het voorkeursalternatief worden verschillende ingrijpende maatregelen getroffen. De stapeling van deze maatregelen geeft een forse impuls aan de al ingezette modal-shift. Door de toename van hoogwaardig OV wordt de betrouwbaarheid van de reistijd verbeterd. Wel kan er een beperkte groei van autoverkeer plaatsvinden en werkt dit door in lokale aandachtspunten.

Effecten actualisatie Omgevingsvisie

De ambities van Amsterdam tot 2050 bouwen voort op bestaande afspraken binnen de MRA en met het Rijk. Daar waar ze verder gaan, zijn het denkrichtingen en voorzetten voor een gesprek. In de actualisatie wordt de focus op OV en fiets- en loopbereikbaarheid iets groter. In de actualisatie wordt o.a. het verbeteren van loop- en fietsroutes naar het HOV-netwerk en het creëren van extra opgangen bij metrostations genoemd. Er worden ten opzichte van de OVA geen nieuwe infrastructurele verbindingen aangekondigd. De beoordeling van deze kernwaarde verandert daardoor niet ten opzichte van de Omgevingsvisie, of slechts marginaal.

4.4 Milieukwaliteit sociaal fundament: geluid

Definitie kernwaarde

Binnen de kernwaarde Milieukwaliteit sociaal fundament: geluid is aandacht voor de mate van geluidhinder van verschillende bronnen.

Kernwaarde	Criteria	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
Milieu-kwaliteit *Geluid*	Mate van geluidhinder van (weg)verkeer, vliegtuigen, rail en industrie	• Voldoen aan de WHO-advieswaarden voor geluid • Alle (nieuwe) woningen hebben een stille zijde • Percentage ernstig geluidgehinderen daalt bij elke nieuwe GGD monitor	• Afname van de geluidsbelasting • Toename van het percentage woningen met een stille zijde • Afname van het aantal ernstig geluidgehinderden

Beschrijving effecten OER

In de huidige situatie wordt in het OER een negatieve trend gesignaleerd. De geluidbelasting en -hinder neemt toe. De beoogde streefwaarden worden niet gehaald. Autonoom worden verschillende stappen ondernomen om de geluidsbelasting te beperken, zoals het aanpakken van de overlast door brommers. Daarnaast komen er wel nieuwe geluidsbronnen bij door klimaatverandering en de energietransitie.

De maatregelen die binnen het voorkeursalternatief worden genomen leiden tot een verlaging van de algehele geluidbelasting in de gemeente. Maatregelen die genomen zijn hierbij zijn lagere snelheden, de herpositionering van de A10 en de transformatie van drukke wegen. Wel speelt er een toename van het aantal

geluidgehinderen bij spoorwegen en rondom Schiphol. Daarnaast zijn er verschillende ontwikkelgebieden nabij industriegebieden gelegen. Omdat de verwachting is dat eerst de woningbouw wordt gerealiseerd en dan de industrie verdwijnt, neemt eerst de geluidhinder toe om later weer af te nemen.

Effecten actualisatie Omgevingsvisie

Een aantal maatregelen uit de actualisatie van de omgevingsvisie is relevant:

1. Het Programma Windenergie heeft locaties aangewezen voor windenergie. Ten opzichte van de OVA (2021) is het aantal locaties waar hinder kan ontstaan beperkter. De afstandseisen tot woningen (350 meter) en daarmee samenhangende risico's op geluidhinder zijn hetzelfde.
2. In de OVA (2021) werd het jaar 2030 gekoppeld aan de ambitie om alleen nog uitstootvrije mobiliteit te hebben. Uit een RIVM-rapport uit 2008 blijk dat bandengeluid bij auto's dominant wordt vanaf 40 á 50 km/uur. Daaronder is het motorgeluid dominant. Binnenstedelijk (grotendeels 30km/u in Amsterdam) kan het loslaten van het jaar 2030 om volledig uitstootvrij te zijn op korte termijn negatief uitpakken. Immers vertraagt dit de snelheid van de transitie naar emissievrije mobiliteit, waardoor mobiliteit met motorgeluid nog veel in de binnenstad komt. De positieve verandering treedt later op dan in het OER verondersteld.
3. De ambities rondom Schiphol zijn in de actualisatie nader gedetailleerd. Amsterdam pleit voor het terugdringen van het aantal (nacht)vluchten op Schiphol, waar in de OVA (2021) nog vrijblijvender gestuurd werd op het 'terugdringen van milieucontouren'. Deze scherpere grondhouding (minder vluchten) kan op termijn leiden tot het verminderen van de milieuimpact (door geluid) van Schiphol.
4. In de actualisatie verkleint de gemeente Amsterdam de minimale afstand tussen woningen en snelwegen/stedelijke wegen. In de OVA (2021) moeten gevoelige bestemmingen op minimaal 300 meter van snelwegen en 50 meter van stedelijke wegen/provinciale wegen (>10.000 mvt/etm) gelegen zijn. In de actualisatie worden afstanden van 150 meter en 25 meter aangehouden. De geluidhinder in de eerstelijnsbebouwing kan hierdoor (licht) toenemen. In combinatie met een grotere circulaire ambitie (hout absorbeert geluid anders dan beton/metselwerk) kan dit tot een verslechtering van het binnengeluidklimaat van woningen leiden.

Deze uitgangspunten leiden tot een lichte verslechtering van het aspect geluid ten opzichte van de beoordeling van de OVA (2021).

4.5 Milieukwaliteit sociaal fundament: Geur en stof

Definitie kernwaarde

Binnen de kernwaarde Milieukwaliteit sociaal fundament: geur en stof is aandacht voor het aantal gehinderden.

Kernwaarde	Criteria	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
Milieukwaliteit	Geur en stof	• Geen ernstig geur- en stofgehinderden	Afname van het aantal geur- en stofgehinderden

Beschrijving effecten OER

Geurhinder komt in Amsterdam alleen voor rond het westelijk havengebied. Doordat de geurcontouren over nieuwe woongebieden heen liggen neemt het aantal gehinderden wel toe. Ook op grotere afstand, zoals Sloterdijk, is sprake van enige geurhinder.

Grote geurveroorzakende bedrijven verdwijnen uit de Coen- en Vlothaven binnen het voorkeursalternatief. Ook in mindere mate speelt de transformatie van Cornelis Douwes een rol. Dit leidt tot een zeer positief effect op de geurhinder van bestaande buurten.

Effecten actualisatie Omgevingsvisie

In de actualisatie kondigt de gemeente aan dat in een geurbeleidskader vastgelegd wordt wat aanvaardbare geurhinderniveaus zijn. Deze aankondiging leidt niet direct tot een verwachte verbetering van de mate van geurhinder, maar kan daar wel aanleiding toe geven. Verder zijn voor geur vooral de herontwikkelingen in geurbelaste gebieden belangrijk. De actualisatie stelt hier geen wijzigingen in voor. De beoordeling van deze kernwaarde verandert daardoor niet ten opzichte van de Omgevingsvisie

4.6 Milieukwaliteit sociaal fundament: Luchtkwaliteit

Definitie kernwaarde

De kernwaarde luchtverontreiniging heeft impact op het welzijn van mensen (en dieren). Daarmee is het onderdeel van het sociaal fundament. De criteria waarop de luchtverontreiniging beoordeeld zijn, zijn de concentraties NO_2 en PM_{10}/$PM_{2.5}$. In de tabel is naast deze criteria ook de streefwaarde en beoogde beweging opgenomen.

Kernwaarde	Criteria	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
Milieukwaliteit - *Luchtkwaliteit*	**NO_2**	40 µg/m^3	Afname van de concentraties NO_2, PM_{10} en $PM_{2.5}$
	PM_{10}	Maximaal 20 µg/m^3	
	$PM_{2,5}$	Maximaal 10 µg/m^3	

Beschrijving effecten OER

De luchtverontreiniging is in de stad Amsterdam de afgelopen jaren sterk afgenomen. In 2020 was de luchtkwaliteit verbeterd naar een matige tot redelijk goede staat. Er blijven wel grote aandachtspunten bestaan voor de luchtkwaliteit. Zo wordt op diverse plekken nog niet voldaan aan de WHO streefwaarden. Voor NO_2 betreft dit enkele drukke straten. Voor PM_{10} voldoen grote delen van de stad en voor $PM_{2,5}$ ligt een fractie boven de gewenste streefwaarde. Op verschillende manieren wordt ingezet op het verder verbeteren van de luchtkwaliteit.

Het voorkeursalternatief heeft vier effecten op de luchtkwaliteit. Bij nieuwe ontwikkelingen kan de toename van verkeer leiden tot een toename van de concentraties stikstofdioxide en (ultra) fijnstof. Door het verdwijnen van bedrijvigheid bij transformatie, de lagere snelheid en minder verkeer in het centrum en de herpositionering van de A10 nemen de concentraties stikstofdioxide en (ultra) fijn stof af.

Effecten actualisatie Omgevingsvisie

De maatregelen die leiden tot een verslechtering van het geluidsbeoordeling leiden op vergelijkbare manier ook tot een verslechtering van de luchtkwaliteitsbeoordeling, m.u.v. de beoordeling die voortkomt uit het Programma Windenergie. Ook voor de luchtkwaliteit geldt dus dat als gevolg van de beleidsvoornemens rondom het toestaan van woningbouw op kleinere afstand van (snel)wegen en het uitstellen van ambities tot 2050 de luchtkwaliteit wat negatiever beoordeeld wordt dan in 2021. Het terugdringen van het aantal (nacht)vluchten op Schiphol draagt positief bij.

4.7 Gezond

Definitie kernwaarde

De criteria waarop de mate van gezondheidsbevordering beoordeeld zijn, zijn bewegen, overgewicht, gezond voedselaanbod en een rookvrije omgeving. Voor bewegen is een norm vastgelegd die uitgaat van: op vijf of meer dagen per week minimaal een half uur matig lichamelijk actief zijn. Voor mensen van 55 jaar en ouder is deze beweegnorm minder streng. Voor overgewicht geldt dat specifiek gekeken is naar het percentage obesitas (een BMI van meer dan 30) en het percentage overgewicht (een BMI tussen de 25 en 30).

Kernwaarde	Criteria	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
Gezond	• Beweegvriendelijke omgeving • Overgewicht • Gezond voedselaanbod • Rookvrije omgeving	• Overgewicht lager dan gemiddeld in Nederland • Minstens 50% van het voedselaanbod is gezond • 70% Amsterdammers voldoen aan de beweegnorm • Minstens 50% van de openbare ruimte voldoet aan de	• Afname van het percentage overgewicht • Toename percentage gezond voedselaanbod • Toename percentage mensen (kinderen) dat voldoet aan beweegnorm • Toename mensen die aan de beweegnorm voldoen • Afname van het percentage rokers • Toename van het oppervlak rookvrij gebied

Kernwaarde	Criteria	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
		bouwstenen van de beweeglogica • Het percentage rokers is lager dan gemiddeld in Nederland	

Beschrijving effecten OER

In vergelijking tot de G4 en de rest van Nederland staat de gezondheid van de gemiddelde Amsterdammer er redelijk tot goed voor. Er bestaan wel grote verschillen tussen verschillende stadsdelen. De stadsdelen Nieuw-west, Zuidoost en Noord scoren significant slechter op overgewicht, bewegen, voeding en roken dan andere delen van de stads. In de afgelopen jaren zijn er in de gehele gemeente stappen gezet op het vlak van bewegen. Met name de stadsdelen nieuw-West, Zuidoost en Noord blijven achter. De gemeente heeft verdere ambities om de gezondheid van haar inwoners op verschillende vlakken te verbeteren. Wel laat de landelijke trend zien dat beweging en een gezond gewicht (onder kinderen) onder druk staat.

Binnen het voorkeursalternatief worden ingrepen genomen die uitnodigen tot meer bewegen. Verder is het positief dat verdichtingslocaties nabij gebieden liggen die meer aandacht behoeven.

Effecten actualisatie Omgevingsvisie

In de actualisatie wordt verwezen naar de beleidskaders die ingaan op de inrichting van de openbare ruimte (Beleidskader Puccinimethode (2024), Beleidskader Verlichting (2017) en Amsterdam maakt Ruimte (2023)). De hierin opgenomen maatregelen, voor zover ze leiden tot een groenere openbare ruimte, kunnen bijdragen aan de gezondheid van inwoners. Daarnaast onderzoekt de gemeente om bij actualisatie van het Stedelijk Kader Buitenreclame reclames inhoudelijk te beperken indien deze verleidt tot gedrag dat strijdig is met de Amsterdamse doelen op het gebied van o.a. volksgezondheid. Het positieve effect hiervan kan nog niet ingeboekt worden.

Voor de overige wijzigingen geldt dat de actualisatie geen relevante aanpassingen bevat. De beoordeling van deze kernwaarde verandert daardoor niet ten opzichte van de Omgevingsvisie

4.8 Veilig

Definitie kernwaarde

De kernwaarde veiligheid omvat drie onderwerpen. De criteria, streefwaarde/ambitie en gewenste beweging zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Kernwaarde	Criteria	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
Veiligheid	*Aantal ernstige slachtoffers en doden bij verkeersveiligheid*	• 90 ernstige slachtoffers per 100.00 inwoners in 2020 • 0 verkeersdoden in 2050	Afname (25% reductie tussen 2010-2020) van het aantal slachtoffers door verkeersongevallen
	Omgevings-veiligheid	• Geen nieuwe extra kwetsbare functies nabij risicobronnen	• Geen nieuwe risicobronnen in bewoond gebied • Afname risicobronnen
	Waterveiligheid	• Zo laag mogelijke overstromingskans • Niet bouwen op plekken die een extra waterveiligheidsrisico hebben	

Beschrijving effecten OER

Op het vlak van verkeersveiligheid is te zien dat het aantal gewonden en doden in het verkeer is afgenomen. De gestelde ambities worden echter niet gehaald, en in de afgelopen jaren is een lichte verslechtering van de verkeersveiligheid te zien.

Net als in de rest van Nederland wordt het risico van gevaarlijke stoffen met basisregels zeer klein gehouden. De afgelopen jaren is het risico van met name stationaire bronnen sterk verminderd.

Door het herpositioneren van de A10 binnen het voorkeursalternatief worden positieve effecten verwacht op de verkeersveiligheid. Een aandachtspunt voor de verkeersveiligheid vormt de verwachte toename van het aandeel en aantal fietsers in de stad.
Op het vlak van externe veiligheid betekent de ontwikkeling van Havenstad en de Noordelijke IJ-oevers, in de beoordeling van de Omgevingsvisie 2050, dat er stationaire risicobronnen worden weggehaald. De veiligheidssituatie op deze locatie verbeterd. De verdichting langs de A2 en nabij stationslocaties leiden wel tot aandachtspunten op het vlak van externe veiligheid.

Overal in de stad wordt nu, dan wel in 30 jaar, voldaan aan de wettelijke eisen voor waterveiligheid. De stedelijke ontwikkelingen binnen de bestaande stadsstructuur zijn met name voorzien in gebieden waar geen tot een kleine kans op overstroming is. Een aantal ontwikkellocaties ligt in gebied met een middelgrote overstromingskans, zoals de locaties in Amstel III en een locatie in Nieuw-West, de Brettenscheg en Noord.

Effecten actualisatie Omgevingsvisie

Verkeersveiligheid
Amsterdam heeft gewerkt aan het verlagen van de maximumsnelheden in heel de stad. Beleidskeuzes uit de beleidsnotitie ’30 km/u in de stad’ maken dat aanpassingen in de inrichting nu nodig zijn. Hierin zijn koppelingen te maken met de verkeersveiligheid in de stad. Het opnieuw profileren van stadswegen biedt mogelijkheden om verkeersstromen van elkaar te scheiden en daardoor de verkeersveiligheid te verbeteren. Op locaties heeft Amsterdam hier al ervaring mee opgedaan, bijvoorbeeld op de Westerdokskade, zie navolgende foto’s uit 2019 en 2024.

Figuur: Voorbeeld Westerdokskade van herinrichting die ook leidt tot een veiligere verkeerssituatie Bron: Streetsmart Cyclomedia

Omgevingsveiligheid
Voor de mate van omgevingsveiligheid is in de fase van de OVA (2021) vooral aandacht besteed aan risicovolle activiteiten in de industriegebieden in relatie tot woningen en stedelijke ontwikkelingsplannen. Vanuit de actualisatie is voornamelijk van belang dat de gemeente een minder strikte norm dan aangekondigd in de OVA (2021) gaat hanteren voor kwetsbare objecten nabij (snel)wegen. Door deze keuze is bebouwing dichter op de snelwegen mogelijk, tot 150 meter. Daarmee komen eventuele woningbouwplannen binnen het explosieaandachtsgebied te liggen van de autosnelwegen rondom Amsterdam. Door deze beleidskeuze verslechtert de beoordeling ietwat ten opzichte van de beoordeling in het OER OVA (2021).

Waterveiligheid
Op het vlak van waterveiligheid spelen geen aanvullende risico's ten opzichte van de beoordeling van de Omgevingsvisie Amsterdam 2050. Er zijn ook geen maatregelen in de actualisatie opgenomen die leiden tot andere veiligheidsrisico's. De beoordeling van deze kernwaarde verandert daardoor niet ten opzichte van de Omgevingsvisie.

4.9 Klimaatbestendig

Definitie kernwaarde
De kernwaarde klimaatbestendig omvat drie onderwerpen. De criteria, streefwaarde/ambitie en gewenste beweging zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Kernwaarde	Criteria	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
Klimaat-bestendig	*Wateroverlast*	• Schade en overlast door extreme buiten voorkomen (bij een bui van 60 mm in 1 uur tijd)	Minder plekken waar na een extreme bui het water tot schade leidt.
	Droogte	• Schade aan gebouwen, groen, infrastructuur, water en dijken door droogte zoveel mogelijk voorkomen en overlast beperken.	Minder schade na een lange periode van droogte
	Hitte	• Schade en overlast veroorzaakt door hitte in zowel het fysieke als het sociale domein zoveel mogelijk voorkomen en beperken	Minder plekken waar hittestress ontstaat en meer plekken die verkoelend op de omgeving werken.

Beschrijving effecten OER
De situatie van klimaatbestendigheid in de gemeente is redelijk. Er bestaan knelpunten en aandachtspunten op het vlak van wateroverlast, maar deze zijn beheersbaar. In toenemende mate is hittestress een aandachtspunt. Stedelijke hitte-eilanden doen zich voornamelijk in het centrum en langs de infrastructuur voor. Beleidsmatig wordt ingezet op het verder aanpakken van klimaatverandering. Klimaatverandering is wel een proces dat autonoom verder doorzet.

Het voorkeursalternatief kan een grote verbetering op het gebied van klimaatadaptiviteit betekenen. Door vergroening en het klimaatbestendig ontwerpen van nieuwe woonlocaties worden er mogelijkheden voor klimaatadaptatie gecreëerd.

Effecten actualisatie Omgevingsvisie
Sinds de publicatie van de OVA (2021) zijn er meerdere warmterecords gevestigd. Dit getuigt van de door wetenschap bewezen stelling dat het klimaat verandert, en perioden van droogte, hitte en extreem weer vaker voorkomen. Onderstaande figuur onderstreept deze stelling, waarin de trend die in 2021 beschreven is verder doorgetrokken kan worden. Dit vraagt om meer investeringen in de omgang met het klimaat: klimaatbestendigheid.

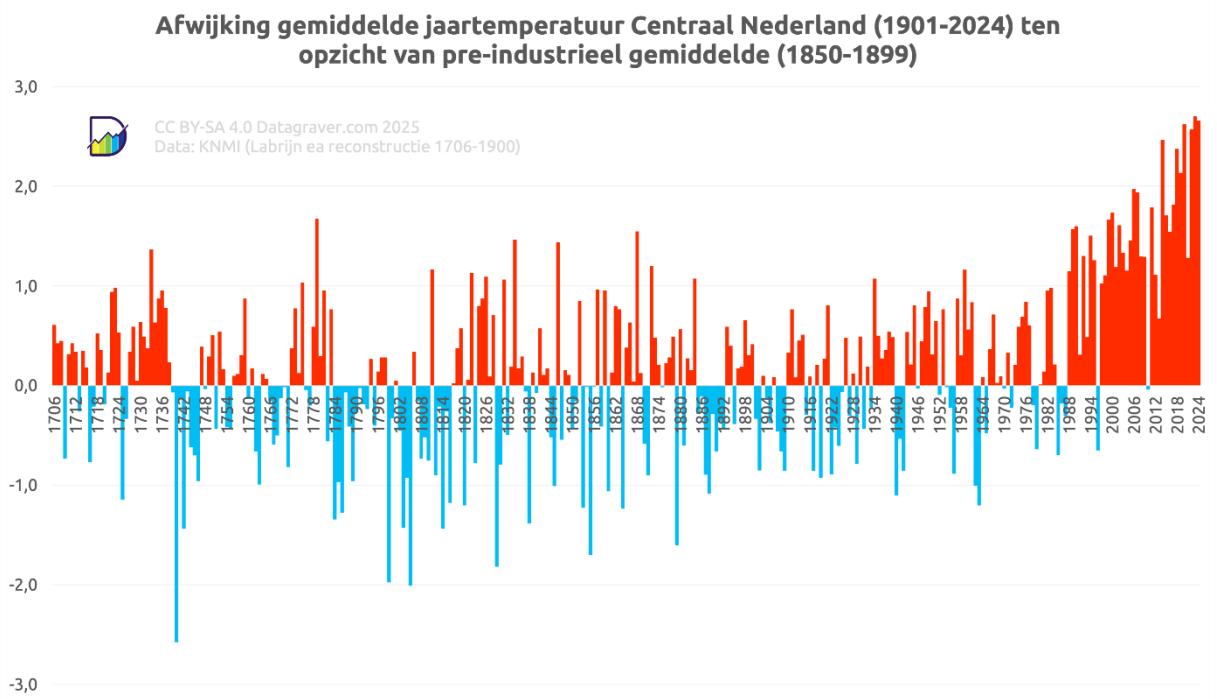

De gemeente Amsterdam heeft invulling aan deze noodzaak gegeven door klimaatadaptatie nadrukkelijker te profileren in de actualisatie van de Omgevingsvisie. In de actualisatie wordt vastgelegd dat klimaatverandering meer ruimte vraagt. De gemeente heeft de klimaatopgave nader geconcretiseerd door deze als onderdeel van de ambitie 'groeien binnen grenzen', volwaardig naast andere opgaven als woningbouw, verduurzaming en bedrijvigheid te plaatsen. Dit veronderstelt een grotere ruimtevraag dan in de huidige situatie, en ook meer ruimte dan alleen in de bestaande groenstructuren. Dit vraagt om ruimte voor waterberging en – afvloei en verkoeling. Daarnaast vraagt schone energie om ruimte voor nieuwe infrastructuur. De gemeente heeft niet in kaart geduid waar (grootschalig) ruimte gemaakt gaat worden voor klimaatadaptatie, maar verwacht wordt wel dat de ruimte voor openbaar groen groter moet worden dan vastgelegd in de OVA (2021). Dit kan tot de volgende (milieu)knelpunten leiden. Dit leidt op zichzelf tot een positieve score voor het aspect klimaatbestendigheid. In de aanpak van de actualisatie omgevingsvisie wordt nog niet concreet gemaakt *op welke wijze* de stad op grote schaal klimaatbestendiger gemaakt wordt. Dit vraagt om een meer ruimtelijke vertaling van de ambities.

De score voor klimaatbestendigheid is licht positiever dan in het OER OVA (2021) is beschreven, maar kan wel tot knelpunten voor andere thema's leiden.

4.10 Ruimtelijke kwaliteit

Definitie kernwaarde

De kernwaarde ruimtelijke kwaliteit omvat twee onderwerpen. De criteria, streefwaarde/ambitie en gewenste beweging zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Kernwaarde	Criteria	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
Ruimtelijke kwaliteit	*Cultuurhistorie*	• Identiteit versterken; • Kwaliteit waarderen; • Met erfgoed transformeren;	Instandhouding cultuurhistorische waarden. Erfgoed een volwaardige plek geven in ruimtelijke ontwikkelingen.
	Landschap, stedenbouw en architectuur	• Een duurzaam en met de stad verbonden landschap van hoge kwaliteit. • Hoge stedenbouwkundige kwaliteit van de stad; • Hoge kwaliteit architectuur.	Behoud en ontwikkeling van kernkwaliteiten niet-stedelijk landschap, stedenbouwkundige kwaliteit en architectonische kwaliteit.

Beschrijving effecten OER

De gemeente Amsterdam heeft kwalitatief (zeer) hoog erfgoed. Zo is de grachtengordel van internationale waarde. Daarnaast heeft de gemeente een grote culturele en sociale diversiteit. Dit komt o.a. tot uiting in vrijplaatsen, plekken waar onafhankelijke cultuurproductie mogelijk is. Op fysiek vlak vraagt de hoge, huidige erfgoedwaarde om erfgoed als onderdeel in te zetten van de (her)ontwikkelingsopgaven naar de toekomst toe. Daarnaast zijn er ook op het sociale vlak ontwikkelingen die de erfgoedwaarde onder druk kunnen zetten. De stad wordt steeds meer het 'speelterrein' van de hogere middenklasse en toerisme.

Het voorkeursalternatief biedt kansen voor de ruimtelijke kwaliteit van Amsterdam. De Omgevingsvisie biedt de mogelijkheid om naar stadsdelen als geheel te kijken en vanuit dat perspectief een impuls aan de ruimtelijke kwaliteit te geven. Binnen het voorkeursalternatief wordt verspreid over de stad ruimte gegeven aan ontwikkeling, waardoor een evenwichtige ontwikkeling van de stad plaatsvindt.

Effecten actualisatie Omgevingsvisie

De actualisatie besteedt veel aandacht aan hoogbouw in relatie tot de stedenbouwkundige opzet van de gemeente. Op hoofdlijnen is het beleid echter zeer vergelijkbaar: hoogbouw is goed mogelijk op plekken waar de druk op ruimte hoog is en die goed zijn ontsloten via openbaar vervoer en fiets. En belangrijk: onder voorwaarde van een zorgvuldig samenspel met gebieden van bijzondere waarde. Dit maakt hoogbouw binnen de ring ten zuiden van het IJ, op IJburg en Buitenveldert zeer beperkt mogelijk. Dit is in lijn met het hiervoor geldende beleid, maar vastgelegd in een nieuw beleid. De beoordeling van ruimtelijke kwaliteit wijzigt hierdoor niet ten opzichte van het OER OVA (2021).

In het OER bij de OVA (2021) werd tevens gesignaleerd dat "door toerisme culturele plekken met historische waarde slachtoffer van hun eigen succes kunnen worden." Met de nota's Varen ligt de nadruk op de aanpak van drukte en beperking van overlast. Dit geeft aanleiding om de effectbeoordeling iets positiever te scoren.

Voor archeologie zijn de ambities rondom geothermie relevant: aardwarmtesystemen kunnen negatief uitpakken in hun effect op archeologische en cultuurhistorische waarden. Met name in de historische binnenstad ligt hier een complexe opgave. Een mitigerende actie hierin is het toepassen van maatwerk. Monumenten en andere erfgoed vragen om een individuele aanpak, waarbij ook het isoleren al een belangrijke opgave is. Dit kan bijvoorbeeld door een traject te ondernemen voor de inpassing van transformatorhuisjes of warmteoverdrachtstations in beschermde stadsgezichten of werelderfgoed, inpassing van het warmtenet in de ondergrond van het grachtengordelgebied of het ontwikkelen van een beoordelingsmethodiek en/of handvatten voor de aankomende isolatieopgave.

4.11 Economisch vitaal

Definitie kernwaarde

De huidige en referentiesituatie voor de kernwaarde economische vitaliteit wordt afgemeten langs de volgende criteria, zie ook onderstaande tabel.

- Ontwikkeling van het bruto regionaal product (brp);
- De werkgelegenheid en werkloosheid;
- Bijdragen van sectoren aan economische groei en werkgelegenheid.

Kernwaarde	Criterium	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
Economisch Vitaal	*Ontwikkeling brp*	Goede positie in wereldeconomie bestendigen	• Doorontwikkeling van het brp binnen de grenzen van Amsterdam
	Werkgelegenheid en werkloosheid	Groei in werkgelegenheid en daling werkloosheid in praktisch geschoolde sectoren bestendigen	• Verdere groei van werkgelegenheid en verdere daling van werkloosheid

Beschrijving effecten OER

Amsterdam scoort voor wat betreft economische vitaliteit hoger dan het Nederlands gemiddelde, de MRA en andere Europese hoogstedelijke regio's. Economische voorspoed is onvoorspelbaar. Wel is het mogelijk dat, doordat Amsterdam steeds krapper in haar jas komt te zitten, dat er verdringingseffecten op gaan treden.

Uitgangspunt van de Omgevingsvisie is dat er ruimte wordt geboden aan 200.000 banen. Het evenwichtig spreiden van deze werkgelegenheid heeft de voorkeur. Lokaal doen er wel risico's voor. Bijvoorbeeld bij de transformatie van bestaande industrieterreinen. Door de omgevingsvisie neemt de efficiëntie van het ruimtegebruik toe. Desondanks kan verdringing van bedrijvigheid plaatsvinden.

Effecten actualisatie Omgevingsvisie

De gemeente heeft uitvoering aan de ambities uit de OVA (2021) gegeven door onder meer een Strategie Innovatiedistricten Amsterdam (2023) vast te stellen. In deze strategie zijn wat nuances aangebracht in de beleidsuitgangspunten die al waren opgenomen in de OVA (2021). De effectscore verandert niet wezenlijk door de uitwerking in programmatisch beleid.

4.12 Klimaatneutraal

Definitie kernwaarde

Het beoordelingskader voor deze kernwaarde is eenduidig, namelijk de emissie van broeikasgassen.

Kernwaarde	Criteria	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
Klimaat-verandering	*Emissie broeikasgassen (in CO_2-equivalenten)*	• 2030: reductie 55% ten opzichte van 1990 op grondgebied van de gemeente, geen CO_2-emissie meer door mobiliteit; gemeentelijke organisatie klimaatneutraal; • 2040: Amsterdam aardgasvrij; • 2050: reductie 95% ten opzichte van 1990, alle energie uit duurzame bronnen	• Vooral in de periode tot 2030 is een forse reductie noodzakelijk

Beschrijving effecten OER

In de afgelopen 30 jaar is de uitstoot van CO_2 equivalenten met ongeveer 30 procent gestegen. De afgelopen jaren is wel een dalende trend ingezet. De doelstelling van 95 procent reductie ten opzichte van 1990 is dus nog ver weg. Met de routekaart naar een CO_2 neutraal Amsterdam worden stappen gezet om de Amsterdamse energietransitie verder handen en voeten te geven door acties op het vlak van de gebouwde omgeving, mobiliteit, elektriciteit en haven en industrie. Ook de RES en de warmtetransitievisie geven handvaten om gestelde ambities waar te maken.

Uit de beschrijving van het voorkeursalternatief in het OER Omgevingsvisie Amsterdam 2050 komt het volgende naar voren:

- Door een verwachte lichte stijging van het aantal autobewegingen neemt de CO_2 uitstoot op dit vlak licht toe.
- Door verschuiving in het mobiliteitsbeeld neemt de CO_2 uitstoot licht af.
- Het verdwijnen van de industrie draagt bij aan een afname van de totale CO_2 uitstoot. Dit komt door de mindere uitstoot van de woningen die hiervoor in de plaats komen.
- In de gemeente liggen verschillende zoekgebieden voor windenergie.

Effecten actualisatie Omgevingsvisie

In de actualisatie van de omgevingsvisie is veel aandacht voor maatregelen die CO_2-emissies voorkomen. Dit gaat voornamelijk over de opwek van duurzame energie ten koste van fossiele energie (door windenergie en geothermie).

Hoewel de potentie voor windenergie is afgenomen ten opzichte van de OVA (2021) vanwege het schrappen van een aantal zoekgebieden, zijn de projecten wel concreter geworden. Met deze projecten kan invulling gegeven worden aan de streefwaarde. Deze uitwerking bevestigt dus de positieve effectscore uit het OER OVA (2021). Er is geen aanleiding om deze effectscore negatiever te scoren dan in het OER bij de OVA (2021), omdat ook toen al het uitgangspunt was dat er zoekgebieden zouden vervallen.

Voor de aanleg van warmtenetten schrijft de actualisatie meer voor dan de oorspronkelijke omgevingsvisie. Hoewel de aanleg van warmtenetten in potentie negatieve effecten hebben, leidt deze beleidskeuze tot belangrijke positieve milieueffecten doordat deze keuze veel CO_2-emissies voorkomt. Dit leidt tot een positieve score ten opzichte van de beoordeling in het OER bij de OVA (2021).

4.13 Natuurlijk

Definitie kernwaarde

Het beoordelingskader voor de kernwaarde Natuur bestaat uit drie criteria, die nog verder kunnen worden geconcretiseerd. Dit geldt vooral voor het onderdeel biodiversiteit. Op basis van informatie over het voorkomen van soorten (zowel doelsoorten als overige soorten) per km-hok kan bijvoorbeeld een ambitie of doel worden geformuleerd, dat ook goed is te monitoren. Voor wat betreft stikstofdepositie geldt dat in aansluiting bij landelijke ontwikkelingen de beoordeling plaatsvindt op basis van de emissie en niet de depositie. Het monitoren van de emissie is eenvoudiger en maakt ook een connectie mogelijk met de monitoring voor andere kernwaarden (verontreiniging, luchtkwaliteit, klimaatverandering) waar ook emissies worden beoordeeld.

Kernwaarde	Criteria	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
Natuurlijk	*Oppervlak natuur*	• Geen achteruitgang oppervlak natuurgebied	• Constant houden, waar nodig verlies compenseren
	Mate van biodiversiteit	• Alle delen van de stad dragen bij aan de biodiversiteit • Geen achteruitgang ten opzichte van 2020	• Vergroten van de biodiversiteit
	Emissie van stikstofverbinding en (NO_x, NH_3)	• Stikstofneutraal ontwikkelen	• Forse reductie van emissie

Beschrijving effecten OER

De biodiversiteit in Nederland staat onder druk, al is er in de gemeente Amsterdam wel sprake van een lichte positieve ontwikkeling. De natuurwaarde van de stad neemt toe. Op het vlak van stikstofdepositie speelt er nog wel een overspannen situatie in Natura 2000-gebieden.

Binnen het voorkeursalternatief in de Omgevingsvisie Amsterdam 2050 worden verouderde bedrijventerreinen getransformeerd. Inwoners van Amsterdam komen zo dichterbij de scheggen wonen. Ook worden bestaande natuurgebieden versterkt. Biodiversiteit wordt aangetrokken, bijvoorbeeld door natuurinclusief te bouwen.

Effecten actualisatie Omgevingsvisie

De ambities voor het groen in de stad vastgelegd in Rigoureus vergroenen en de Groenvisie. De gemeente vertaalt deze ambities naar de belangrijkste opgaven voor de korte en middellange termijn. De Opgavekaart Groen geeft in woord en beeld weer waar de prioriteit ligt voor verbetering en aanleg van groen op alle schaalniveaus. Hierbij is wel relevant dat de oude Hoofdgroenstructuurkaart vigerend is (en dus niet compleet naast deze Groenvisie). Hoewel de beleidsintentie vanuit de Groenvisie positief, maar wordt deze belemmerd door de Hoofdgroenstructuur. Binnen dit kader is verslechtering mogelijk, waardoor deze kernwaarde licht negatiever gescoord is ten opzichte van de OER OVA (2021).

4.14 Milieukwaliteit ecologisch plafond: lucht, bodem en water

Definitie kernwaarde

Het beoordelingskader voor deze kernwaarde staat in onderstaande tabel.

Kernwaarde	Criteria	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
Milieukwaliteit ecologisch plafond	*Mate van lucht-verontreiniging (emissie naar de atmosfeer)*	• NOx, PM10 : emissieloos verkeer en vervoer 2030 • Afname emissies overige bronnen (haven, industrie etc).	• Reductie van emissie van verontreinigende stoffen
	Mate van bodem-verontreiniging	• Standstill en verbetering algehele bodemkwaliteit	• Afname bodemveront-reinigingen

Kernwaarde	Criteria	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
	(emissie naar de bodem)		
	Mate van water-verontreiniging (emissie naar oppervlaktewater)	• Afname van waterverontreiniging • Geen 'nieuwe' verontreinigingen	• Verbreden zuiveringscapaciteit RWZI's (nieuwe stoffen) en minder verontreiniging

Beschrijving effecten OER

Emissies naar het water en de lucht zijn al verschillende jaren aan het dalen. Hier bestaan ook geen aandachtspunten voor in de gemeente. Ook op het vlak van bodemverontreiniging speelt een positieve ontwikkeling. Beleid is gericht op het voorkomen van nieuwe verontreinigingen en het saneren waar nodig. Naast de loodgehaltes in de binnenstad zijn er geen aandachtspunten bekend. Voor alle emissies geldt dat beleid dat genomen wordt om klimaatverandering tegen te gaan sterk bijdraagt aan de vermindering van uitstoot en verontreiniging.

De verouderde bedrijventerreinen die worden getransformeerd in het voorkeursalternatief hebben te maken met verontreinigingen en vervuilde gronden. Door de transformatie kunnen deze verontreinigingen aangepakt worden. Dit verbetert niet alleen de bodemkwaliteit, maar werkt ook door in de waterkwaliteit. Door het verdwijnen van vervuilende bedrijvigheid en het verminderen van de vervuiling van andere bedrijvigheid neemt daarmee de luchtverontreiniging af.

Effecten actualisatie Omgevingsvisie

Op het vlak van lucht spelen geen aanvullende risico's ten opzichte van de beoordeling van de Omgevingsvisie Amsterdam 2050. Er zijn ook geen maatregelen in de actualisatie opgenomen die leiden tot andere verslechteringen van de luchtkwaliteit als geheel: autonoom verbetert deze al sterk. De beoordeling van deze kernwaarde verandert daardoor niet ten opzichte van de Omgevingsvisie.

Voor de onderdelen bodem en water kan de gebruik van geothermie belangrijk zijn voor de kwaliteit van de bodem/grondwater. De volgende risico's bestaan:

- Bij toepassing van een open bodemenergiesysteem (OBES) kan de grondwaterkwaliteit beïnvloed worden door menging van verschillende watertypen, wat leidt tot verstoppingen of verspreiding van verontreiniging. In stedelijke gebieden kan dit snel gebeuren doordat er veel systemen in elkaars invloedssfeer staan, maar hier is verdunning vaak groot. OBES kunnen ook verontreinigingen naar diepere watervoerende lagen brengen, wat drinkwaterbronnen kan bedreigen. Daarnaast kunnen OBES de grondwaterstand verlagen, wat verdroging en zettingen veroorzaakt, met gevolgen voor vegetatie en monumenten. Grootschalig gebruik kan merkbare veranderingen in de grondwaterstanden veroorzaken, afhankelijk van de bodemgesteldheid. Gezien de grote hoeveelheid OBES nodig om aan de warmtevraag te voldoen zijn dit risico's waar aandacht aan moet worden besteed.
- Door het aanleggen van gesloten bodemenergiesystemen (GBES) ontstaan risico's op verontreiniging van het grondwater. Door het doorboren van de bodemlagen wordt de kans op lekkages tussen de verschillende watervoerende pakketten vergroot. Dit betekent dat de kans op verontreinigingen in schaars zoetwater vergroot wordt. Dit is specifiek aan de orde bij individuele GBES-oplossingen. In vergelijking met OBES is het aantal boringen voor GBES 100 tot 150 keer meer voor hetzelfde aantal woningequivalenten (WEQ) en in vergelijking met geothermie is dit zelfs 5.000 keer meer.

Om deze reden scoort het aspect bodem en (grond)water licht negatiever dan in het OER bij de OVA beoordeeld.

4.15 Circulair

Definitie kernwaarde

Kernwaarde	Criteria	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
	Voedsel en organische reststromen	- mate van afzet regionale producten in de stad - ruimte voor korte ketens logistiek - ruimte voor stadslandbouw	- streefwaarde is om minstens 25% regionaal, gezond voedsel van boer naar bord in Amsterdam te verwezenlijken in

Kernwaarde	Criteria	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
Circulair		- mate van voedselverspilling - bijdrage sluiten nutriëntenkringloop - mate waarin organische reststromen hoogwaardig hergebruikt worden	2030 - voedselverspilling 50% afgenomen in 2030 - nutriëntenkringloop volledig gesloten - regionale partijen versterken samenwerkingsverbanden om korte ketens te stimuleren
	Consumptiegoederen	- winkelaanbod dat hoogwaardig hergebruik consumptiegoederen ondersteunt - ruimte vrijgemaakt voor faciliteren deelconcepten (o.a. mobiliteit) - ruimte voor reparatie consumptiegoederen - ruimte voor inzameling, opwaardering, verwerking afgedankte producten	- Vermindering van de consumptie/aankoopfrequentie van goederen - voorkomen gebruik van primaire grondstoffen in de productie van consumptiegoederen
	Gebouwde omgeving	- mate van circulair ontwerpen - mate van circulair renoveren - ruimte voor circulair slopen - mate van circulair onderhoud & beheer	- Alle ontwerpen voor de verbouw en nieuwbouw zijn volgens circulaire principes uitgevoerd en bevorderen multifunctioneel ruimtegebruik - Gebouwen en bouwwerken worden demontabel en adaptief gebouwd, om levensduur te vergroten en destructieve sloop te voorkomen - Gebouwen en bouwwerken zijn gedigitaliseerd met behulp van materiaalpaspoorten en andere relevante tools voor onderhoud, beheer en hergebruik doeleinden om waarde te behouden - waardeinventarisaties (kwalitatief en kwantitatief). Aanwezige waarden (fysiek en immaterieel) die behouden kunnen blijven in de voorziene ontwikkeling

Beschrijving effecten OER

Er bestaat een positieve trend op het vlak van hergebruik en het scheiden van grondstoffen die vrijkomen bij (nieuw)bouw en sloopprojecten. Er valt nog veel winst te behalen bij de circulaire voedselvoorzieningen en hergebruik van afgedankte producten. Met het ingezette beleid wordt er verder gewerkt aan een verdere circulariteit.

Het voorkeursalternatief wordt als positief beoordeeld, omdat er ingezet wordt op een compacte stad met beperkt ruimtegebruik, een versterking van de kringloop van consumptie goederen en voor ruimte voor lokale voedselproductie.

Effecten actualisatie Omgevingsvisie

Voor het onderwerp circulariteit geldt dat het beleid sterk geconcretiseerd is. De grote onzekerheidsmarge die in het OER van 2021 geconstateerd is kan daardoor kleiner gemaakt worden. Nieuw is de ambitie om in 2030 20% minder materiaal te gebruiken dan in 2018. De concretisering van deze behoefte doet ze onder meer door:

- In de actualisatie heeft de gemeente Amsterdam de circulariteitsambitie geconcretiseerd door onder meer de indicatoren uit Het Nieuwe Normaal (HNN) te omarmen. Daarnaast heeft ze de voorwaarden voor inkoop tot 100% in 2030 geconcretiseerd.

- De gemeente vergroot de inzet op de ambitie voor circulaire woningbouw, in lijn met de Green Deal Houtbouw. De ambitie (jaarlijks minimaal 20% van de gehele woningbouwproductie in de MRA (en dus gemeente Amsterdam) in houtbouw) blijft gelijk, maar de gemeente geeft nu aan hogere ambitieniveaus te accepteren.
- De gemeente heeft een routekaart voor een circulaire textielsector opgesteld en verwerkt in de omgevingsvisie. Deze routekaart bevat o.a. een forse opschaling van recycling. Dit versterkt de mate van circulariteit.

Voor het onderdeel circulariteit is vanwege bovenstaande wijzigingen sprake van een licht positief effect ten opzichte van de beoordeling in 2021 (niet in zodanige mate dat de destijds met een '+' beoordeelde score hoger wordt), en is de onzekerheidsmarge wat naar beneden bijgesteld.

5. Conclusie

5.1 Samenvattend overzicht

Uit de analyse van de actualisatie van de omgevingsvisie komt naar voren dat voor diverse kernwaarden de kwaliteit (licht) vergroot of verkleind wordt door de beleidsvoornemens uit de geactualiseerde Omgevingsvisie ten opzichte van de beoordeling die in het OER uit 2021 was opgenomen, zie ook in de volgende tekstblokken:

Kernwaarden die licht kunnen verslechteren	
Milieukwaliteit *Geluid en luchtkwaliteit*	Vooral door het uitstellen van beleid voor luchtkwaliteit en het mogelijk maken van woningen op kortere afstand van (auto)snelwegen kunnen deze aspecten mogelijk enigszins verslechteren. Ten opzichte van de referentiesituatie gaat het nog altijd om verbeteringen van de kwaliteit
Veilig *Risico's*	Om dezelfde reden als hierboven (geluid en luchtkwaliteit) is enige verslechtering mogelijk.
Natuurlijk	Als gevolg van het afwijzen van de nieuwe Hoofdgroenstructuur worden géén nieuwe te beschermen groengebieden aangewezen, wordt watergebieden niet toegevoegd aan de HGS én wordt het principe "er wordt niet gebouwd in groengebieden, tenzij de groenfunctie wordt versterkt" niet beleidsmatig verankerd. Dit is een risico voor de kwaliteit en kwantiteit van het groen in de gemeente.
Milieukwaliteit *Bodem en water*	De aanleg van warmtenetten kan negatief doorwerken voor de waarden in de bodem

Kernwaarden waar de beoordeling gelijk blijft aan de beoordeling uit 2021	
Bereikbaar	Het voorkeursalternatief uit de OVA (2021) scoorde al zeer positief. De actualisatie verandert hier weinig in positieve of negatieve zin aan.
Milieukwaliteit *Geur en stof*	De actualisatie geeft geen kader voor geur emitterende functies of gevoelige functies op korte afstand van deze functies.
Ruimtelijke kwaliteit	Er zijn meerdere ontwikkelingen in de actualisatie die de ruimtelijke kwaliteit kunnen verbeteren. Risico's zijn gekoppeld aan de inzet op warmtenetten en hoogbouw.
Economisch vitaal	Geen wezenlijke veranderingen door de actualisatie

Kernwaarden waar een lichte verbetering optreedt ten opzichte van de beoordeling in OER en OVA uit 2021	
Inclusief en betaalbaar	Op alle drie de criteria van deze kernwaarde treedt een lichte verbetering op ten opzichte van de oude beoordeling. Dit heeft te maken met de investeringen in de openbare ruimte die in de actualisatie vastgelegd. Deze vergroten de mate waarin de openbare ruimte uitnodigt tot ontmoeten.
Leefbaar	Door kwaliteitsverbeteringen in de openbare ruimte kan de leefbaarheid licht verbeteren.
Gezond	hiervoor geldt dezelfde redeneerlijn als bij 'leefbaar', maar dan gaat het om kansen op vergroening en stimuleren van bewegen (sport & spel)
Veilig *Verkeer*	Het herprofileren van kan leiden tot situaties met grotere verkeersveiligheid
Klimaatbestendig	De beoordeling voor klimaatbestendigheid is aan dezelfde ambities gekoppeld als leefbaar en gezond, namelijk dat de omzetting van verharde oppervlakken en het creëren van ruimte voor waterberging en -afvloei de mate van klimaatbestendigheid kan verbeteren. Dit leidt mogelijk wel tot knelpunten met andere ruimtevragers.
Klimaatneutraal	In de actualisatie is veel aandacht voor het verminderen van CO_2-emissies door energieopwek. Dit geeft aanleiding om deze kernwaarde positiever te scoren.
Circulariteit	Door de vergrote inzet op circulariteit komen de ambities meer in beeld dan in 2021 verondersteld.

Deze beoordelingen leiden tot volgende bijstellingen van de figuur. In de figuur is rekening gehouden met de ontwikkeling van de referentiesituatie. “De referentiesituatie” is in deze figuur de beoordeling die in 2021 is toegekend aan de verschillende kernwaarden. In rood is vervolgens geduid waar wijzigingen ten opzichte van deze situatie optreden.

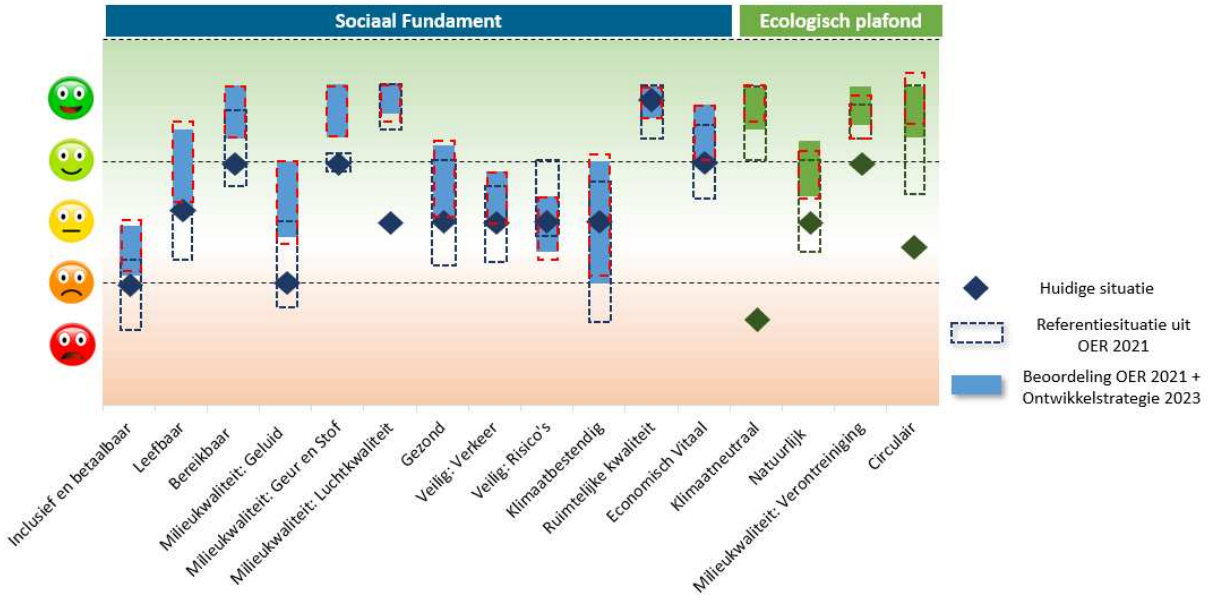

Over Antea Group

Antea Group is het thuis van 1800 trotse ingenieurs en adviseurs. Samen bouwen wij elke dag aan een veilige, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving. Je vindt bij ons de allerbeste vakspecialisten van Nederland, maar ook innovatieve oplossingen op het gebied van data, sensoring en IT. Hiermee dragen wij bij aan de ontwikkeling van infra, woonwijken of waterwerken. Maar ook aan vraagstukken rondom klimaatadaptatie, energietransitie en de vervangingsopgave. Van onderzoek tot ontwerp, van realisatie tot beheer: voor elke opgave brengen wij de juiste kennis aan tafel. Wij denken kritisch mee en altijd vanuit de mindset om samen voor het beste resultaat te gaan. Op deze manier anticiperen wij op de vragen van vandaag en de oplossingen voor morgen. Al 70 jaar.

Contactgegevens

Monitorweg 29
1322 BK Almere
Postbus 10044
1301 AA Almere

Copyright ©
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

De informatie die in dit rapport is opgenomen is uitsluitend bestemd voor geadresseerde(n) en kan persoonlijke of vertrouwelijke informatie bevatten. Gebruik van deze informatie, door anderen dan de geadresseerde(n) en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van deze informatie kennis te nemen, is niet toegestaan. De informatie is uitsluitend bestemd om te worden gebruikt door de geadresseerde, voor het doel waarvoor dit rapport is vervaardigd. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, is openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden niet toegestaan, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group en wordt u verzocht de gegevens te verwijderen en direct een melding te maken bij security@anteagroup.nl. Derden, zij die niet geadresseerd zijn, kunnen geen rechten aan dit rapport ontlenen, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group.

www.anteagroup.nl